

AASTARAAMAT 2019

EESTI

RAHVUSVAHELINE KONKURENTSIVÕIME

Eesti konkurentsivõime 63 riigi võrdluses ning olulised
konkurentsivõimeindikaatorid Euroopa Liidu
ja Läänemere riikidega võrreldes

EAS
Enterprise Estonia

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

EAS
Enterprise Estonia

Eesti rahvusvaheline konkurentsivõime 2019 AASTARAAMAT

Eesti konkurentsivõime 63 riigi võrdluses
ning olulised konkurentsivõimeindikaatorid
Euroopa Liidu ja Läänemere riikidega võrreldes

Tallinn 2020

SISUKORD

1. EESTI MAJANDUSE ÜLEVAADE: 2019. AASTA	5
2. RIIKIDE RAHVUSVAHELISE KONKURENTSIVÕIME HINDAMISE TULEMUSED.....	8
2.1. Riikide üldine paremusjärjestus	8
2.2. Riikide paremusjärjestus konkurentsivõime faktorite lõikes.....	11
3. EESTI MAJANDUSE KONKURENTSIVÕIME EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDE VÕRDLUSES.....	15
3.1. Majanduse seisund.....	15
3.2. Valitsuse töö tõhusus	16
3.3. Äritegevuse efektiivsus	17
3.4. Infrastruktuur	19
4. ETTEVÕTTEJUHTIDE HINNANGUD KONKURENTSIVÕIMELE.....	21
5. EESTI KONKURENTSIVÕIME INDIKAATORID LÄÄNEMERE RIIKIDE VÕRDLUSES	23
5.1. Majanduse seisund.....	23
5.2. Valitsuse töö tõhusus	33
5.3. Äritegevuse efektiivsus	43
5.4. Infrastruktuur	53
6. MAJANDUSARENGUT TAKISTAVAD TEGURID.....	63
7. EASI PIKEMAAJALISEM MÕÕDETAVAL EESMÄRK.....	69

Väljaande koostasid: Leev Kuum, Marje Josing, Evelin Ahermaa, Kiira Martens, Koit Nilson,
Bruno Pulver, Aet Vanamölder, Ülo Mattheus, Kelly Tänav, Albert Hansa

Andmetöötlus: Koit Nilson, Ingrid Niklus, Viivika Savina

Kujundus: Mati Reiman

Informatsioon: Marje Josing (EKI direktor)
tel: 646 6439, e-post: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel tuleb viidata allikale.

SISSEJUHATUS

Käesolev aastaraamat on järjekorras üheksateistkümnes ja see tugineb nagu ka varasematel aastatel Lausanne'i Rahvusvahelise Juhtimise Arendamise Instituudi (IMD) iga-aastasele väljaandele „World Competitiveness Yearbook”. Sel aastal kannab väljaanne aastanumbrit 2019 ning on IMD jaoks kolmekümne esimene. Eesti Konjunkturiinstituut osaleb IMD konkurentsivõime uuringutes alates 2001. aastast.

Aastaraamat annab Eesti lugejatele ülevaate IMD projektis osalevate riikide (2019. a 63 riiki) konkurentsivõimest, tuues ära nende riikide kohad edetabelis ja konkurentsivõime indeksid esikohal oleva riigi suhtes. Aastaraamatus antakse lühiülevaade majanduse arengust Eestis 2019. aastal (I ptk) ja tutvustatakse osalevate riikide paremusjärjestust konkurentsivõime faktorite lõikes (II ptk). III peatükk on pühendatud Eesti ja teiste Euroopa Liidu (EL) riikide konkurentsivõime iseloomustamisele. IV peatükk annab ülevaate ettevõtete juhtide hinnangust Eesti ettevõtluskeskkonnale, mida võrreldakse teiste EL liikmesriikide vastavate andmetega. Kaaluka osa aastaraamatus moodustab V peatükk, kus tuuakse ära paljusid Eesti majandust ja selle konkurentsivõimet iseloomustavaid näitajaid võrdluses teiste Läänemere riikidega.

Käesoleva aastaraamatu eesmärgiks on teavitada selle kasutajaid Eesti rahvusvahelisest konkurentsivõimest ja seda kujundavatest teguritest. Seejuures on eriti silmas peetud Eesti olulist majandusülesannet – konkurentsivõime tõstmise kaudu suurendada Eesti kaupade ja teenuste müüki rahvusvahelistel turgudel.

Mõnikord püütakse kahtluse alla seada riikidevahelise konkurentsi olemasolu ning väidetakse, et konkureerivad mitte riigid, vaid nende ettevõtted. Pole kahtlust, et ettevõtted kui peamised rikkuse loojad omavahel konkureerivad, kuid samas on viimase 30 aasta rahvusvahelised kogemused näidanud, et valitsuste roll majanduses on sedavõrd kasvanud, et ignoreerida riigi mõju kaasaegsele majandusele on praktiliselt võimatu. Ettevõtetel tuleb teha kõik nendest sõltuv, et muuta oma tooted paremaks ja nõutavamaks rahvusvahelistel turgudel, kuid riigid peavad ettevõtete tegevust ekspordi arendamisel igati toetama.

Kõik seni ilmunud aastaraamatud on rõhutanud riigi kõrge konkurentsivõime tähtsust tänapäeva avatud maailmas. Oleme näidanud, et konkurentsivõitluses edu saavutamiseks on riikide käsutuses palju erinevaid võimalusi. Edukate riikide valitsused teevad kasvavaid pingutusi oma riigi võimalikult ettevõttesõbralikuks muutmiseks. Nad on nõus majandusliku edu nimel alandama makse, moodustama erinevaid fonde ettevõtete arendamiseks, võtma endale osa ettevõtete alustamise riskidest jne. Edukad riigid on aru saanud, et **haridus** on püsiv pikaajaline konkurentsieelis. Mida kõrgemal tasemel konkurents toimub, seda enam ilmneb, et teadmised (inimkapital) tagavad riigi edu välisurgudel, kiirendavad rikkuse kasvu ja heaolu tõusu riigis.

Riigi otsene abi äriettevõtetele on ka vajaliku tööjõu koolitamine, töötajate täiend- ja ümberõppe läbiviimine. Kui see on operatiivne ja tööturu vajadusi arvestav, siis on sellest tulenev kasv märgatav. Eesti rikkus on tema inimesed ja seda rikkust tuleb maksimaalselt kasutada. Samas peab riik seisma hea ka selle eest, et tekiks piisavalt uusi töökohti kõrge tootlikkusega tegevusaladel.

Riigi ja ettevõtete ühiseks eesmärgiks peab olema rahvusvahelises konkurentsivõitluses ülespoole pürgimine, kasutades selleks ära kõik olemasolevad konkurentsieelised. Eelkõige võiks selleks olla suuremat

lisandväärtust loovate majandusharude eelisarendamine. Kasuks tuleks ka uutele suurtele turgudele (nt Hiina) sisenemisel ettevõtete koondamine ühiseks eksporditegevuseks jne.

Erinevatele riikidele on rikkust toonud sellised edumudelid nagu „kerge äri teha“, „arenenud logistika“, „tugev pangandus“, „kompetentsi mitmekesisus“, „teaduspõhine majandus“ jne. Samas on uuringud näidanud, et konkurentsivõime arengu eesmärgid ei saa olla igavesed ning kord toimiv eelis ei pruugi seda olla mõne aasta pärast. Seepärast püüavad paljud riigid endas arendada võimet muutuda (juhtida muutusi), et kiiresti reageerida maailma majanduses aset leidnud arengutele. Riikides, kus juhtimine on heal tasemel, lähevad asjad ka hästi. Riigid, kes püüdleval kõrgemale ja on ambitsioonikamad, jõuavad ka kõrgemale.

OECD definitsiooni kohaselt iseloomustab riigi rahvusvahelist konkurentsivõimet määr, mis näitab, kui palju ta suudab vabades turumajanduslikes tingimustes toota kaupu ja teenuseid, mis vastavad välisturgude nõuetele, samaaegselt suurendades oma elanike sissetulekuid. Lisaks sellele väljendab riigi konkurentsivõimet atraktiivsus ettevõtluse asukohana ehk välisinvesteeringute saamisvõime.

Riigi konkurentsivõimet on võimalik käsitleda aga ka oluliselt laiemalt, püüdes luua kõikehaaravat pilti riigis valitsevatest **tingimustest**, mis ettevõtete arengut soodustavad. Täpsemalt väljendades – IMD riikide rahvusvahelise konkurentsivõime reiting näitab, kuidas riigid loovad ja hoiavad keskkonda, mis lisab nendele ettevõtetele konkurentsijõudu.

IMD poolt arendatud metoodika riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamiseks on leidnud laialdast rahvusvahelist tunnustust. Metoodika tugevuseks on riikide konkurentsivõime **laiapõhjaline** hindamine. Käesoleval aastal võeti konkurentsivõime reitingu arvutamisel arvesse 235 kriteeriumit, millest 143 on statistilised (kvantitatiivsed) näitajad ja 92 ettevõtte juhtidelt küsitluse teel kogutud (hinnangulised) andmed. Kogu informatsioon töödeldi (määratleti mõõdikud), kasutades selleks variatsioonianalüüsi võimalusi.

Käesoleva väljaande kasutajana on silmas peetud valitsusasutusi, ettevõtete juhte, ettevõtete liitusid ja inimesi, kes on seatud head seisma Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime eest või vajavad informatsiooni teiste riikide majandusest ja ettevõtluskeskkonnast .

Aastaraamatu rahastajaks on Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, kes soovib sellega panustada Eesti ettevõtete ekspordivõime arendamisse.

Eesti on väike, aga ambitsioonikas riik, kes teeb suuri pingutusi oma konkurentsivõime tugevdamiseks ja majanduslikult arenenumatele riikidele järele jõudmiseks. Soovime, et käesolev aastaraamat innustaks ja toetaks neid pingutusi.

1. EESTI MAJANDUSE ÜLEVAADE: 2019. AASTA

Lõppenud majandusaasta oli Eestile üldjoontes edukas ja mõneti isegi edukam kui aasta alguses prognoositi. 2018.aastal alanud Ameerika Ühendriikide ja Hiina kaubandussõda ning segadused Brexiti ümber olid tekitanud maailmas laialdast ebakindlust ja viitasid globaalmajanduse võimalikule jahtumisele. Tegelikud arengud lõppenud aastal maailmas aga näitasid, et mitmed kartused ei realiseerunud või osutusid kardetust nõrgemaks. Õigustatult võime nüüd konstateerida, et 2019. aastal jätkus Eestis juba 2017. aastal alanud suhteliselt kiire ja tasakaalustatud areng. Elanike tulude kasv oli kiire, uute töökohtade loomine aktiivne, jooksevkonto püsis tasakaalus jne.

Nüüd kõigest lähemalt.

Sisemajanduse koguprodukti (SKP) reaalkasv 2019. aastal oli 4,3% (2018. a 4,8%) ja SKP moodustas jooksevhindades 28 mld eurot (2018. a 26,0 mld eurot). Kvartalite lõikes püsis majanduskasv suhteliselt stabiilne: I kv 4,8%, II kv 3,9%, III kv 4,8% ja IV kv 3,9%.

Majanduskasvu vedasid eelkõige info ja side tegevusala (kasv 28,6%), hulgi- ja jaekaubandus ning teadus- ja tehnikaalane tegevus. Aasta teisel poolel oli edukas ka põllumajandussektor. Majanduskasvu pidurdas kõige enam energeetikasektor (lisandväärtus vähenes 0,8%).

SKP arvestus **tarbimismeetodil** näitab, et sisemajanduse kogunõudlus kasvas viimase seitsme aasta kiireima tempoga. Kasvu vedasid 13,1% suurenenud investeeringud, kusjuures investeeringute kasv oli laiapõhjaline. Kõige positiivsem mõju oli ettevõtete investeeringutel hoonetesse ja rajatistesse ning transpordivahenditesse. Arvestatavad olid ka kodumajapidamiste investeeringud eluruumidesse. Eratarbimine kasvas 2019. aastal 3,1%.

Tarbijahinnad tõusid aastavõrdluses 2,3%, kusjuures hinnaindeksi muutust mõjutasid kõige enam toit ja mittealkohoolsed joogid, mis kallinesid aastaga 3,0%. Suurematest mõjutajatest tõusu suunas tuleb nimetada veel eluasemega seotud kulutusi (2,9%), tervishoidu (2,5%), vaba aega (5,8%) ning hariduse ja lasteasutustega seotud kulutusi (5,5%). Söömine väljaspool kodu kallines 3,8%. Hinnatõusu pidurdasid 0,1% kallinenud alkohoolsed joogid ja tubakas, 0,7% kallinenud riietus ja jalatsid ning 0,7% kallinenud transport. Odavnesid (–2,9%) sideteenused. Võrdluseks olgu märgitud, et 2018. aastal kallinesid tarbijahinnad 3,4%.

Kaupade eksport jäi eelmise aasta tasemele ja moodustas 2019. aastal 14,4 miljardit eurot. Eestist eksporditi kaupu 183 riiki, kusjuures Euroopa Liidu riikide osatähtsus ekspordist oli 70%. Kaupade eksport EL-riikidesse kasvas eelmisel aastal 3% ning ülejäänud riikidesse vähenes 8%. Eesti suurim ekspordipartner 2019. aastal oli Soome, kellele järgnesid Rootsi ja Läti. Aastaga suurenes kõige enam eksport Taani (127 mln eurot) ja Hispaaniasse (86 mln eurot). Enim vähenes eksport Singapuri (178 mln eurot) ja Lätti (71 mln eurot). Ekspordi struktuur näitab, et kõige enam veeti Eestist välja (nagu mitmel varasemalgi aastal) elektriseadmeid, mineraalseid tooteid ning puitu ja puittooteid. Summaliselt mõjutas ekspordi kõige enam põllumajandussaaduste ja toidukaupade (kasv 226 mln eurot), transpordivahendite (kasv 142 mln eurot) ja mehhaaniliste masinate (kasv 106 mln eurot) väljaveo suurenemine. Samas kõige enam vähenes aga mineraalsete toodete (450 mln eurot) ja elektriseadmete (184 mln eurot) väljavedu. Eesti päritolu kaupade osatähtsus kogu kaupade ekspordist oli 71%.

Kaupade import jooksevhindades moodustas 2019. aastal 16,1 mln eurot, mis on 1% vähem kui aasta varem. Eestisse imporditi kaupu 145 riigist, kusjuures Euroopa Liidu osatähtsus Eesti koguimpordist oli 79%. Import EL-st kasvas 1% ning kõige rohkem kaupu imporditi Soomest, Leedust ja Saksamaalt.

Aastaga vähenes kaupade sissevedu kõige enam Valgevenest ja Hollandist, aga suurenes kõige rohkem Rootsist, Lätist ja Leedust. Rootsist toodi rohkem sisse sõiduautosid, Lätist kütust ja Leedust elektriseadmeid. Eestisse imporditi 2019. aastal enim mineraalseid tooteid, elektriseadmeid ja transpordivahendeid.

Väliskaubanduse bilanss oli 2019. aastal mõõdukas puudujäägis, mis moodustas 1,69 miljardit eurot (2018. a 1,8 mld eurot). Võrreldes eelmise aastaga kaubavahetuse puudujääk natuke vähenes ja sellesse panustasid kõige enam põllumajandussaadused ning toidukaubad. Samas suurim puudujääk oli transpordivahendite ning keemiatööstuse tooraine ja toodete kaubavahetuses. Suurim ülejääk seevastu oli puidu- ja puittoodete ning mitmesuguste tööstuskaupade kaubavahetuses.

Tööstustoodang vähenes 2019. aastal 2%, kusjuures töötleva tööstuse toodang suurenes 2%. Töötleva tööstuse 23 tegevusalast ületasid 2018. a toodangu taseme 11 tegevusala. Viimaste hulgas olid toiduainete, arvutite ning elektroonikaseadmete tootmine. Tootmine vähenes (suurema osatähtsusega tootmisharudest) puidutöötlemise, metalltoodete ja elektriseadmete alal. Töötleva tööstuse toodangust 67% müüdi välisurule ning eksport kasvas aastavõrdluses 3%. Samas müük koduturule vähenes 1%.

Majutusettevõtetes peatus 2019. aastal 3,8 mln turisti, kes veetsid siin kokku 7 mln ööd. Välisuriste oli neist 59% ja siseturiste 41%. Majutusettevõtete teenuseid kasutas kokku 2,3 mln välisuristi, neist kõige rohkem saabusid meie naaberriikidest – 36% Soomest, 12% Venemaalt ja 8% Lätist. Enamik välisuriste tuli Eestisse puhkama (71%), ligi veerand oli tööreisil (23%) ja ülejäänud muudel põhjustel. Eestit külastanud turistid ööbisid enam Harjumaal (70%), Pärnumaal (10%) ja Tartumaal (7%). Võrreldes 2018. aastaga oli tänava välisuriste 5% rohkem ning siseturiste peatus majutusettevõtetes 1,5 mln inimest, mis on 6% rohkem kui aasta varem. Nende ööbimiste arv suurenes 2018. aastaga võrreldes samuti 6% (2,6 mln ööd). Enamik siseturiste olid puhkajad (65%) või tööreisijad (22%). Peamiselt peatusid siseturistid Harju (25%), Pärnu (15%), Tartu (13%) ja Ida-Viru (11%) maakonnas.

Ettevõtlussektori tegevuse koondtulemused 2019. aastal olid suhteliselt head, ettevõtete müügitulu suurenes enamikul tegevusaladel. Suurima panuse sektori müügitulusse andsid kaubanduse, töötleva tööstuse ning info ja sideettevõtted. Müügitulu kasvu pidurdasid kõige rohkem energeetika ja mae-tööstus. Ettevõtted **müüsid** 2019. aastal kaupu ja teenuseid kokku 64,2 mld euro eest ehk 5% enam kui aasta varem. Ettevõtete **kulud** suurenesid 2018. aastaga võrreldes samuti 5%, sealhulgas tööjõukulud 9%. Ettevõtlussektori **tööviljakus** müügitulu alusel oli hõivatu kohta 137,4 tuh eurot ehk 3% enam kui 2018. aastal. Ettevõtted **investeerisid** kokku 3,2 mld eurot ehk ligikaudu viiendiku võrra enam kui 2018. aastal. Peamiselt investeeriti masinatesse ja seadmetesse ning ehitistesse. Üle poole kõigist investeeringutest tegid töötleva tööstuse, energia, veonduse- ja laonduse ning kinnisvaraettevõtted.

Lisame ülaltoodule valiku **rahvusvaheliste reitinguagentuuride** hinnanguid, mis iseloomustavad Eesti majandusolukorda 2019. aastal, võrreldes teiste riikidega:

- **Rahvusvaheline konkurentsivõime reiting** (IMD)
IMD World Competitiveness Yearbook 2019. 35. koht 63 riigi võrdluses (mai 2019). Võrreldes aasta varasemaga on reiting 4 koha võrra langenud.
- **Digitaalse arengutaseme indeks** (IMD)
IMD World Digital Competitiveness Ranking 2019. 29. koht 63 riigi võrdluses (mai 2019). Võrreldes eelmise aastaga on koht nelja võrra langenud.
- **Rahvusvahelise kvaliteetse tööjõu reiting** (IMD)
IMD World Talent Ranking 2019. 27. koht 63 riigi võrdluses, aastaga paranes tulemus ühe koha võrra.
- **Globaalne konkurentsivõime reiting** (WEF)
The Global Competitiveness Report 2019. 31. koht 141 riigi võrdluses (september 2019). Reiting iseloomustab riigi võimet tagada jätkusuutlik majanduskasv keskpikal perioodil. Tugineb informatsioonile, mis iseloomustab riigi arengutaset sõltuvalt sellest, kas areng toimub ressursside, tehnoloogia või innovatsiooni baasil. Võrreldes aasta varasemaga, paranes reiting ühe koha võrra.
- **Rahvusvaheline inimarengu indeks** (ÜRO)
Global Human Development Indicator. 31. koht 189 riigi edetabelis (mai 2019). Indeks arvestab elanike haridustaset, eluiga, majanduse arengutaset jne. Võrreldes eelmise aastaga langes Eesti ühe koha võrra.
- **Rahvusvaheline majandusvabaduse indeks** (The Heritage Foundation)
2019 Index of Economic Freedom. 15. koht 180 riigi võrdluses (2019). Hindamise aluseks on kaubanduspoliitika, riiklik sekkumine, rahanduspoliitika, musta turu osakaal majanduses jne. Võrreldes möödunud aastaga on Eesti 8 koha võrra langenud.
- **Rahvusvaheline pikaajaliste väliskohustuste täitmise võimet iseloomustav reiting** (S&P).
Reitinguagentuur Standard & Poor's (S&P) jättis 2019. aasta juunis Eesti riigireitingu AA–(väljavaade negatiivne) tasemele. Aluseks on riigis läbiviidud struktuurireformid, otseinvesteeringute maht, fiskaal- ja rahapoliitika.
- **Rahvusvaheline korruptsioonitajumise indeks** (Transparency International)
Corruption Perception Index. 2019. aastal 18. koht 180 riigi edetabelis. Esikohal olevas riigis on korruptsioon väikseim. Eesti positsioon 2019. aastal võrreldes 2018. aastaga ei muutunud.
- **Turismi konkurentsivõime indeks** (WEF)
The Travel and Tourism Competitiveness Report. Eestile kuulub 140 riigi hulgas 46. koht (2019). Võrreldes 2018. aastaga Eesti koht ei muutunud. Indeks võtab arvesse riigis valitsevat turvalisust, transpordi ja IT infrastruktuuri, loodus- ja kultuuriressursse, tervishoiu- ja hügieenitingimusi jne.
- **Doing Business** (World Bank Group)
16. koht 190 riigi arvestuses (2019). Riigid on reastatud selle järgi, kus on kergem ettevõtlust alustada ning sellega tegeleda. Võrreldes varasema aastaga Eesti langes 4 kohta.

2. RIIKIDE RAHVUSVAHELISE KONKURENTSIVÕIME HINDAMISE TULEMUSED

2.1. Riikide üldine paremusjärjestus

IMD World Competitiveness Yearbook 2019 esitab taas 63 riigi konkurentsivõime hindamise tulemused ja nende põhjal koostatud edetabeli. Riikide konkurentsivõime hindamine tugines 2018. a statistilistele andmetele ja 2019. a alguses läbiviidud ettevõtetejuhtide küsitlusele. Eesti osas viis küsitluse läbi ja esitas valiku statistilisi andmeid Eesti Konjunkturiinstituut. Alljärgnevalt toome ära üldedetabeli, millele on meie poolt lisatud eelmise aasta tulemused.

Riikide rahvusvahelise konkurentsivõime üldedetabel

Riik	2019		2018	
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes
Singapur	1	100,0	3	98,6
Hongkong	2	98,0	2	99,2
USA	3	97,1	1	100,0
Šveits	4	96,0	5	97,1
AÜE	5	95,9	7	95,7
Holland	6	94,4	4	97,5
Iirimaa	7	94,2	12	92,1
Taani	8	93,4	6	96,4
Rootsi	9	92,6	9	95,0
Katar	10	92,0	14	88,9
Norra	11	91,7	8	95,4
Luksemburg	12	91,2	11	93,1
Kanada	13	89,2	10	94,3
Hiina	14	88,8	13	89,0
Soome	15	88,5	16	88,4
Taiwan	16	88,2	17	87,9
Saksamaa	17	85,7	15	88,8
Austraalia	18	85,5	19	87,1
Austria	19	84,4	18	87,3
Island	20	83,1	24	83,2
Uus-Meremaa	21	83,1	23	83,9
Malaisia	22	82,5	22	85,2
Suurbritannia	23	81,8	20	85,6
Israael	24	80,2	21	85,3
Tai	25	77,2	30	79,5
Saudi Araabia	26	77,2	39	72,7
Belgia	27	77,1	26	80,8
Korea	28	76,5	27	80,1
Leedu	29	76,2	32	76,9

Riik	2019		2018	
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes
Jaapan	30	74,8	25	81,3
Prantsusmaa	31	74,3	28	80,0
Indoneesia	32	73,6	43	68,9
Tšehhi	33	73,5	29	79,5
Kasahstan	34	72,8	38	72,8
Eesti	35	72,7	31	78,5
Hispaania	36	72,1	36	75,0
Sloveenia	37	71,4	37	73,3
Poola	38	71,2	34	75,4
Portugal	39	69,3	33	76,2
Läti	40	68,8	40	72,3
Küpros	41	67,7	41	72,3
Tšiili	42	67,7	35	75,1
India	43	67,2	44	68,8
Itaalia	44	65,3	42	70,6
Venemaa	45	65,2	45	67,2
Filipiinid	46	64,7	50	64,7
Ungari	47	63,5	47	66,0
Bulgaaria	48	61,7	48	65,7
Rumeenia	49	60,5	49	64,9
Mehhiko	50	59,8	51	63,7
Türgi	51	59,7	46	66,6
Kolumbia	52	57,6	58	57,4
Slovakkia	53	57,5	55	60,0
Ukraina	54	57,3	59	56,8
Peruu	55	57,2	54	60,2
LAV	56	57,1	53	60,8
Jordania	57	55,5	52	61,3
Kreeka	58	53,1	57	57,4
Brasiilia	59	51,0	60	55,8
Horvaatia	60	50,8	61	55,3
Argentina	61	49,0	56	58,0
Mongoolia	62	45,2	62	52,6
Venezuela	63	20,1	63	27,5

Tabelis toodust nähtub, et 2019. aastal on maailma kõige konkurentsivõimelisemateks riikideks (TOP 10) tunnistatud:

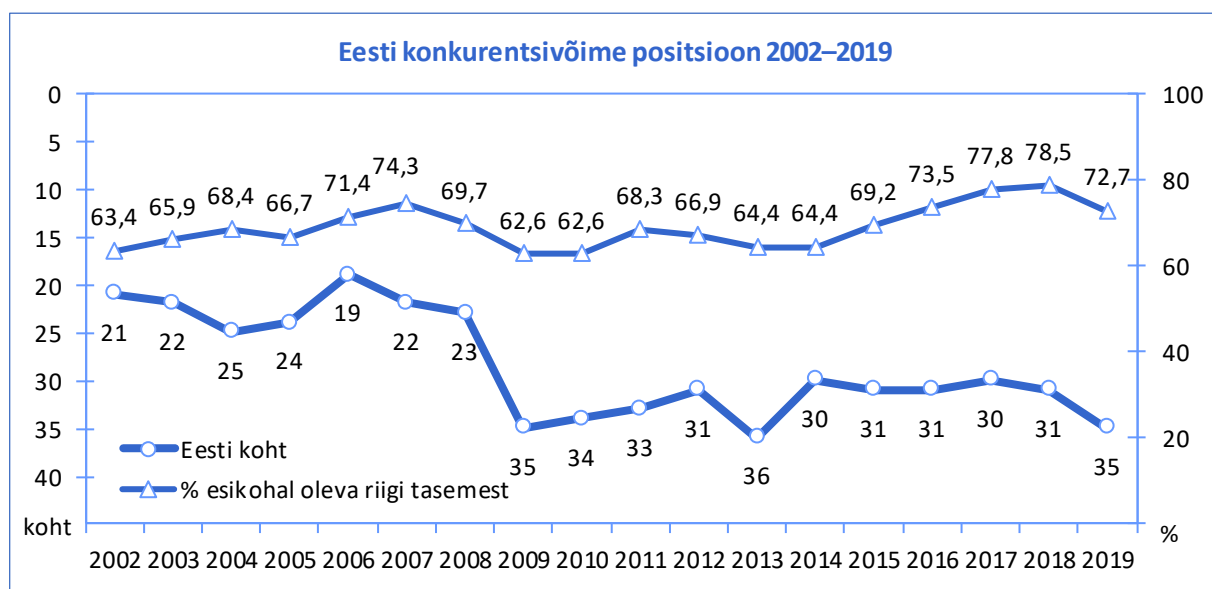
1. Singapur (eelmisel aastal 3. koht)	6. Holland (4.)
2. Hongkong (2.)	7. Iirimaa (12.)
3. USA (1.)	8. Taani (6.)
4. Šveits (5.)	9. Rootsi (9.)
5. Araabia Ühendemiraadid (7.)	10. Katar (14.)

Kaheksa riiki TOP 10-s on needsamad, mis eelmisel aastal ning lisandunud on Iirimaa ja Katar, mis tõrjusid esikümnest välja Norra (langes 11. kohale) ja Kanada (langes 13. kohale). Loetelust nähtub, et TOP 10 riigid on pigem väiksed kui suured (välja arvatud USA) ning pooled nendest on Euroopa riigid. TOP 10-s on 2 naftariiki ja 2 linnriiki. Nafta ammutamisest rikkust teenivad riigid ei saa olla eeskujuks sellist toorainet mitte omavatele riikidele, kuid Eestil on väga palju õppida Hollandist, Taanist ja Rootsi.

Kui vaadata tervet edetabelit, siis suuremad **tõusjad** 2019. aastal on Saudi Araabia (13 kohta), Indoneesia (11 kohta), Kolumbia (6 kohta) ning Iirimaa, Tai ja Ukraina (kõik 5 kohta). Suuremad **langejad** edetabelis on Tšiili (7 kohta), Portugal (6 kohta) ning Jaapan, Türgi, Argentina ja Jordaania (kõik 5 kohta).

Eesti on IMD 2019. aasta edetabelis 35. kohal, mis on 4 koha võrra halvem tulemus kui eelmisel aastal. Eesti olulisematest **partnerriikidest** on Rootsi tänavu 9. kohal (eelmisel aasta samuti 9. kohal), Soome 15. kohal (16.), Leedu 29. kohal (32.), Läti 40. kohal (40.) ja Venemaa 45. kohal (45.).

Eesti konkurentsivõime positsioon ja indeks on läbi aegade liikunud vahemikus vastavalt 19. kuni 36. koht ja 78,5% kuni 62,6% (vt alljärgnev joonis).

Lisaks üldedetabelile koostab IMD ka mitmed alamedetabelid – kaks riikide elanike arvu, kaks riikide majandusliku arengutaseme ja kolm riikide territoriaalse tunnuse alusel:

- **Suurte** (üle 20 mln elaniku) riikide grupis (29 riiki) kuuluvad tänavu juhtgruppi (TOP 6) USA, Kanada, Hiina, Taiwan, Saksamaa ja Austraalia. Samad riigid olid kuue konkurentsivõimelisema riigi hulgas ka eelmisel aastal.
- **Väikeste** (alla 20 mln elaniku) riikide grupis (34 riiki) juhivad edetabelit (TOP 6) Singapur, Hongkong, Šveits, Araabia Ühendemiraadid (AÜE), Holland ja Iirimaa. Neist viimane tõrjus esimese kuue hulgast välja Taani. Eestile kuulub väikeste riikide grupis tänavu 21. koht (2018. a 19. koht).
- **Majanduslikult enam arenenud** (SKP in kohta üle 20 tuh USD) riikide grupis (35 riiki) juhivad konkurentsivõime alamedetabelit (TOP 6) Singapur, Hongkong, USA, Šveits, AÜE ja Holland. Neist viimane tõrjus sellelt positsioonilt välja Taani. Kõik need riigid kuuluvad ka üldedetabeli esimese kuue riigi hulka, mis näitab, et SKP inimese kohta on otseselt seotud konkurentsivõimega. Majanduslikult edenenu riikide gruppi on tõusnud ka Eesti, hõivates seal 29. koha. Eelmisel aasta oli Eesti majanduslikult vähem arenenu riikide hulgas 4. kohal.

- **Majanduslikult vähem arenenud** (SKP in kohta alla 20 tuh USD) riikide (28 riiki) edetabelis on konkurentsivõimelisemad Hiina, Malaisia, Tai, Leedu, Indoneesia ja Kasahstan. Neli esimest olid seal ka eelmisel aastal, Indoneesia asetses aasta tagasi 10. ja Kasahstan 8. kohal. Eelmisel aastal esikuukusse kuulunud Poola langes 7. kohale ja Eesti asetus ümber edenenu riikide gruppi.
- **Territoriaalse** tunnuse järgi Euroopa, Lähis-Ida ja Aafrika riikidest moodustatud grupis (40 riiki) on kuus tugevamat Šveits, AÜE, Holland, Iirimaa, Taani ja Rootsi. Nendest viis on Euroopa riigid. Eestile kuulub selles arvestuses 22. koht (eelmisel aastal 19. koht). Aasia ja Vaikse ookeani riikide grupi (14 riiki) kõige konkurentsivõimelisem riik on Singapur, millele järgnevad Hongkong ja Hiina. Ameerika riikide gruppi juhivad kindlalt USA ja Kanada.

2.2. Riikide paremusjärjestus konkurentsivõime faktorite lõikes

2019. aastal lähtus IMD 63 riigi rahvusvahelise konkurentsivõime hindamisel 235 kriteeriumist, millest 143 tuginesid statistilistele andmetele ja 92 küsitlustele. Vastavalt IMD poolt välja töötatud metoodikale ühendatakse kogutud informatsioon esimesel etapil 20-ks alamfaktoriks ja teisel etapil viimased omakorda 4-ks faktoriks. Nendeks faktoriteks on

- **Majanduse seisund**, mis näitab, kuidas aruandeaastal arenes riigi majandus. Faktor iseloomustab siseriikliku majanduse olukorda, rahvusvahelise kaubanduse arengutaset, välismaiste otseinvesteeringute mahtu, tööhõive olukorda riigis ning hindade taset.
- **Valitsuse (töö) tõhusus**, mis näitab, mil määral valitsuse tegevus on kooskõlas riigi konkurentsivõime edendamise huvidega. Võetakse arvesse riigieelarve tasakaalustatus, maksude tase, riigi institutsioonide arengutase, äriseadusandlus ja sotsiaalne raamistik.
- **Äritegevuse efektiivsus**, mis iseloomustab, kui võrd innovaatiliselt, kasumlikult ja usaldusväärselt ettevõtted tegutsevad. Arvesse võetakse tootlikkuse tase riigis, finantsturu olukord, juhtimise praktika ja väärtushinnangud.
- **Infrastruktuuri arengutase**, mis näitab, mil määral riigi baas-, tehnoloogiline ja teaduslik infrastruktuur ning inimressursid vastavad äri sektori vajadustele. Arvesse võetakse ka tervishoidu ja keskkonda iseloomustavad andmed.

Alljärgnevas tabelis on ära toodud riikide positsioonid (kohad) neljas faktoripõhises edetabelis, kusjuures riigid reastuvad nende koha järgi konkurentsivõime üldedetabelis.

Riikide positsioonid IMD faktoripõhises konkurentsivõime edetabelites 2019. aastal

Riik	Üldjärjestus		Koht konkurentsivõime faktorite lõikes			
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
Singapur	1	100,0	5	3	5	6
Hongkong	2	98,0	10	1	2	22
USA	3	97,1	1	23	11	1
Šveits	4	96,0	23	4	9	2
AÜE	5	95,9	7	2	1	33
Holland	6	94,4	13	9	4	8
Iirimaa	7	94,2	6	11	3	23
Taani	8	93,4	26	6	7	3

Riik	Üldjärjestus		Koht konkurentsivõime faktorite lõikes			
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
Rootsi	9	92,6	21	16	6	4
Katar	10	92,0	3	5	10	40
Norra	11	91,7	32	7	8	7
Luksemburg	12	91,2	4	10	12	25
Kanada	13	89,2	12	14	16	12
Hiina	14	88,8	2	35	15	16
Soome	15	88,5	35	17	13	5
Taiwan	16	88,2	15	12	14	19
Saksamaa	17	85,7	9	22	26	10
Austraalia	18	85,5	14	13	24	17
Austria	19	84,4	20	28	17	11
Island	20	83,1	54	15	19	13
Uus-Meremaa	21	83,1	36	8	22	24
Malaisia	22	82,5	11	24	18	28
Suurbritannia	23	81,8	22	19	31	14
Iisrael	24	80,2	40	30	21	18
Tai	25	77,2	8	20	27	45
Saudi Araabia	26	77,2	30	18	25	38
Belgia	27	77,1	37	36	28	21
Korea	28	76,5	27	31	34	20
Leedu	29	76,2	39	29	23	30
Jaapan	30	74,8	16	38	46	15
Prantsusmaa	31	74,3	34	48	38	9
Indoneesia	32	73,6	25	25	20	53
Tšehhi	33	73,5	17	34	37	31
Kasahstan	34	72,8	45	21	29	43
Eesti	35	72,7	44	27	33	34
Hispaania	36	72,1	29	40	39	26
Sloveenia	37	71,4	33	39	40	27
Poola	38	71,2	18	44	36	36
Portugal	39	69,3	43	37	45	29
Läti	40	68,8	52	33	43	35
Küpros	41	67,7	19	32	52	42
Tšiili	42	67,7	48	26	41	47
India	43	67,2	24	46	30	55
Itaalia	44	65,3	53	53	42	32
Venemaa	45	65,2	31	47	53	37
Filipiinid	46	64,7	38	41	32	59
Ungari	47	63,5	46	45	56	39

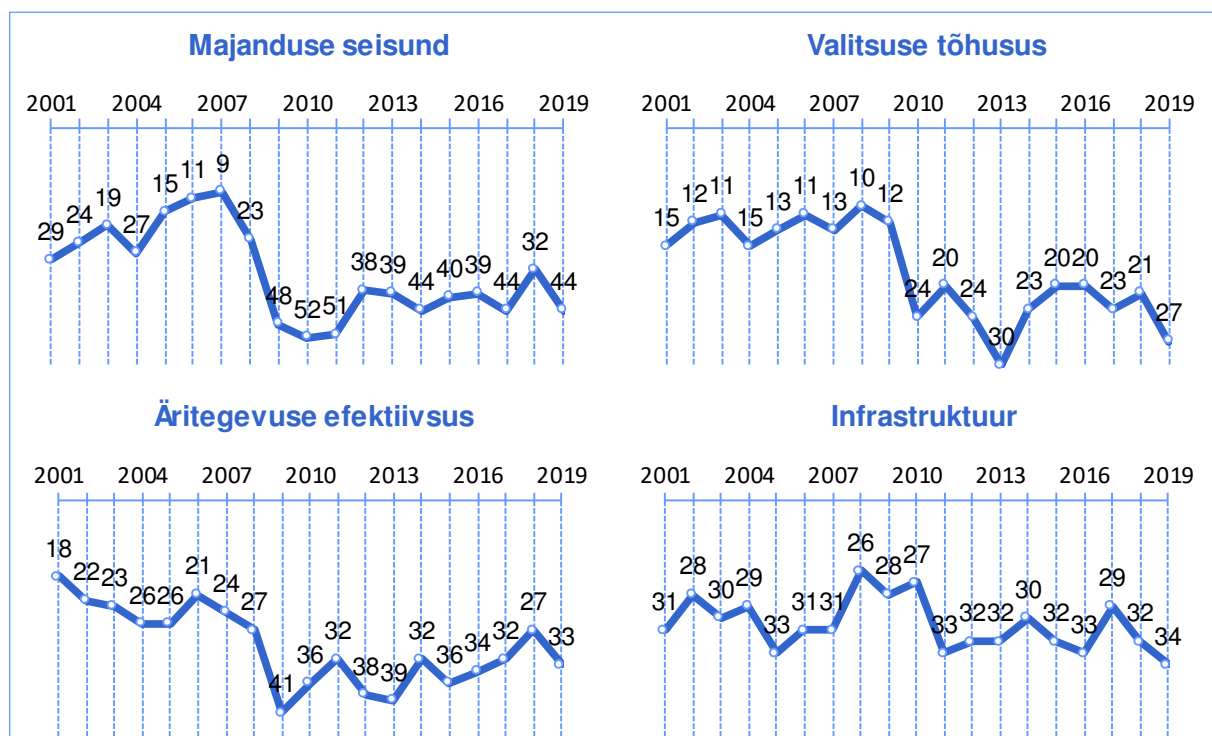
Riik	Üldjärjestus		Koht konkurentsivõime faktorite lõikes			
	Koht	% esikohal oleva riigi suhtes	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
Bulgaaria	48	61,7	47	42	54	50
Rumeenia	49	60,5	49	51	51	48
Mehhiko	50	59,8	28	52	49	57
Türgi	51	59,7	51	55	48	46
Kolumbia	52	57,6	50	56	47	56
Slovakkia	53	57,5	42	57	60	44
Ukraina	54	57,3	56	54	50	52
Peruu	55	57,2	41	49	55	61
LAV	56	57,1	59	50	44	60
Jordaania	57	55,5	62	43	35	58
Kreeka	58	53,1	60	60	58	41
Brasiilia	59	51,0	57	62	57	54
Horvaatia	60	50,8	55	58	63	49
Argentina	61	49,0	61	61	59	51
Mongoolia	62	45,2	58	59	61	62
Venezuela	63	20,1	63	63	62	63

Tabelis toodud andmetest saab teha mitmeid olulisi järeldusi IMD projektis osalevate riikide konkurentsivõime kohta:

- **Majanduse seisundi** poolest (lähtudes IMD poolt valitud kriteeriumidest) on kuueks edukamaks riigiks USA, Hiina, Katar, Luksemburg, Singapur ja Iirimaa. Neist neli esimest olid kuue tugevama majandusega riigi hulgas ka eelmisel aastal. Kuue esimese hulka jõudnud Singapur ja Iirimaa on sealt välja vahetanud Hollandi ja AÜE. IMD uuring positsioneerib nii USA kui ka Hiina majanduslike tugevustena kõrgelt arenenud siseriikliku majanduse, väliskaubanduse, välisinvesteeringud, tööhõive ja hinnataseme. Eesti asub selles edetabelis 44. kohal, Eesti lähinaabritest on majanduse seisundi poolest Rootsi 21., Leedu 39., Venemaa 31., Soome 35. ja Läti 52. kohal. Edetabeli lõpetavad (kuus viimast tagant poolt alates) Venezuela, Jordaania, Argentina, Kreeka, Lõuna-Aafrika ja Mongoolia.
- **Valitsuse töö** on tõhusamaks hinnatud (TOP 6) Hongkongis, AÜE-s, Singapuris, Šveitsis, Kataris ja Taanis. Taani tõrjus sealt välja Norra, mis tänavu langes 7. kohale. Neli kõige tõhusama valitsusega riiki TOP 6-st kuuluvad ühtlasi ka kuue kõige konkurentsivõimelisema riigi hulka. Need neli riiki on (konkurentsivõime tabeli järjestuses) Singapur, Hongkong, Šveits ja AÜE. See näitab, et valitsusel on oluline roll riigi konkurentsivõime kujundamisel, samas kui riigi suurus konkurentsivõimele nii olulist mõju ei avalda. Valitsuse töö on kõige nõrgemaks hinnatud (viimasest alates) Venezuelas, Brasiilias, Argentinast, Kreekas, Mongoolias ja Horvaatias.
- **Äritegevuse efektiivsuse** osas on 63 riigi võrdluses teistest edukamad AÜE, Hongkong, Iirimaa, Holland, Singapur ja Rootsi. Nendest Iirimaa ja Singapur eelmisel aastal esikuuikuisse ei kuulunud. Selle näitaja poolest on esikohale kerkinud AÜE, mille tugevusena on IMD uuring välja toonud tootlikkuse ja efektiivsuse, tööjõuturu, rahanduse, juhtimiskultuuri ning hoiakuid ja väärtusi kajastavad näitajad, kus AÜE kuulub valdavalt edukamate riikide hulka. Eesti on äritegevuse

efektiivsuselt 33. kohal, meie partnerriikidest (lisaks Rootsil) on Soome 13. kohal, Leedu 23. kohal, Läti 43. kohal ja Venemaa 53. kohal. Edetabeli viimased on Horvaatia, Venezuela, Mongoolia, Slovakkia, Argentina ja Kreeka.

- **Infrastruktuuri** arengutasemelt on IMD alamedetabeli tipus USA, Šveits, Taani, Rootsi, Soome ja Singapur. Neist viis esimest kuulusid esikuuikusse ka eelmisel aastal, Singapur vahetas sealt välja Norra, mis langes seitsmendale kohale. Kõik nad pööravad suurt tähelepanu infrastruktuuri erinevatele komponentidele. USA-s on väga tugev tehnoloogiline ja teaduslik infrastruktuur, Šveits ja Taani paistavad lisaks silma hariduse ja tervishoiu poolest jne. Infrastruktuuri arengutasemelt kuus viimast on Venezuela, Mongoolia, Peruu, Lõuna-Aafrika, Filipiinid ja Jordaania.
- **Eesti** kohta näitavad alamedetabelid, et neljast näitajast on suhteliselt tugevam valitsuse tõhusus, kus Eesti on asetunud 2019. aastal 27. kohale, mis samas on kuue koha võrra halvem kui eelneval aastal (2018. a 21. koht). Eestile on edu toonud ka edukas eelarvepoliitika ja ettevõttesõbralik äriseadustik, samuti heal tasemel haridus ja arenenud väliskaubandus. Äritegevuse efektiivsuse poolest on Eesti langenud aastaga kuus kohta ja on alamedetabelis nüüd 33. kohal. Infrastruktuuri arvestuses on Eestil 34. koht (2018. a 32. koht). Kõige rohkem on kahanenud majanduse edukuse näitajad, millega Eesti on varasema 32. koha asemel 44. kohal, mis tähendab tagasilangust 2014.–2017. aasta tasemele.

3. EESTI MAJANDUSE KONKURENTSIVÕIME EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDE VÕRDLUSES

Käesolevas peatükis iseloomustame EL liikmesriikide, sealhulgas Eesti konkurentsivõimet **komponentide** (20 alamfaktori) lõikes, mis jaotuvad neljaks faktoriks: majanduse seisund, valitsuse tõhusus, äritegevuse efektiivsus ning infrastruktuur (vt lk 10).

3.1. Majanduse seisund

Majanduse seisundit iseloomustavad näitajad on IMD metoodika kohaselt koondatud järgmistesse komponentidesse: siseriiklik majandus, väliskaubandus, välisinvesteeringud, tööhõive ja hinnad. Alljärgnevalt toome ära EL liikmesriikide positsioonid komponendipõhistes edetabelites.

**EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites majanduse seisundi
komponentide lõikes 2019. aastal**

Koht EL arvestuses	Riik	Siseriiklik majandus	Välis-kaubandus	Välisinvesteeringud	Tööhõive	Hinnad	Kokku majanduse seisund
1	Luksemburg	20	5	2	15	44	4
2	Iirimaa	4	7	3	38	41	6
3	Saksamaa	9	13	9	14	38	9
4	Holland	13	3	49	11	39	13
5	Tšehhi	29	17	38	12	25	17
6	Poola	26	10	40	32	9	18
7	Küpros	59	15	8	43	6	19
8	Austria	19	18	25	33	24	20
9	Rootsi	14	33	14	36	40	21
10	Suurbritannia	28	30	6	20	61	22
11	Taani	24	28	29	31	37	26
12	Hispaania	27	22	13	57	28	29
13	Sloveenia	46	11	53	37	12	33
14	Prantsusmaa	15	27	12	54	56	34
15	Soome	36	39	17	42	33	35
16	Belgia	32	8	48	49	31	37
17	Leedu	52	9	59	41	13	39
18	Slovakkia	39	19	56	47	23	42
19	Portugal	55	26	34	48	30	43
20	Eesti*	53(22)	20(14)	47(17)	45(17)	26(12)	44
21	Ungari	23	12	63	34	14	46
22	Bulgaaria	56	36	50	46	5	47
23	Rumeenia	51	40	61	35	20	49
24	Läti	40	38	54	51	22	52
25	Itaalia	38	25	32	58	49	53
26	Horvaatia	57	23	43	55	36	55
27	Kreeka	60	21	60	60	27	60
Keskmine		34,3	20,6	34,3	38,7	29,2	32,3

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses.

Tabelis toodust nähtub:

- EL liikmesriikide suhteliseks tugevuseks majanduse seisundi komponentide võrdluses (IMD 63 riigi arvestuses) on väliskaubandus ja hinnad (keskmised kohad vastavalt 20,6 ja 29,2) ning kõige nõrgem komponent on tööhõive (38,7). Võrreldes eelmise aastaga (2018) on olukord vähe muutunud. Kõige suurem langus on toimunud hindade osas, kus keskmine koht 2018. aastal oli 25,0 (2019. a 29,2) ning kõige suurem tõus tööhõive osas, kus EL keskmine koht tõusis 41,3-lt 38,7-le.
- EL liikmesriikide omavaheline võrdlus näitab, et siseriiklik majandus on kõige konkurentsivõimelisem (parim koht edetabelis) Iirimaa, kellele järgnevad Saksamaa ja Holland. Väliskaubandus on teistest enam arenenud Hollandis, Luksemburgis ja Iirimaa. Välisinvesteeringute arvestuses on eesotsas Luksemburg, Iirimaa ja Suurbritannia, tööhõive poolest juhivad Holland, Tšehhi ja Saksamaa ning hinnad on kõige konkurentsivõimelisemad Bulgaarias, Küprosel ja Poolas.
- **Eesti** positsioon EL liikmesriikide arvestuses majanduse seisundi komponentide lõikes on 2019. aastal järgmine: siseriiklik majandus 22. koht, väliskaubandus 14. koht, välisinvesteeringud 17. koht, tööhõive 17. koht ja hinnad 12. koht.

3.2. Valitsuse töö tõhusus

IMD käsitleb valitsuse tööd olulise konkurentsivõime faktorina, sest ettevõtluskeskkond riigis sõltub suuresti riigiaparaadi tegevusest. Positiivselt hinnatakse valitsuse sellist majanduspoliitikat, mis on paindlik ja võtab arvesse rahvusvahelises majanduskeskkonnas toimuvaid muutusi. Valitsus ei pea otseselt sekkuma ettevõtete tegevusse, kuid peab hea seisma ettevõtete konkurentsitingimuste edendamise eest vastavate riiklike programmide ja seadusloome kaudu. IMD hindab valitsuse töö tõhusust järgmistes valdkondades: riigi rahandus, maksupoliitika, institutsionaalne raamistik, äri-seadustik ja sotsiaalne raamistik.

EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites valitsuse töö tõhususe komponentide lõikes 2019. aastal

Koht EL arvestuses	Riik	Riigi rahandus	Maksu-poliitika	Institutsio-naalne raamistik	Äri-seadustik	Sotsiaalne raamistik	Kokku valitsuse töö tõhusus
1	Taani	11	41	4	3	2	6
2	Holland	8	53	6	4	7	9
3	Luksemburg	6	42	10	13	5	10
4	Iirimaa	19	20	15	6	12	11
5	Rootsi	13	58	9	8	3	16
6	Soome	27	54	7	9	4	17
7	Suurbritannia	36	29	20	15	27	19
8	Saksamaa	14	59	16	20	15	22
9	Eesti*	18(3)	34(5)	32(11)	17(5)	33(14)	27
10	Austria	30	61	17	21	13	28
11	Leedu	26	36	29	26	34	29
12	Küpros	56	16	46	23	28	32
13	Läti	32	43	35	27	40	33
14	Tšehhi	25	47	31	42	25	34
15	Belgia	49	62	26	28	14	36

Koht EL arvestuses	Riik	Riigi rahandus	Maksu- poliitika	Institutsio- naalne raamistik	Äri- seadustik	Sotsiaalne raamistik	Kokku valitsuse töö tõhusus
16	Portugal	53	51	40	19	26	37
17	Sloveenia	35	56	43	35	21	39
18	Hispaania	51	45	38	34	24	40
19	Bulgaaria	20	25	49	49	47	42
20	Poola	38	49	41	39	38	44
21	Ungari	45	46	39	37	41	45
22	Prantsusmaa	52	63	23	29	22	48
23	Rumeenia	43	39	52	48	52	51
24	Itaalia	58	57	44	43	42	53
25	Slovakkia	47	50	54	59	46	57
26	Horvaatia	46	55	55	60	43	58
27	Kreeka	60	60	57	52	51	60
Keskmine		34,0	46,3	31,0	28,4	26,5	33,4

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses.

Toodust saab teha järgmised järeldused:

- Valitsuse töö tõhususe poolest on EL liikmesriigid keskmiselt 33,4. kohal, mis on ligilähedane viimaste aastate näitajale (2018. a 32,1 koht). EL liikmesriikide valitsuse töö suhtelisteks tugevusteks 63 riigi võrdluses on sotsiaalne raamistik (keskmiselt 26,5. koht), äriseadustik (29,4. koht) ja institutsionaalne raamistik (31,0. koht). Kõige nõrgem komponent on maksupoliitika (46,3. koht). Nii on see olnud ka mitmel varasemal aastal.
- Valitsuse töö EL liikmesriigiti on väga erineva tõhususega – alates Taanist, Hollandist ja Luksemburgist (kõik esimese 10 riigi hulgas) kuni Kreeka, Horvaatia, Slovakkia ja Itaaliani, kes kõik on üldedetabeli 10 viimase hulgas.
- Komponentide lõikes on EL riikide TOP 3 järgmine: riigi rahandus – Luksemburg, Holland ja Taani; maksupoliitika – Küpros, Iirimaa ja Bulgaaria; institutsionaalne raamistik – Taani, Holland ja Soome; äriseadustik – Taani, Holland ja Iirimaa; sotsiaalne raamistik – Taani, Rootsi ja Soome.
- **Eestile** kuulub valitsuse töö tõhususe poolest 2019. aastal EL riikide arvestuses 9. koht ja üldedetabelis 27. koht. Üsikutes komponentidest on Eesti tugevusteks (EL arvestuses) riigi rahandus (3. koht), äriseadustik (5. koht), maksupoliitika (5. koht), institutsionaalne raamistik (11. koht) ja sotsiaalne raamistik (14. koht).

3.3. Äritegevuse efektiivsus

Majanduslikult arenenud riigid peavad väga oluliseks, et nende territooriumil asuvad ettevõtted saaksid efektiivselt tegutseda. Riikidel on selleks ka mitmeid võimalusi. Üheks tähtsamaks peetakse tööjõu kvalifikatsiooni tõstmist ja tööturu arendamist. Nendel on oluline mõju tootlikkuse tõusule ja ettevõtete juhtimise tasemele. Oluline on ka panganduse arendamine, et kindlustada finantsturgude kõrge tase.

IMD riikide konkurentsivõime hindamise metoodika näeb ette äritegevuse efektiivsuse hindamist riigis 5 valdkonnas: tootlikkus, tööjõuturg, finantsturg, ettevõtete juhtimine ja väärtushinnangud. Milline on EL liikmesriikide äritegevuse efektiivsus nähtub alljärgnevast tabelist.

**EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites äritegevuse efektiivsuse
komponentide lõikes 2019. aastal**

Koht EL arvestuses	Riik	Tootlikkus	Tööjõu- turg	Finants- turud	Ettevõtete juhtimine	Väärtus- hinnangud	Kokku äritegevuse efektiivsus
1	Iirimaa	1	12	20	2	1	3
2	Holland	4	4	4	11	5	4
3	Rootsi	6	14	10	5	7	6
4	Taani	7	21	11	6	11	7
5	Luksemburg	11	22	5	23	19	12
6	Soome	14	29	7	12	15	13
7	Austria	13	19	21	10	34	17
8	Leedu	23	27	46	9	20	23
9	Saksamaa	15	30	17	32	38	26
10	Belgia	16	37	22	25	37	28
11	Suurbritannia	29	31	8	30	42	31
12	Eesti*	37(20)	44(15)	42(16)	28(10)	32(9)	33
13	Poola	27	38	37	36	48	36
14	Tšehhi	28	49	36	43	39	37
15	Prantsusmaa	21	51	13	41	62	38
16	Hispaania	32	47	30	44	43	39
17	Sloveenia	31	52	45	34	40	40
18	Itaalia	30	53	38	39	50	42
19	Läti	39	40	55	40	33	43
20	Portugal	41	43	47	54	31	45
21	Rumeenia	33	55	58	52	44	51
22	Küpros	44	45	54	58	53	52
23	Bulgaaria	51	56	53	55	46	54
24	Ungari	46	59	49	49	57	56
25	Kreeka	50	57	60	56	58	58
26	Slovakkia	34	62	57	61	59	60
27	Horvaatia	57	63	61	63	63	63
Keskmine		27,4	39,3	33,6	34,0	36,6	34,0

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses.

Tabeli kokkuvõtte real toodud andmetest nähtub, et EL liikmesriikide suhtelisteks tugevusteks äritegevuse efektiivsuse komponentide hulgas on tootlikkus (27,4. koht), finantsturud (33,6. koht) ja ettevõtete juhtimine (34,0. koht). Olgu veel märgitud, et Iirimaa, Holland, Rootsi ja Taani kuuluvad IMD edetabelis äritegevuse efektiivsuse poolest esimese 10 riigi hulka. Tabelis toodust saab teha veel järgmised järeldused:

- EL liikmesriigid erinevad äritegevuse efektiivsuse poolest üksteisest suurel määral. Samas kui mitmed riigid on IMD edetabeli tipus, leiame EL riike ka edetabeli viimase 10 hulgas. Nendeks riikideks on 2019. a edetabelis: Horvaatia, Slovakkia, Kreeka, Ungari ja Bulgaaria (tagant ettepoole).

- Äritegevuse efektiivsuse komponentide lõikes on **tootlikkuse** poolest riikide eesotsas (TOP 3) Iirimaa, Holland ja Rootsi; tööjõuturu arvestuses Holland, Iirimaa ja Rootsi; **finantsturgude** osas Holland, Luksemburg ja Soome; **ettevõtete juhtimise** poolest Iirimaa, Rootsi ja Taani ning **väärtushinnangute** poolest Iirimaa, Holland ja Rootsi.
- **Eesti** on äritegevuse efektiivsuse poolest EL riikide hulgas 12. kohal. Komponentide lõikes on Eesti tugevusteks väärtushinnangud (9. koht) ja ettevõtete juhtimine (10. koht).

3.4. Infrastruktuur

Infrastruktuur on konkurentsivõime oluline faktor, mis toetab majanduslikku aktiivsust riigis ja soodustab ettevõtete arengut. Majanduslikult arenenud riigid pööravad suurt tähelepanu infrastruktuuri arendamisele. Riikides, kus baasinfrastruktuur (teedevõrk, raudteed, sadamad, lennuväljad) on suures osas juba välja ehitatud, on võimalik rohkem raha suunata teadusliku ja tehnoloogilise infrastruktuuri edendamisele, millela teaduspõhise riigi rajamine pole võimalik.

IMD riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamise metoodika näeb ette infrastruktuuri arengu hindamist 5 komponendi lõikes: baasinfrastruktuur, tehnoloogiline infrastruktuur, teaduslik infrastruktuur, tervishoid ja keskkond ning haridus.

EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelites infrastruktuuri komponentide lõikes 2019. aastal

Koht EL arvestuses	Riik	Baasinfrastruktuur	Tehnoloogiline infrastruktuur	Teaduslik infrastruktuur	Tervishoid, keskkond	Haridus	Kokku infrastruktuur
1	Taani	7	7	10	3	1	3
2	Rootsi	9	5	9	2	7	4
3	Soome	16	4	16	5	3	5
4	Holland	6	3	15	16	12	8
5	Prantsusmaa	17	9	12	10	24	9
6	Saksamaa	22	23	5	6	29	10
7	Austria	15	26	13	9	13	11
8	Suurbritannia	28	12	11	14	27	14
9	Belgia	45	16	18	22	5	21
10	Iirimaa	35	14	22	17	25	23
11	Luksemburg	13	37	27	19	18	25
12	Hispaania	26	21	24	18	39	26
13	Sloveenia	30	31	30	27	17	27
14	Portugal	41	34	32	21	28	29
15	Leedu	29	19	44	26	23	30
16	Tšehhi	24	30	26	31	40	31
17	Itaalia	56	40	21	24	38	32
18	Eesti*	36(17)	35(17)	47(22)	28(17)	22(11)	34
19	Läti	37	25	57	30	19	35
20	Poola	31	39	31	43	31	36

Koht EL arvestuses	Riik	Baasinfrastruktuur	Tehnoloogiline infrastruktuur	Teaduslik infrastruktuur	Tervishoid, keskkond	Haridus	Kokku infrastruktuur
21	Ungari	32	41	35	39	44	39
22	Kreeka	44	48	41	34	45	41
23	Küpros	53	60	56	33	4	42
24	Slovakkia	46	42	50	38	47	44
25	Rumeenia	58	36	43	44	49	48
26	Horvaatia	57	57	55	37	42	49
27	Bulgaaria	50	47	49	49	46	50
Keskmine		32,0	28,2	29,6	23,9	25,9	26,9

* Sulgudes Eesti koht EL arvestuses.

Tabeli kokkuvõttel toodud andmetest nähtub, et EL liikmesriikide tugevuseks IMD 63 riigi arvestuses infrastruktuuri komponentide lõikes on tervishoid ja keskkond (23,9. koht) ning haridus (25,9. koht). Tabelis toodust nähtub veel:

- EL arvestuses kuulub infrastruktuuri poolest esikoht Taanile, kellele järgnevad Rootsi, Soome ja Holland. Infrastruktuuri komponentide lõikes on 3 edukamat riiki:

Baasinfrastruktuur	Holland, Taani, Rootsi
Tehnoloogiline infrastruktuur	Holland, Soome, Rootsi
Teaduslik infrastruktuur	Saksamaa, Rootsi, Taani
Tervishoid ja keskkond	Rootsi, Taani, Soome
Haridus	Taani, Soome, Belgia
- Eesti** on infrastruktuuri arengutasemelt EL liikmesriikide arvestuses 18. kohal. Eesti suhteliseks tugevuseks on hariduse (11. koht) ning tervishoiu ja keskkonna infrastruktuur (17. koht). Kõige madalam koht infrastruktuuri komponentide hulgas on teaduslikul taristul (22. koht).

4. ETTEVÕTTEJUHTIDE HINNANGUD KONKURENTSIVÕIMELE

Riigi konkurentsivõime mitmed aspektid ei ole statistiliselt mõõdetavad (või puudub nende kohta statistika), kuid samas on siiski olulised iseloomustamiseks ettevõtluskeskkonda riigis. IMD metoodika näeb selleks puhuks ette hinnangulise informatsiooni kogumist ettevõttelejuhtidelt. Vastavad küsitlused IMD harmoneeritud küsitluslehe alusel viidi läbi kõigis 63 projektis osalenud riigis 2019. a märtsis/aprillis. Eestis korraldas küsitluse Eesti Konjunkturiinstituut. Hinnanguid koguti oma riigi ettevõtluskeskkonna kohta 18 valdkonnas ja juhtidele esitati kokku 92 küsimust. Ettevõttelejuhid hindasid probleeme ja olukordi oma riigis 6-palli süsteemis, arvestusega, et 6 punkti on kõrgeim ja 1 punkt madalaim hinne. Hilisema töötamise käigus viidi küsitlustulemused IMD poolt üle 10-palli süsteemi (max=10), mis on aluseks ka alljärgnevale analüüsile.

EL 27 liikmesriikide konkurentsivõime ettevõttelejuhtide hinnangul 2019. aastal

Koht küsiti- luse alusel	Riik	Keskmine hinne (max=10)					Koht IMD üldede- tabelis EL arvestuses*
		Majanduse seisund (2 k)	Valitsuse tõhusus (28 k)	Äritegevuse efektiivsus (38 k)	Infra- struktuur (24 k)	Kokku (92 küsi- must)	
1	Holland	6,81	7,34	7,46	8,32	7,63	1
2	Taani	6,55	7,54	7,30	8,32	7,62	3
3	Soome	5,46	6,96	6,95	8,47	7,32	6
4	Rootsi	6,30	6,58	7,22	7,87	7,18	4
5	Iirimaa	5,47	6,94	7,37	7,14	7,14	2
6	Luksemburg	6,26	6,98	6,72	7,54	7,00	5
7	Austria	5,97	6,44	6,80	7,53	6,86	8
8	Saksamaa	5,98	6,37	6,51	7,29	6,66	7
9	Leedu	5,17	5,42	6,42	7,04	6,25	11
10	Suurbritannia	4,80	5,90	6,15	6,92	6,25	9
11	Belgia	4,72	5,50	6,33	7,06	6,23	10
12	Prantsusmaa	4,69	5,43	5,67	7,44	6,04	12
13	Eesti	5,15	5,70	5,90	6,29	5,92	14
14	Portugal	4,22	5,19	5,53	7,11	5,81	18
15	Läti	4,92	5,31	5,68	6,52	5,77	19
16	Tšehhi	5,10	5,35	5,69	6,26	5,73	13
17	Hispaania	4,77	4,87	5,73	6,68	5,70	15
18	Sloveenia	5,19	4,80	5,65	6,80	5,68	16
19	Poola	5,61	4,77	5,83	5,98	5,54	17
20	Küpros	4,96	5,48	5,04	5,91	5,40	20
21	Itaalia	4,06	4,32	5,47	6,02	5,23	21
22	Ungari	4,50	5,14	5,00	5,53	5,17	22
23	Bulgaaria	4,39	4,59	5,13	5,26	4,98	23
24	Rumeenia	4,68	3,92	5,11	5,24	4,77	24

Koht küsiti- luse alusel	Riik	Keskmine hinne (max=10)					Koht IMD üldede- tabelis EL arvestuses*
		Majanduse seisund (2 k)	Valitsuse tõhusus (28 k)	Äritegevuse efektiivsus (38 k)	Infra- struktuur (24 k)	Kokku (92 küsi- must)	
25	Kreeka	3,30	3,72	4,72	5,65	4,63	26
26	Slovakkia	3,49	3,41	4,62	4,94	4,31	25
27	Horvaatia	4,39	3,95	4,01	4,83	4,21	27
Keskmine hinne		5,07	5,48	5,93	6,67	5,96	

* Küsitluse andmed + kvantitatiivne statistika.

Tabelis toodust nähtub järgmist:

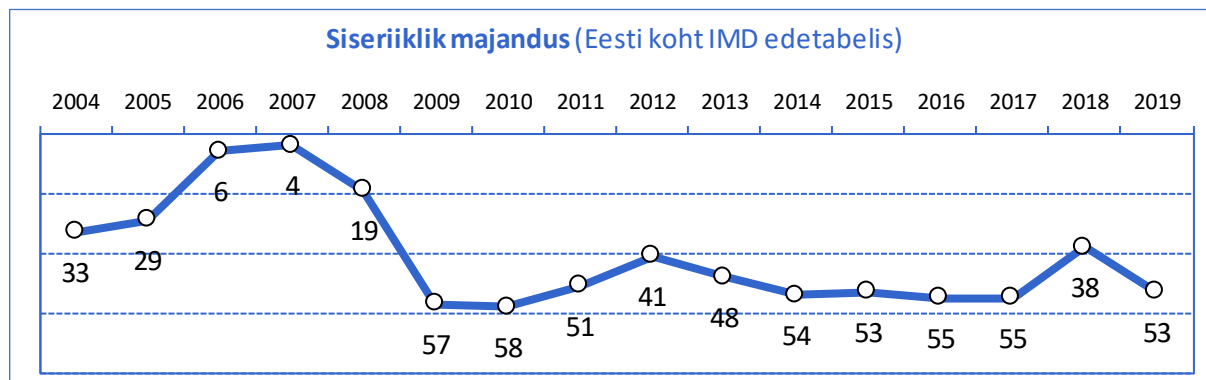
- EL 27 riikide ettevõtluskeskkonnad on üsna erineva kvaliteediga. Kõige kõrgema keskmise hinde oma ettevõttejuhtidelt sai Holland (7,63 punkti) ja kõige madalama Horvaatia (4,21 p). Kõigi riikide (EL 27) keskmine hinne on 5,96 punkti, mis on natuke kõrgem eelmise aasta hinnangutest (2017. a 5,85, 2018. a 5,87 punkti).
- Ettevõtluskeskkonnale antud koondhinnangu alusel on EL liikmesriikide TOP 6 järgmine: Holland, Taani, Soome, Rootsi, Iirimaa ja Luksemburg. Kõik need riigid kuuluvad ka IMD konkurentsivõime üldedetabelis EL liikmesriikide arvestuses esimese 6 riigi hulka. Sellest järeldub, et ettevõttejuhtide hinnangud ettevõtluskeskkonnale väljendavad üsna adekvaatselt konkurentsivõime taset riigis (vaatamata sellele, et küsitlusinformatsioon moodustab vaid 1/3 kogu infost).
- Faktorite lõikes on EL 27 riikide ettevõtluskeskkonna kõige tugevamaks küljeks infrastruktuur (6,67 p), järgnevad äritegevuse efektiivsus (5,93 p), valitsuse tõhusus (5,48 p) ja majanduse seisund (5,07 p).
- Majanduse seisundit on ettevõttejuhid kõige kõrgemalt hinnanud Hollandis (6,81 p), Taanis (6,55 p) ja Rootsis (6,30 p). Valitsuse tõhususe arvestuses juhivad Taani (7,54 p), Holland (7,34 p) ja Luksemburg (6,98 p). Äritegevuse efektiivsust on hinnatud tõhusamaks Hollandis (7,46 p), Iirimaa (7,37 p), Taanis (7,30 p). Infrastruktuur sai kõige kõrgemad hinded ettevõttejuhtidelt Soomes (8,47 p), Taanis (8,32 p) ja Hollandis (8,32 p).
- **Eesti** ettevõttejuhid hindasid siinset ärikeskkonda tervikuna 5,92 punktiga (2018. aastal 6,05 punkti) ning selle hinnanguga oleme EL-s 13. kohal, mis on koht kõrgem kui konkurentsivõime üldedetabelis (14. koht). Ettevõttejuhtide hinnangul on Eesti ettevõtluskeskkonna tugevamateks külgedeks (faktorite lõikes) infrastruktuur (6,29 p) ja äritegevuse efektiivsus (5,90 p). Keskmist hinnangut kisub alla majanduse seisundile antud hinnang (5,15 p).

5. EESTI KONKURENTSIVÕIME INDIKAATORID LÄÄNEMERE RIIKIDE VÕRDLUSES

5.1. Majanduse seisund

5.1.1. Siseriiklik majandus

Eesti langes IMD konkurentsivõime edetabelis siseriikliku majanduse konkurentsivõimelt taas 53. kohale, st aastaga 15 kohta. Ligilähedaselt samal tasemel oli Eesti ka 2014.–2017. aastal.

Eesti siseriikliku majanduse konkurentsivõime vähenes eelkõige seetõttu, et 2018. aastal aeglustusid mõnevõrra majanduskasv ja kapitalimahutuste kasv, mis 2017. aastal andsid Eestile pingereas kõrgeid kohti (11. ja 6. koha). Samas olid siseriikliku majanduse näitajad ka 2018. aastal igati heal tasemel ja majanduskasvu võis lugeda vaatamata aeglustumisele 5,7%-lt (2017. a) 4,8%-le (2018. a) üsnagi kiireks. 2019. aastal suurenes sisemajanduse koguprodukt (SKT) 4,3% ja 2020. aasta kasvuks prognoosib EKI 2,5%.

Siseriikliku majanduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- SKP kasv on vaatamata aeglustumisele võrdlemisi kiire, andes pingereas 19. koha (langus 8 kohta)
- Siseriiklik kogutoodang elaniku kohta suurenes 23,3 tuh USD-le (19,7 tuh eurole), 34. koht, mis ei muutunud
- Eratarbimiskulutuste kasv kiirenes 4,7%-le (püsivhindades), tõstes Eesti pingereas 14. kohale (tõus 28 kohta)
- Valitsemissektori lõpptarbimiskulutuste suhteliselt kõrge tase (20% SKP-st; 17. koht, tõus 3 kohta)
- Kogumajanduse sääst on heal tasemel (32% SKP-st, tõus 3 kohta 19. kohale)

Nõrkused

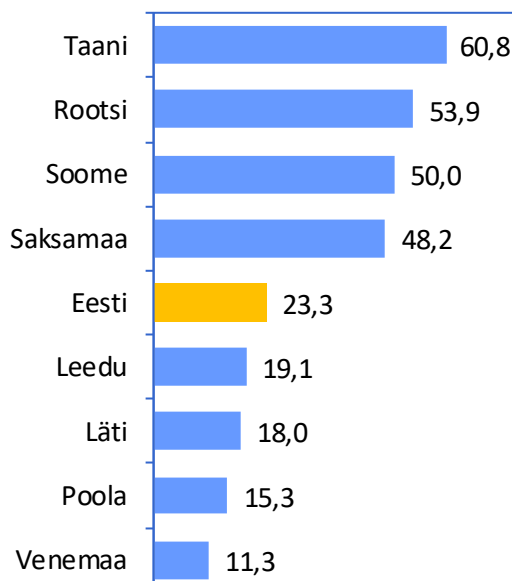
- Väikesed nominaalväärtused (SKP, kapitalimahutused), SKP väike osakaal maailmamajanduses (0,4%) tähendavad kohti pingeridade lõpus
- Majanduskasvu prognooside langus (19. koht, langus 9 kohta)
- Eratarbimiskulutuste osakaal SKP-s on madalavõitu (48% SKP-st), endiselt 49. koht
- Kapitalimahutuste reaalkasv aeglustus 13%-lt 3%-le püsivhindades (30. koht, langus 24 kohta), samas tagab kapitalimahutuste väärtus (24% SKP-st) 19. koha (langus vaid koha võrra)

Majanduskasvu aeglustumine eelolevatel aastatel tuleneb vähemaktiivsest nõudlusest Eestile olulistel välisisturgudel. Põhjamaades on majanduskasv samuti aeglustunud ja jäi 2018. aastal vahemikku 1,4%-st Taanis kuni 2,3%-ni Soomes ja Rootsis. Baltimaades, Poolas ja Venemaal kasvas SKP 2018. a aga prognoositust kiiremini (Leedus 3,4%, Eestis ja Lätis 4,8%, Poolas 5,1%, Venemaal 2,3%). 2019. aastaks prognoosisid majanduskasvu aeglustumist juba kõik Läänemere riigid peale Poola.

SKP koguväärtuselt (30,3 mld USD) püsib Eesti väiksuse tõttu 63 riigi võrdluses 60. kohal. SKP väärtus elaniku kohta (23,3 tuh USD) annab see-eest parema 34. koha nagu ka aasta varem. Läänemere riikide järjestus ei ole ses osas muutunud, Eesti SKP elaniku kohta moodustab 38% Taani tasemest, 43% Rootsi, 46% Soome ja 48% Saksamaa tasemest.

Arvestades ka hinnataseme erinevusi eri riikides ehk ostujõu pariteeti (PPP), on riikidevahelised erinevused veelgi väiksemad. Eesti SKP elaniku kohta (34,1 tuhat USD PPP) moodustab 64% Rootsi tasemest (53 tuh USD), 66% Taani tasemest (52,1 tuh USD), 73% Soome tasemest (46,5 tuh USD) ja 98% Leedu tasemest (34,7 tuh USD), edestades Poolat (31,6 tuh USD) ja Lätit (29,9 tuh USD). Madalam hinnatase riigis tõstab ostujõu pariteedi alusel arvatavaid näitajaid, näiteks Leedus. Eesti vahe edukamate Läänemere maadega on aastatega vähenenud.

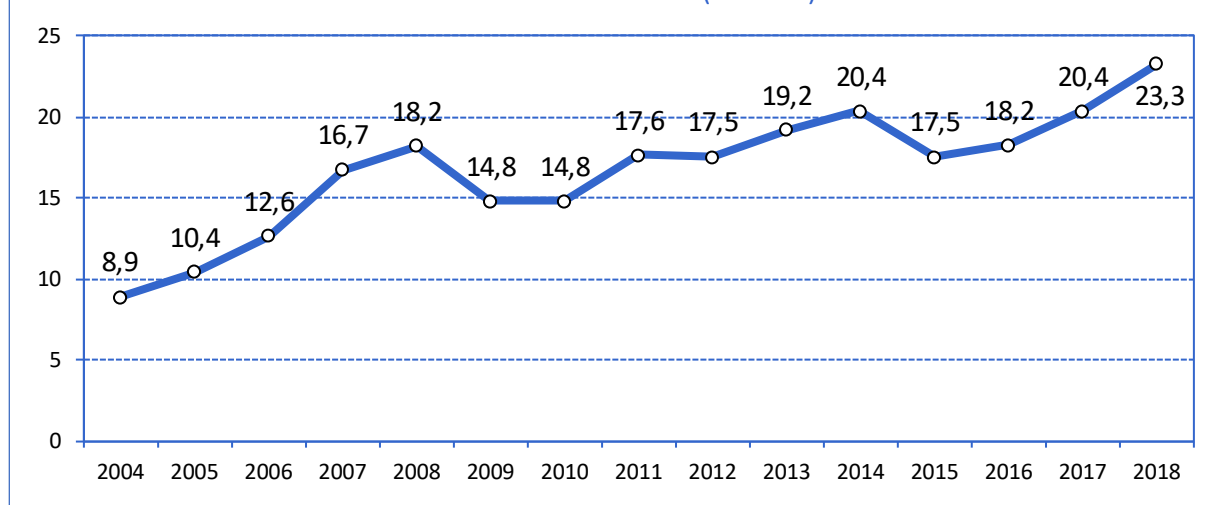
SKP elaniku kohta (2018, tuh USD)

SKP jaguneb lähtuvalt selle tarbimise sektorist eratarbimiskulutusteks, valitsemissektori kulutusteks ja kapitalimahutusteks (investeeringud). Tarbimine neis sektorites kasvab eri aastatel erineva kiirusega. 2017. aastal suurenesid jõudsalt kapitalimahutused, 2018. aastal kiirenes aga eratarbimiskulutuste kasv 4%-le, tagades 14. koha. Valitsemissektori lõpptarbimiskulutuste kasv jäi aastail 2017–2018 1% piiresse, mis väljendab säästlikkust avalikus sektoris. Enamikus Läänemere riikides on eratarbimise osakaal SKP-s kõrgem kui Eestis (48%), v.a Taanis ja Rootsis, kus on see-eest kõrged valitsemissektori kulutused (25–26% SKP-st). Sarnaselt rikkamatele Läänemere riikidele on Eestis valitsemissektori kulutused suhteliselt suured (20% SKP-st), Lätis, Poolas, Venemaal ja Leedus moodustavad need vaid 18–16% SKP-st. Kõrge kapitalimahutuste osatähtsusega (24% SKP-st) on Eesti Läänemere riikide seas teisel kohal Rootsi järel.

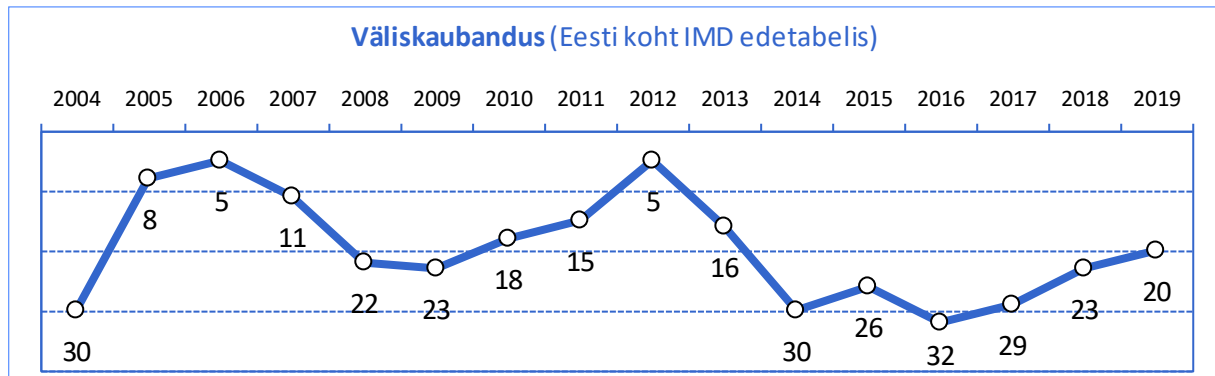
Kuna vaba tööjõudu on tööjõuturul vähe ja töötus on langenud juba 4,4%-le (2019. a), peaks edasine SKP kasv toimuma eelkõige tootlikkuse tõusu tulemusena.

Eesti SKP elaniku kohta (tuh USD)

5.1.2. Väliskaubandus

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti tõusnud ekspordimahtude kiire kasvu mõjul väliskaubanduse näitajaid koondava komponendi osas 63 riigi võrdluses 20. kohale.

Väliskaubandus mõjutab väikeriikide majanduse edukust ning heaolu kasvu suurriikidest enam, kuna siseturg pakub piiratumaid võimalusi. Eesti saab riikide pingereas oma väiksusest tulenevalt madalamaid kohti absoluutsummates mõõdetavate näitajate osas (ekspordimahud on väikesed), samas on Eesti kohad ekspordi suhteliste näitajate poolest head.

Väliskaubanduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Teenuste bilansi ülejääk (SKP suhtes, 8. koht, langus 2 kohta)
- Teenuste ekspordi suur osakaal (SKP suhtes, 9. koht, langus 1 koht)
- Kaupade ekspordi kasv (9. koht, tõus 32 kohta)
- Eksporditoodete vähene kontsentratsioon (9. koht, tõus 4 kohta)
- Turismitulude suur osakaal (SKP suhtes, 11. koht, koht ei muutunud)

Nõrkused

- Riigi väliskaubanduse väike maht (kaupade ja teenuste eksport ning panus maailma ekspordis, 58. koht, koht ei muutunud)
- Kaupade ja teenuste impordi suur osakaal (SKP suhtes, 51. koht, tõus 2 kohta)
- Kaubabilansi puudujääk (SKP suhtes, 48. koht, tõus 5 kohta)

Eesti on riikide väliskaubanduse näitajate võrdluses jätkuvalt kõrgel positsioonil nii kaupade kui teenuste ekspordi suure osakaalu poolest (kaupadel 56% SKP suhtes ja 13. koht, teenustel 26% SKP suhtes ja 9. koht). Seejuures on teenuste puhul positiivne ka asjaolu, et eksport ületab impordi, andes Eestile kõrge 8. koha (ülejääk SKP suhtes 8,1%). Kõige suurema tõusu riikide pingereas (aastaga 32 kohta) saavutas Eesti läbi ekspordimahtude kiire kasvu (17%), mis aitas hoida ka väliskaubanduse koondtulemust tõusutrendil.

Samas on rahalistes näitajates Eesti väliskaubanduse maht väike, mistõttu jääme riikide edetabeli lõppu. Ka Eesti panus maailma ekspordis on seetõttu minimaalne. Rahvusvahelise konkurentsivõime aspektist lähtudes on siinkohal positiivne vaid impordi väike maht. Kaupade ja teenuste impordi osakaal SKP suhtes andis Eestile 51. koha ning kaubabilansi puudujääk 48. koha. Seejuures on aga positiivne, et Eesti on suutnud oma positsioone antud näitajate osas mõnevõrra parandada.

Eesti tugeva küljena saab täiendavalt nimetada turismitulude kõrget osakaalu SKP suhtes (6,1% ja 11. koht), mis Läänemere riikide hulgas annab selge eelise. Läti jääb maha kaks korda väiksema osakaaluga (2,9% ja 25. koht) ning ülejäänud lähiriigid veelgi rohkem.

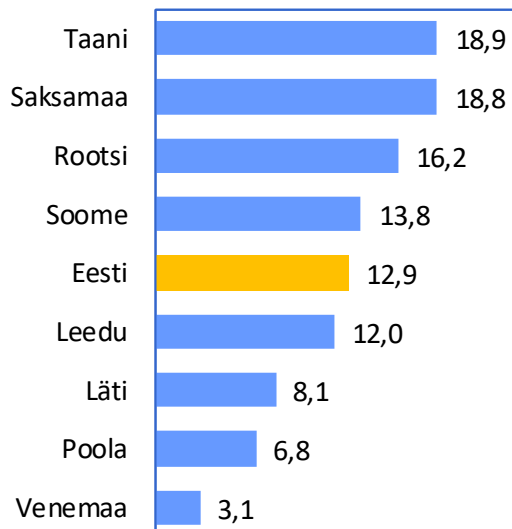
Riikide väliskaubanduse omavahelist võrdlust saab teostada ka *per capita* näitajate alusel. Kui võtta vaatluse alla Eesti ja teised Läänemere riigid, siis elaniku kohta ekspordime kaupa enam kui lõuna-naabrid ja Venemaa, kuid Põhjamaadest ja Saksamaast jääme oluliselt maha. Samas oli 2018. aastal Eesti ekspordimahtude kasv neist kiirem (17%). Ekspordi aastane kasv oli aeglaseim Taanis (6%) ning Eestist kiirem vaid Venemaal (28%).

Kui perioodil 2011–2014 eksportis Eesti kaupu üle 12 tuh USD elaniku kohta, siis aastatel 2015–2017 alla selle. 2018. aastal eksporditi senisega võrreldes enim: Eesti ekspordikäive moodustas 12,9 tuh USD *per capita*.

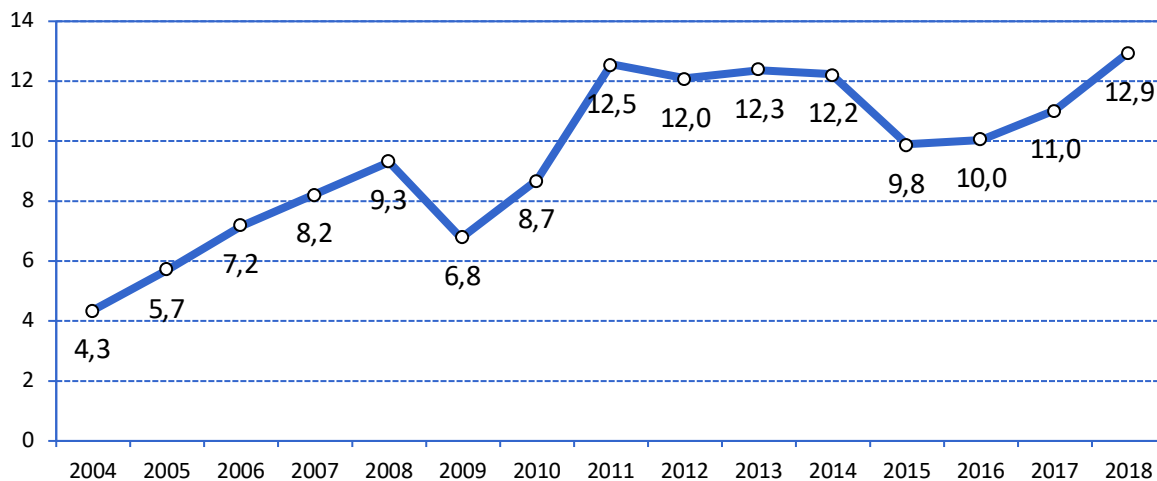
Heaks väliskaubanduse riskinäitajaks on ekspordiriikide kontsentratsioon: kui riigil on vähe ekspordipartnereid, on kontsentratsioon kõrge. Väliskaubanduse koondumine vähestele turgudele seab riigi majanduslikult sõltuvusse partnerriikide majanduspoliitikast ja majandusarengutest. Eesti TOP 5 ekspordiriiki annavad üle poole meie koguekspordist (54%), mis jätab Eesti Läänemere riikide võrdluses jätkuvalt viimaseks (38. koht). Eesti peamised eksporditurud on endiselt Soome, Rootsi ja Läti, kellele järgnevad uuenenud pingereas Ameerika Ühendriigid ja Saksamaa (varasematel aastatel olid Venemaa ja Leedu).

Ekspordiriikide kontsentratsiooni kõrval saab vaadelda ka eksporditoodete kontsentratsiooni ning siinkohal on Eestil oluliselt soodsam positsioon (9. koht), tooteportfell on diferentseeritum ning seeläbi on kasvanud riskide hajutus (tõus 4 kohta). Eesti TOP 5 eksporditoodet moodustavad koguekspordist 35% (võrdluseks Leedul 33%, Lätil 35%, Soomel 41% ning Venemaal 72%).

Kaupade eksport elaniku kohta
(2018, tuh USD)

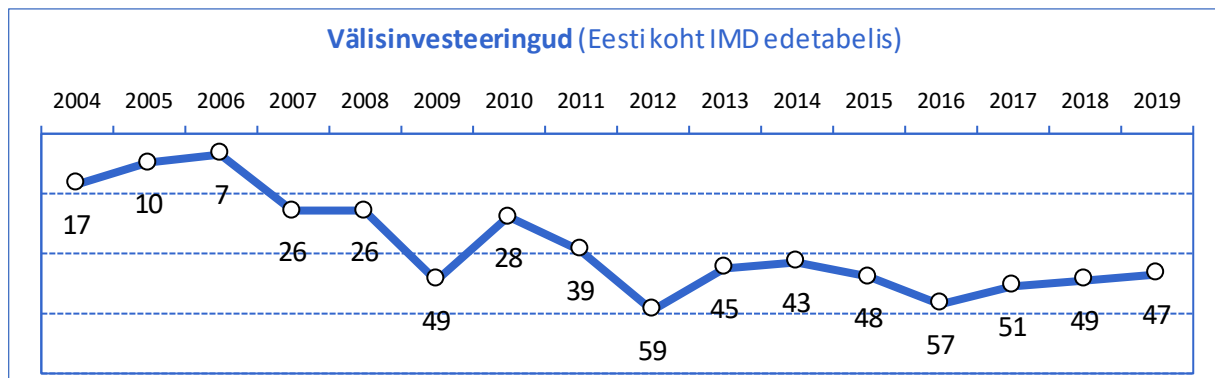

Eesti ekspordikäive elaniku kohta (tuh USD)

5.1.3. Välisinvesteeringud

IMD konkurentsivõime edetabelis tõusis Eesti välisinvesteeringute komponendi osas aastaga 2 koha võrra ja asub 63 riigi hulgas 47. kohal. Välisinvesteeringud Eestisse ja Eestist välja vähenesid.

Välisinvesteeringute tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Otseinvesteeringute voog Eestisse 2018. aastal (suhtes SKP-sse 16. koht, tõus 9 kohta).
- Otseinvesteeringute kogumaht Eestisse 2017. a lõpu seisuga (suhtes SKP-sse 12. koht, tõus 1 koht)

Nõrkused

- Ettevõtjad hindavad suureks ohuks majandusele ettevõtete riigist väljaviimist (küsitlus, 53. koht, antud näitaja sel aastal esmakordselt)
- Otseinvesteeringute voog välismaale oli 2018. a negatiivne (suhtes SKP-sse 58. koht, langus 3 kohta)

Välismaised otseinvesteeringud on reeglina suunatud avatud majandusega riikidesse, mis vastupidi tugevalt reguleeritud majandustele pakuvad kvaliteetset oskustööjõudu, kus on keskmisest suurem kasvupotentsiaal. Välismaised otseinvesteeringud hõlmavad tihti rohkemat kui lihtsalt kapitaliinvesteeringuid, näiteks võivad sellega kaasneda nii ettevõtte juhtimiskorralduse kui ka tehnoloogia uuendused, kasu kontserni ühisest turundusest. Valitsuse ülesandeks on läbi seaduste tagada, et investeerimiskeskond oleks atraktiivne eelkõige suure lisandväärtusega kaupade ja teenuste tootmiseks.

Kuigi Eestisse tehtavate otseinvesteeringute osas oli väike langus absoluutnäitaja osas, kuulume nende 44 riigi hulka, kelle andmed on 2018. aastal avaldatud ning positiivsed. Avaldamata on 10 riigi andmed ning 9 riigis olid otseinvesteeringud negatiivsed. Kasvas ka otseinvesteeringute maht ning suhtarvu poolest SKP-sse püsib Eesti esimese kümne piiiril.

Rahvusvahelised otseinvesteeringud on volatiivne näitaja, mistõttu parema ettekujutuse saame, kui võrrelda kriisijärgsetel 2010–2018 aastatel Eestisse tehtud keskmist otseinvesteeringut teiste riikidega. Riiki tehtavatest välisinvesteeringutest (suhtes SKP-sse) on IMD konkurentsivõime aastaraamatu põhjal viimase üheksa aasta edukamad Euroopa riigid Küpros, Luksemburg ja Iirimaa. Eesti on viies ja Eesti koht Euroopa riikide hulgas ongi aastate lõikes kõikunud 5. ja 10. koha vahel. Investeeringud Eestisse on veidi langenud, kuid rohkem on suhtarvu mõjutanud kiirelt kasvanud SKP.

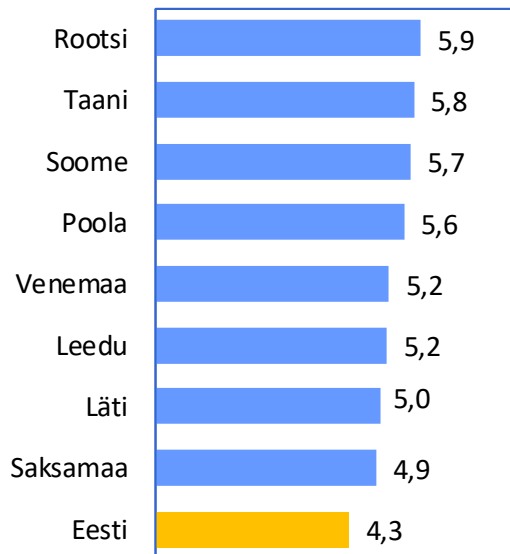
Absoluutnäitaja osas püsime viimase viie hulgas, meist tagapool on mõlemad Balti naabrid.

Peamised Eestisse investeerivad riigid on jätkuvalt Rootsi ja Soome, kust tuleb rohkem kui pool otseinvesteeringutest ning Rootsist üksi enam kui kolmandik. Kolmas on üllatuslikult Luksemburg. Järgnevad Suurbritannia ja Venemaa, teised juba vähem.

Riigi konkurentsivõime suureneb IMD ideoloogia järgi ka siis, kui riik kapitali välja viib ja mõnes teises riigis ettevõtlust arendab. Uue vajaliku tootmise/teeninduse edendamisega võidavad kõik.

Eestist välismaale tehtavad otseinvesteeringud 2018. aastal vähenesid 0,3 mld USD, ehk Eesti investorid võtsid raha välja. Seda väljendab ka mitukümmend kohta langust. Investeeringute maht suhtarvuna SKP-sse ning koht edetabelis ka veidi langesid. Eestist jäid tahapoole 4 Euroopa riiki, kes on oma andmed avaldanud. Ka 9 aasta keskmine jääb Eesti välismaale tehtavate otseinvesteeringute poolest Euroopa riikide hulgas teise tabelipoolde, kuid meist tagapool on 13 riiki.

Äride riigist väljaviimine ohustab/ei ohusta riigi majandust (2019, punktid 0...10)

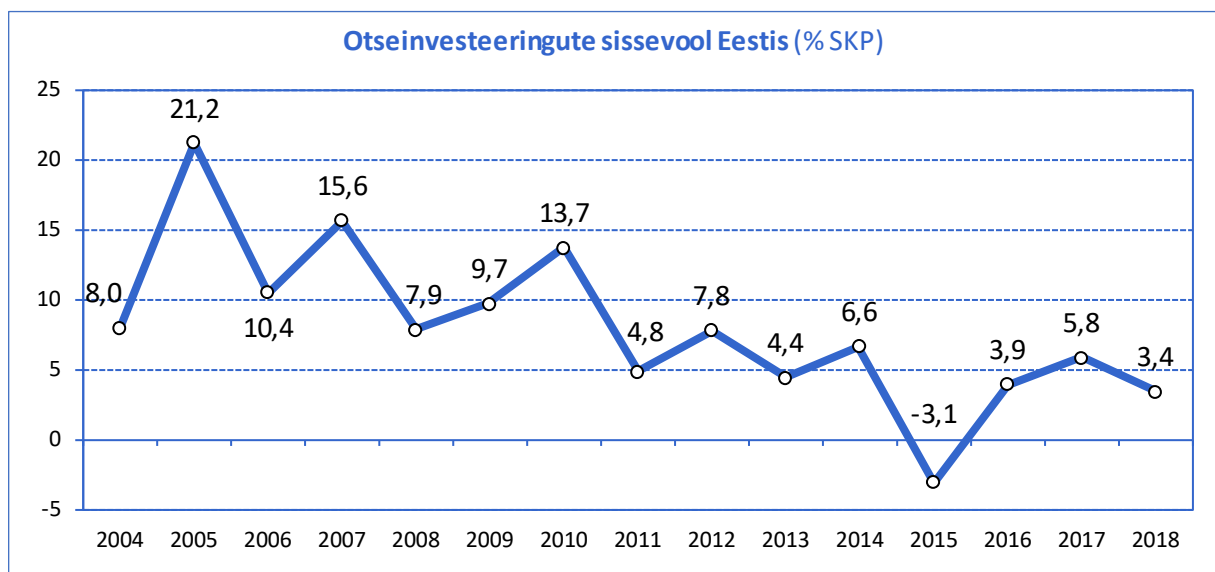

Peamised riigid, kuhu Eesti ettevõtjad otseinvesteeringuid teevad, on teised Balti riigid, Küpros, Soome ning Venemaa. Ka teised Balti riigid investeerivad peamiselt oma Balti naabritesse.

Portfelliinvesteeringute kohta ei avaldanud andmeid 12 riiki. Eestisse portfelliinvesteeringud vähenesid, kuid koht paranes. Samuti vähenesid Eesti portfelliinvesteeringud välismaale, kuid siin paranes Eesti koht rohkem, sest enamuses riikides välismaale tehtud portfelliinvesteeringute mahud vähenesid veelgi enam.

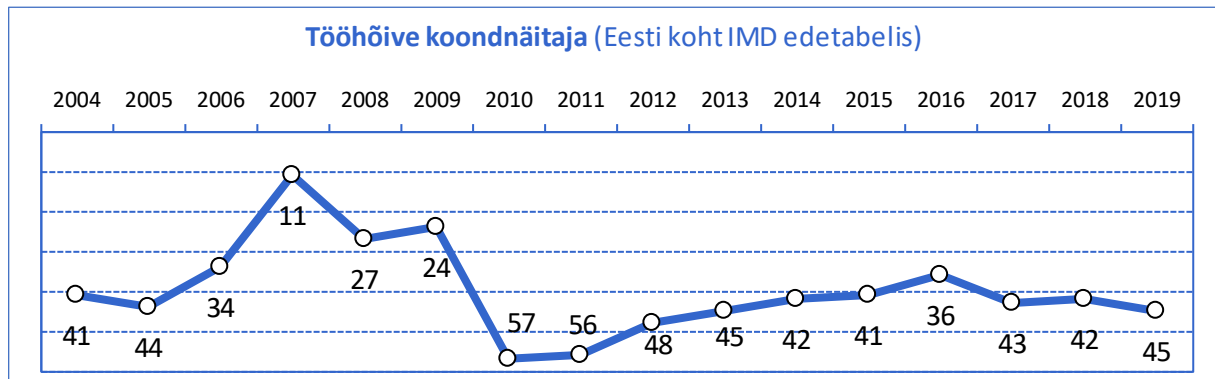
Eesti ettevõtjate arvates võib äride riigist väljaviimine ohustada riigi majandust. Võrreldes lähiriikidega on Eesti ettevõtjate kindlustunne väiksem. Äride väljaviimise olulisim põhjus on sisendite tõusnud hinnad. Nii on Eesti palk viimaste aastatega oluliselt kasvanud, mis töötaja seisukohalt on positiivne, kuid sunnib ettevõtjate pilgud pöörama Ukraina, Poola ja Leedu tööturu poole. Probleemiks on ka kõrged kütuseaktsiisid, mis muudab maanteetranspordi ettevõtetele atraktiivsemaks hoopis lõunapoolsed riigid ja energia hind.

Otseinvesteeringute sissevool Eestis (% SKP)

5.1.4. Tööhõive

Eesti langes IMD konkurentsivõime edetabelis tööhõive komponendi osas 63 riigi seas eelmise aasta 42. kohalt 45. kohale, naastes 2013. aasta tasemele. Languse tingis tööhõive kasvu aeglustamine ja noorte tööhõive.

Eesti tööjõuturu väiksus ja tööjõu nappus on ühelt poolt kaasa toonud olukorra, kus tööhõive on kõrge (63 riigi hulgas 18. koht) ja on sellisena püsinud pikka aega (16. koht), kuid tööhõive kasv sisemiste reservide arvelt on pidurdunud (Eesti on vastava näitaja osas langenud 20. kohalt 47. kohale). Eesti tööturгу iseloomustab kõrge tööhõive 25–49 aastaste (enam kui 80%) ning 50–74 aastaste (u 60%) hulgas, kuid see on madalam noorte seas (u 40%).

Tööhõive tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Kõrge tööhõive, suur osa rahvastikust töötab (18. koht, koht ei muutunud)
- Tööhõive pikaajaline kasv 4. a perioodis (16. koht, esmakordne hindamine)
- Pikaajalise töötuse keskmisest madalam tase (24. koht, tõus 9 kohta)
- Suhteliselt madal töötuse määr (35. koht, langus 3 kohta)

Nõrkused

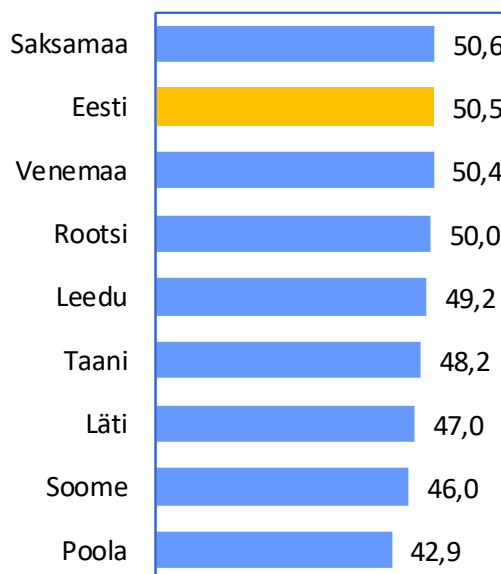
- Riigi tööturu väiksus (661 tuh in; 60. koht, koht ei muutunud)
- Tööhõive aeglane kasv (47. koht, langus 27 kohta)
- Avaliku sektori töötajate liiga suur osakaal tööjõuturul (47. koht, tõus 3 kohta)

Statistikaameti andmeil oli tööjõus osalemise määr Eestis 2018. aastal 71,9%, tööhõive määr 68,1% ja töötuse määr 5,4%. Tööturul aktiivsete inimeste aasta keskmine arv oli 702 400, mis kasvas 2017. aastaga võrreldes 3600 võrra. 2018. aastal oli hõivatud 664 700 inimest, mis oli 6100 võrra rohkem kui varasemal aastal. Töötute aasta keskmine arv oli 37 700, mis on 2600 võrra väiksem kui aasta varem. Ka oli 2018. aastal pikaajaliste töötute arv (tööd otsinud 12 kuud või rohkem) viimase 20 aasta madalaim. Kuigi Eesti töötuse määr langes 2017. a 5,8%-lt 5,4%-ni 2018. aastal, see Eesti asendit IMD riikide 2019. aasta võrdlustabelis ei parandanud, kuivõrd globaalse majanduskasvu tingimustes kahanes töötus ka Eestis eespoolt olevates riikides.

Tööhõive suurenes veidi kõigis Läänemere äärses riikides peale Soome, kus see jäi püsima eelmise aasta tasemele. Kõige suurem oli muutus Leedus, kus tööhõive kasvas 1,2% ning Lätis ja Venemaal, kus tööhõive kasv oli 1,1%. Teistes Läänemere riikides jäi kasv alla ühe protsendi.

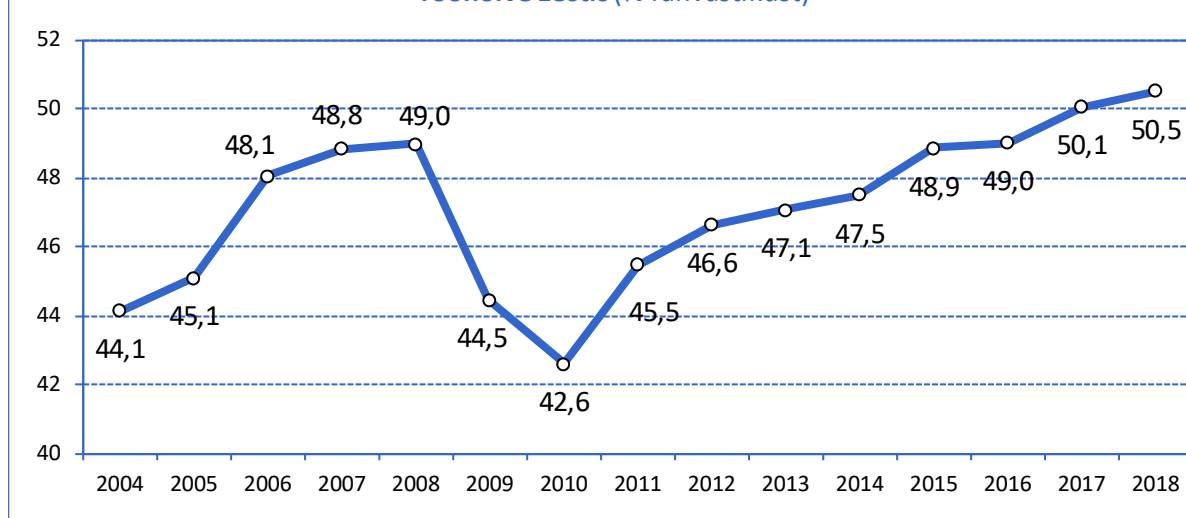
Läänemere riikidest oli tööhõive kõige kõrgem Saksamaal, Eestis, Venemaal ja Rootsis, kus tööga oli hõivatud 50% või veidi enam rahvastikust. Leedus ja Taanis jäi tööhõive 48–49% ning Lätis ja Soomes 46–47% piiresse. Kõige madalam (ligi 43%) oli hõive Poolas. Kõige kõrgema tööpuudusega riikideks olid neist Läti (7,6%), Soome (7,4%) ja Leedu (6,1%). Teistes Läänemere riikides jäi see vahemikku 3,4–5,4%. Pikaajalisi töötuid oli kõige vähem Poolas ja Taanis ning kõige rohkem Lätis ja Leedus, noorte hulgas oli töötus kõige väiksem Saksamaal ja Taanis ning kõige suurem Venemaal ja Soomes. Eestis oli noorte töötus 11,8%, mis on samas suurusjärgus Läti ja Leeduga. Eesti koos Läti ja Leeduga paistis silma püsiva tööjõu kasvuga (möödetuna 4-aastases perioodis). Kõige suurem tööhõive kasv pikas perspektiivis oli Leedus (9,4%) ja Lätis (6,3%). Eestis oli see mõnevõrra väiksem (6,3%).

Tööhõive (2018, % rahvastikust)

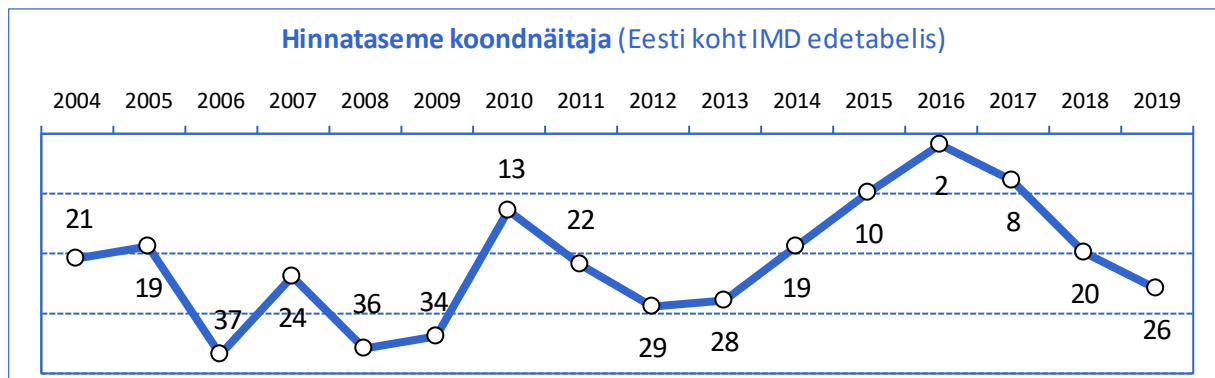
IMD võrdlustabelid toovad välja ka Euroopa ja kitsamalt Läänemere riikide avaliku sektori töötajate osakaalu tööhõivest. Läänemere riikidest (v.a Venemaa, kus seda ei möödetud) oli avaliku sektori osakaal kõige väiksem Saksamaal (15,0%) ja kõige suurem Lätis (30,9%). Euroopa riikidest oli see kõige väiksem Tšehhis (7,5%) ja muu maailma arenenud riikidest Singapuris (4,0%). Avaliku sektori suur osakaal Eestis (23,6%) ja kiirem palgakasv ühelt poolt võimendab kvalifitseeritud tööjõu puudust erasektoris ja on teiselt poolt mootoriks edasisele palgakasvule. Tööjõukulu kiire kasv kui tootmise üks sisendeid samas vähendab Eesti majanduse konkurentsivõimet. Statistikaameti andmeil oli riigile ja kohalikele omavalitustele kuuluvates asutustes ja ettevõtetes brutokuupalk 2018. a 1393 eurot ja aastakasv 10,1% samas kui erasektoris oli brutokuupalk 1283 eurot ja aastakasv 6,4%. Riigireformi raames avaliku sektori töötajate arvu vähendamine kulgeb väga visalt.

Tööhõive Eestis (% rahvastikust)

5.1.5. Hinnad

Inflatsiooni ja hinnataseme näitajaid koondava komponendi poolest on Eesti IMD konkurentsivõime edetabelis langenud 63 riigi seas 26. kohale (eelkõige kütuse ja kontorirendi hinnatõusu tõttu).

Hinnapõhises konkurentsivõimes on soodsam positsioon riikidel, kelle hinnatase ja inflatsioon on madalad. Eesti konkurentsivõime kasvas hindade ja nende dünaamika osas jõudsalt aastani 2016, kuid kiirenenud inflatsiooni tõttu langes seejärel oluliselt.

Hinnakriteeriumi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Kontorite soodsad rendihinnad (9. koht, langus 4 kohta)
- Madal elukallidus (14. koht, langus 1 koht)
- Elamispinna soodsad rendihinnad (18. koht, tõus 2 kohta)

Nõrkused

- Tarbijahindade tõus (50. koht, tõus 2 kohta)
- Kütuse (bensiiini) hinnatõus (42. koht, langus 6 kohta)
- Toidukulude suur osakaal tarbijakuludes (40. koht, tõus 1 koht)

Hinnakriteeriumi alusel on Eestil jätkuvalt hea positsioon rendihindade osas, seda nii kontori- kui elamispindade lõikes (vastavalt 9. ja 18. koht). Ehkki riikide edetabelis on kontorirent saanud kõrge 9. koha, on Eesti aastaga loovutanud hinnatõusu tõttu 4 kohta. Läänemere riikide hulgas on Eestist soodsamate rendihindadega vaid Leedu (nii äri- kui elamispindade osas). Riikide pingereas oleme jätkanud langust ka kõrgema bensiiinihinna tõttu (42. koht, positsioon langes aastaga 6 koha võrra).

Väikeriikide hinnamuutused on sageli volatiilsemad kui suurriikidel, kuna sõltuvad enam maailmaturu hindadest ning nende muutustest. Eestis on viimastel aastakümnetel olnud madalam hinnatase, mis on aga kiiresti konvergeerunud Euroopa Liidu riikide keskmise hinnatasemega. Eurostati andmetel moodustasid 2018. aastal Eesti hinnad 81% Euroopa Liidu keskmisest hinnatasemest. Samas on Eestis riided ja jalanõud kallimad (maksavad vastavalt 12% ja 4% enam kui EL-s keskmiselt), aga toit ja joogid 5–6% EL keskmisest odavamad (sh ka alkohoolsed joogid). Riided ja jalanõud on EL keskmisest kallimad samuti teistes Läänemere riikides, v.a Poolas ja Saksamaal. Kõige suurem erinevus Läänemere riikide hinnatasemetes on aga toidu ja mitte-alkohoolsete jookide osas: Põhjamaades on toit EL keskmisest 20–30% kallim, Poolas aga vastupidi 30% odavam.

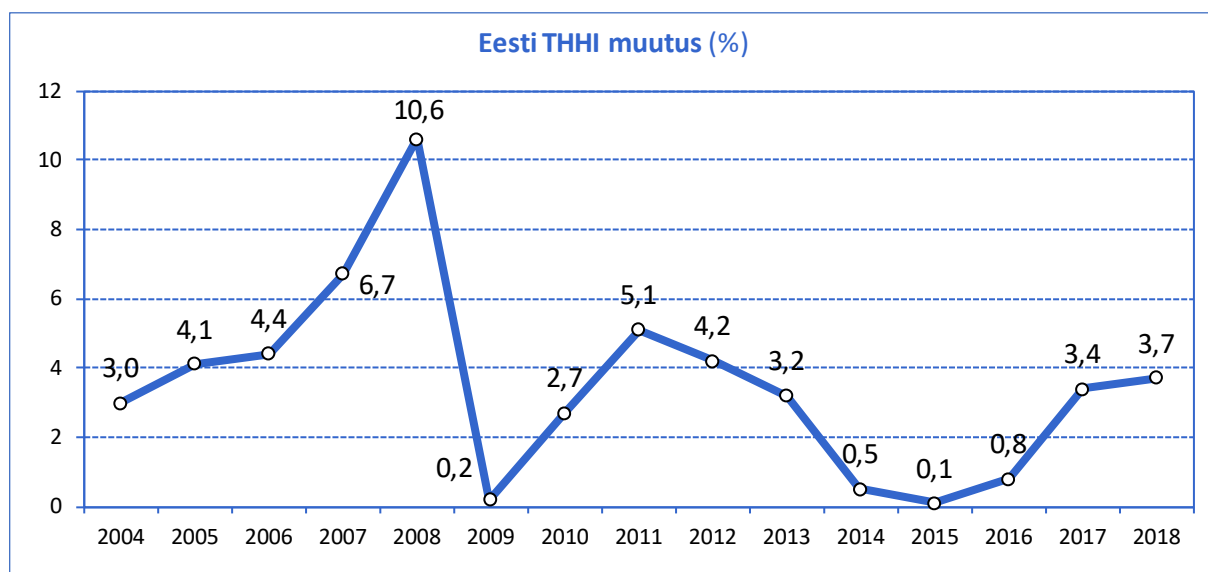
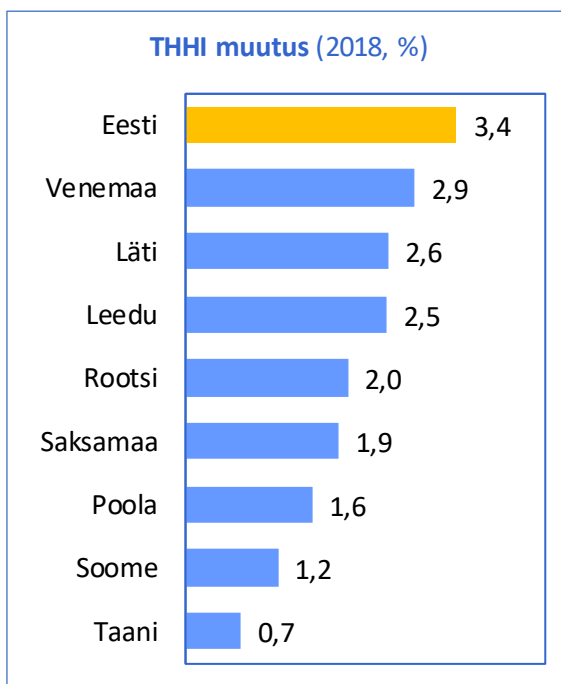
Üheks konkurentsivõimet alandavaks faktoriks on toidukulude suur osakaal tarbijakuludes: Eesti on riikide edetabelis 40. kohal. Kui Eesti tarbijal kulub toidule viiendik (20%), siis näiteks Põhjamaades 11–12% ning Saksamaal vaid kümnendik tarbijakuludest. Toidukulude osakaal tarbimiskuludes on riigi arengu- ja elatustaseme heaks näitajaks. Olukorras, kus toidule tehtavate sundkulude osakaal pere

eelarves on suur, on võimalus teha muid elukvaliteeti tõstvaid kulutusi (haridus, meelelahutus jne) tunduvalt väiksem. Läänemere riikidest jäid Eestist madalamale konkurentsipositsioonile endiselt vaid Leedu ja Venemaa, kus toidukulud moodustasid vastavalt 22% ja 27% leibkonna eelarvest.

Inflatsioonimäära mõõtmiseks ning seeläbi riikide omavaheliseks võrdluseks saab kasutada harmoneeritud tarbijahinnaindeksit (THHI). Läänemere regioonis on inflatsioon aeglustumas, enim Leedus (THHI vähenes 2018. aastal 3,7%-lt 2,5%-le). Erandiks olid Soome, Rootsi ja Saksamaa, kus inflatsioon mõnevõrra kiirenes (aastaga 0,2–0,3%-punkti). Kõige vähem kallinesid tarbijahinnad Taanis (THHI 0,7%).

Eestis on hinnatõus aeglustumas, kuid Läänemere riikide võrdluses (ning ka Euroopa Liidus tervikuna) oleme siiski jätkuvalt kõige kiirema inflatsiooniga (Eesti THHI 3,4%). Hindade kallinemine teistest riikidest kiiremas tempos vähendas 2017. aastal märgatavalt Eesti tarbijahindade konkurentsipositsiooni rahvusvahelises võrdluses (52. koht) ning inflatsiooni mõningane aeglustumine 2018. aastal pole Eesti positsiooni oluliselt paremaks muutnud (50. koht). Kiire hinnatõusu tingimustes kallinevad ettevõtete sisendite hinnad, suureneb surve palgatõusuks ja väheneb elanike ostuvõime. Seega on liialt kiire inflatsioon riigi konkurentsivõimet vähendavaks teguriks ning ohustab muuhulgas ka ekspordi konkurentsivõimet.

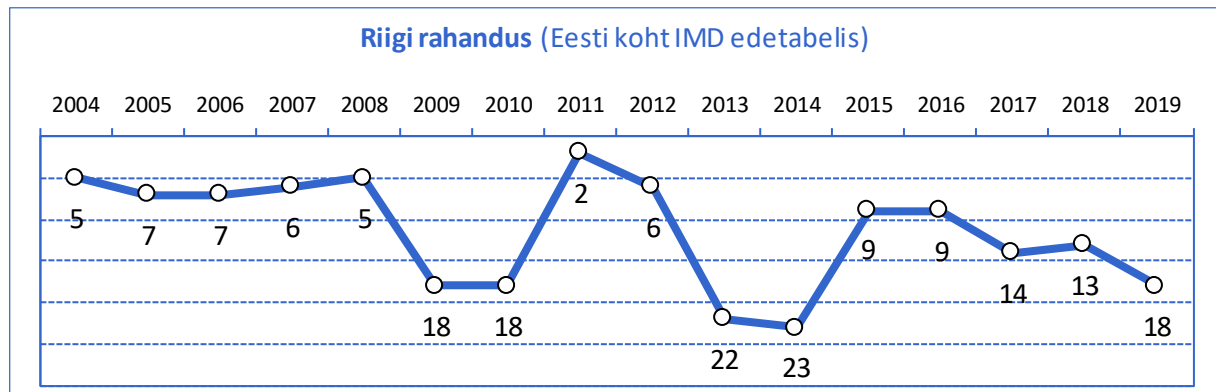
Kui võrrelda elukallidust, siis see on Eestis veel jätkuvalt madal, andes riikide edetabelis Eestile kõrge 14. koha. IMD metoodika kohaselt mõõdetakse elukallidust kaupade ja teenuste ostukorvi alusel suurimates linnades. Läänemere riikidest on Eestist madalama elukallidusega Leedu (12. koht) ja Poola (9. koht), kõige kulukam on elada Taanis (53. koht) ja Venemaal (51. koht). Taani on ka Euroopa Liidu riikide arvestuses kõrgeima elukallidusega maa.

5.2. Valitsuse töö tõhusus

5.2.1. Riigi rahandus

Eesti on riigi rahanduse näitaja osas IMD konkurentsivõime edetabelis 63 riigi hulgas suhteliselt kõrgel 18. kohal. Võrreldes eelneva aastaga on Eesti positsioon riikide järjestuses 5 koha võrra langenud.

Koht on alla viimase 18 aasta keskmise, kuid aastatel 2013–2014 oleme veelgi kehvemal positsioonil olnud.

Riigi rahanduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Valitsemissektori madal võlatase (suhtes SKP-sse, 2. koht, koht ei muutunud)
- Valitsuse võla reaalkasv (muutus eelmise aastaga, 7. koht, tõus 6 kohta)
- Valitsussektori eelarve ülejääk/defitsiit (suhtes SKP-sse, 28. koht, langus 8 kohta)
- Madalad intressikulud (suhtes eelarvesse, 3. koht, koht ei muutunud)

Nõrkused

- Pensionite rahastamise jätkusuutlikkus (küsitlus, 44. koht, langus 7 kohta)
- Valitsemissektori kulude tase SKP suhtes (39. koht, ei muutunud)
- Riigi rahanduse korraldamine (küsitlus, 32. koht, tõus 3 kohta)
- Maksudest hoidumine on probleem (küsitlus, 30. koht, tõus 2 kohta)

Eesti valitsemissektoril on madal võlatase ning sellega ollakse IMD edetabelis teisel kohal. Eespool on Hongkong, kus võlg on nullilähedane. Viimase 15 aasta keskmiste põhjal saab öelda, et riikide valitsemissektorite võlatasemetes suuri muutusi pole. Eesti on kogu aeg esimese 3 hulgas olnud ning Euroopa riikidest parim. Läti ja Leedu konkurentsipositsioon on samuti suhteliselt hea (võlatase vastavalt 37,6% ja 35,9%), kuigi suhteline võlatase Eestist rohkem kui neli korda suurem. EL suurima võlatasemega riigid on Kreeka (184%), Itaalia (132%) ja Portugal (122%).

Valitsuse võlg vähenes 2018. aastal võrreldes 2017. aastaga (langus 3,3%), millega Eesti oli heal 7. kohal. Läänemere riikidest kahanes võlg veelgi rohkem Leedus ja Saksamaal, kuid nende riikide võlatase ongi kõrgem (vastavalt 35,9% ja 59,7% SKP-st). Venemaal ning Rootsis vähenes võlatase samuti, kuid teistes Läänemere piirkonna riikides kasvas.

Valitsussektori eelarve oli väikses puudujäägis, kuid edetabelis oleme napilt ülemises pooles. Läänemere riikidest oleme tabeli teises pooles, sest viiel riigil oli eelarve ülejäägis (Venemaa, Saksamaa, Rootsi, Leedu ja Taani) ning neljal defitsiidis (Poola, Eesti, Soome ja Läti).

Arvuliselt valitsussektori välisvõlg SKP suhtes veidi langes ning koht paranes 4 võrra (18. koht). Sisemine võlg veidi kasvas, kuid oleme endiselt tabeli eesotsas (3. koht). Need head näitajad on aga taustainfoks ning Eesti üldkohta ei mõjutanud.

Ettevõtjate hinnang praeguse pensionisüsteemi jätkusuutlikkusele langes ning Eesti koht edetabelis on 12 aasta halvim. Samas absoluutväärtuse järgi on ettevõtjad pensionisüsteemi 2015. ja 2017. aastal veelgi madalamalt hinnanud. Suur langus edetabelis on osaliselt tingitud sellest, et riikide hinnangute keskmine oli sel aastal kõrgeim, e isegi kui Eesti ettevõtjate hinnang oleks sama, oleks koht ikkagi kehvem olnud.

Eesti probleemiks on jätkuvalt valitsemissektori kogukulude suhteliselt kõrge osakaal. Mida rohkem võtab riik endale kohustusi oma kodanike ees, seda suuremad on valitsemiskulud ning IMD metoodika kohaselt väheneb sellega riigi konkurentsivõime.

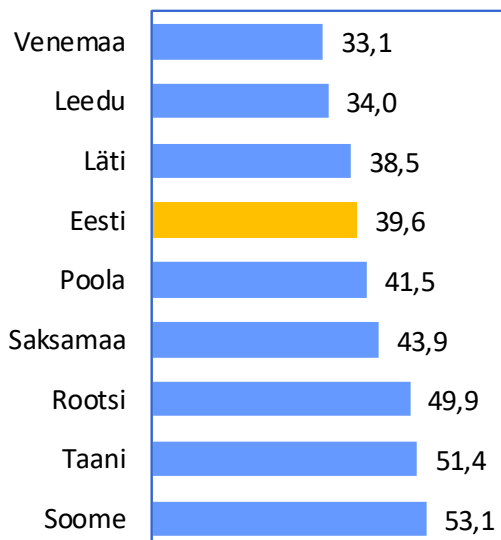
Eestis valitsussektori kogukulud olid 2018. aastal 40% SKP-st, koht edetabelis jäi samaks. Eestis on valitsemissektori kulutuste suhteline tase püsunud alates 2010. aastast enam-vähem samal tasemel, erinevus aastate lõikes on 4%. Aastatel 1995–2007 olid kulud keskmiselt 5% väiksemad. Suurimad kuluartiklid valitsemissektoris on sotsiaaltoetused ja töötajatele makstavad palgad, mis moodustasid kogu valitsemissektori kuludest 2018. aastal 58%.

Tabeli esimesed 11 kohta on hõivanud Kagu-Aasia ja Lõuna-Ameerika riigid ning Kasahstan. Enamus industriaalriike, sh kõik põhjamaad asuvad meist tagapool.

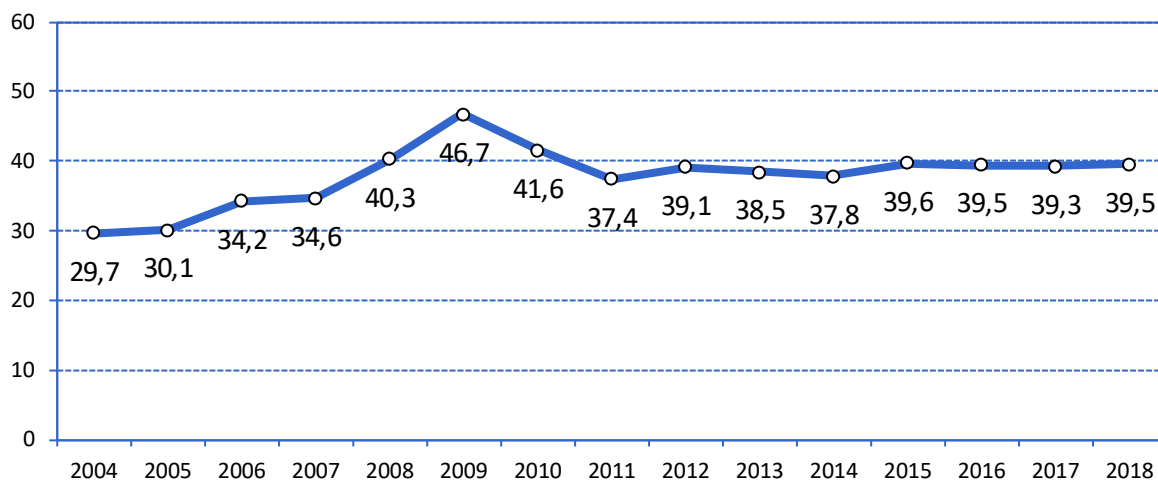
Riigi rahanduse seis on ettevõtjate hinnangul küll eelmise aastaga võrreldes paranenud, kuid on ikka allpool ajaloolist keskmist. Halvem on olukord olnud vaid 2009. ja 2017. aastal.

Hinnates maksudest möödahiilimist on olukord ettevõtjate hinnangul paranenud, kuid jääb samuti napilt allapoole kriitilist piiri ehk neid ettevõtjaid, kes peavad seda probleemiks, on rohkem.

Riikide valitsemissektori kogukulude osakaal SKP-st (2018, %)

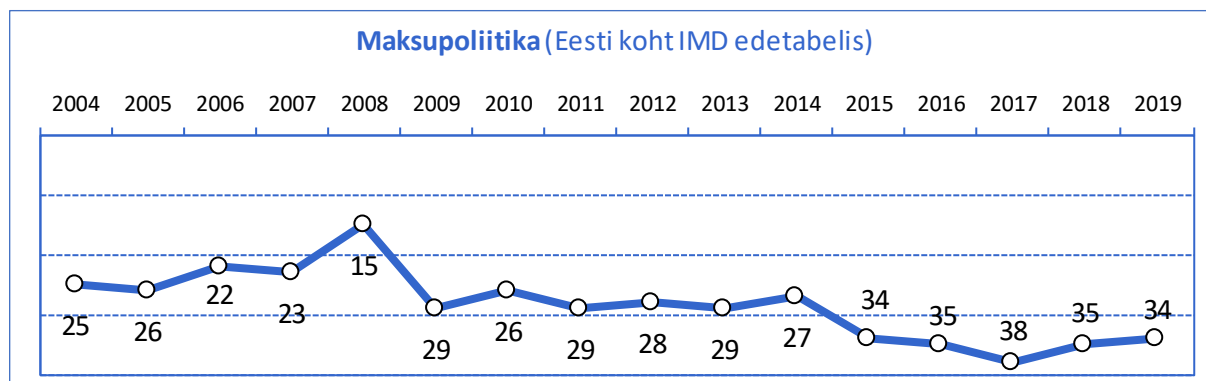

Eesti valitsemissektori kulude osakaal (% SKP-st)

5.2.2. Maksupoliitika

Konkurentsivõime hinnangu järgi on Eesti maksupoliitika teiste riikidega võrreldes langenud keskmisest madalamale positsioonile (34. koht 63 riigi hulgas 2019. aastal). Eesti positsiooni langus sai alguse 2015. aastal ja süvenes 2016.–2017. aastal veelgi, kuid paranes kahel viimasel aastal (2018. a 3 koha ja 2019. a 1 koha võrra).

Maksudel on riigi majanduspoliitikas oluline roll, sest ühest küljest on tegemist tulude allikaga, teiselt poolt saab maksudega mõjutada tarbijate käitumist, ressursside kasutamist, keskkonna säilimist jms. Edukas maksupoliitika tagab riigi fiskaalsete eesmärkide täitmise ja reguleerib majandust ning on samal ajal võimalikult lihtne ja läbipaistev.

Maksunduse tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ettevõtetelt kogutud maksude osakaal SKP suhtes on madal (4. koht, tõus 4 kohta)
- Töövõtjate panus sotsiaalkindlustuse süsteemi on madal (suhtes SKP-st inimese kohta, 7. koht, koht ei muutunud)
- Kapitalilt ja kinnisvaralt kogutud maksude osakaal SKP suhtes on madal (10. koht, tõus 5 kohta)
- Ettevõtte tulumaksu määr kasumilt (maksimaalne määr tulumaksueelselt kasumilt) ei ole kõrge (16. koht, tõus 2 kohta)

Nõrkused

- Tööandjate suhteliselt suur koormus sotsiaalkindlustuse süsteemi ülalpidamiseks (kõrge näitaja SKP suhtes inimese kohta, 57. koht, tõus 1 koht)
- Kaudsete maksudega kogutud maksutulu osatähtsus SKP suhtes on kõrge (54. koht, tõus 2 kohta)
- Isiklikud maksud pärsivad inimeste töötamist ja edasipüüdlikkust (43. koht, langus 3 kohta)
- Kogutud sotsiaalkindlustusmaksu osakaal SKP suhtes on kõrge (43. koht, tõus 2 kohta)

Eesti üldine maksukoormus on teiste võrdlusaluste riikide keskmise tasemega (27,1%) võrreldes kõrgem – Eesti maksulaekumised ulatuvad kolmandikuni riigi SKP suhtes (33,0%, 41. koht). Kaudsete maksude osakaalu poolest SKP-sse paikneb Eesti riikide võrdlustabelis veelgi tagapool (14,2%, 54. koht). Samal ajal on Eesti otseste maksude, nagu ettevõtetelt kogutud ning kapitalilt ja kinnisvaralt kogutud maksude laekumiste suhtes SKP-sse konkurentsiedetabelites kõrgetel kohtadel (vastavalt 4. ja 10. kohal).

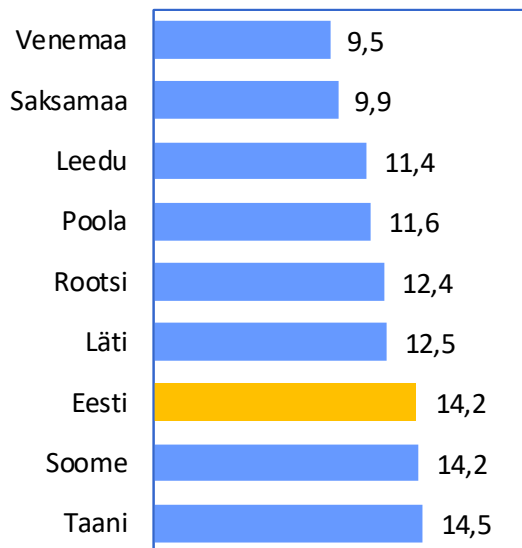
Maksupoliitikas omavad olulist tähtsust tööjõumaksud. Riigi eelarvestrateegia näeb jätkuvalt ette tööjõu maksukoormuse vähendamist ning maksustamise suunamist tarbimisele, loodusvarade kasutamisele ja keskkonna saastamisele, et saavutada kasvusõbralikum maksustruktuur. Tööjõu maksukoormust on vähendanud maksuvaba tulu tõstmine, 2018. aastast on tulumaksust vabastatud alla 500 eurosed sissetulekud. Paljude Euroopa Liidu riikidega võrreldes on Eestis kõrgete palgade maksustamine konkurentsivõimeline, sest tulumaksusüsteem on proportsionaalne.

Eesti tööandjate makstavad tööjõumaksud on küllaltki kõrged, riikide võrdluses on Eesti selle näitaja osas tagasihoidlikul 57. kohal. Eesti töövõtjate panus sotsiaalkindlustussüsteemi on samas suhteliselt madal, 2018. aastal 1,4% SKP suhtes ühe elaniku kohta, millega edetabelis saavutati 7. koht. Tööandjaid võiks motiveerida tööjõumaksude langetamine ja sotsiaalmaksukoormuse ühtlasem jaotamine töövõtja ning tööandja vahel.

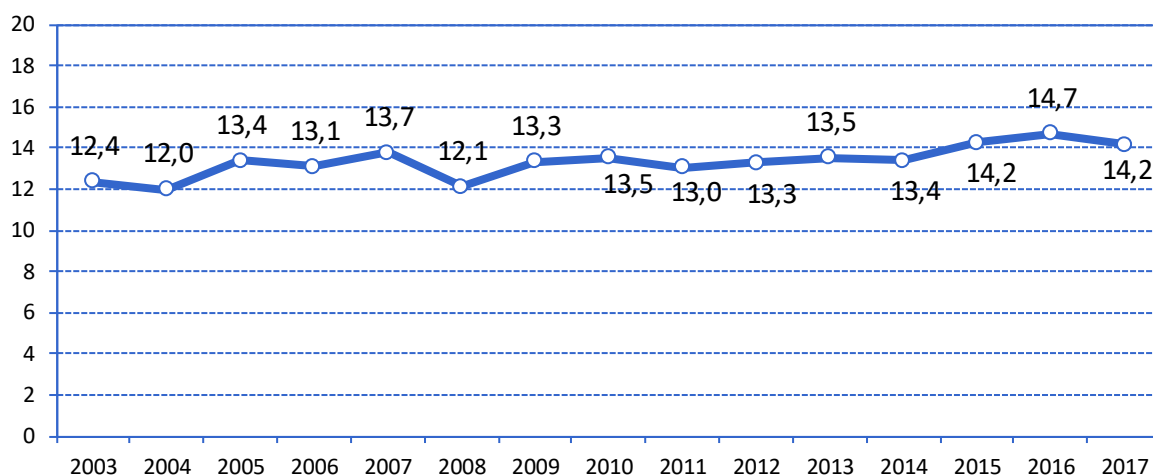
Läänemere riikide võrdluses on kogutud kaudne maksutulu Eestis küllaltki suure osakaaluga SKPst. 2017. aastal oli vaid Soomes (14,2%) ja Taanis (14,5%) kogutud kaudse maksutulu osakaal suurem kui Eestis. Kõige madalama osakaaluga on kogutud kaudne maksutulu Läänemere riikidest Venemaal (9,5%) ja Saksamaal (9,9%). Neist mõnevõrra kõrgem on see Leedus (11,4%), Poolas (11,6%), Rootsis (12,5%) ja Lätis (12,5%). Eestis on kogutud kaudne maksutulu olnud küllaltki suure osakaaluga SKPst ka varasematel aastatel, kuid viimasel kolmel vaadeldud aastal (2015–2017) on see olnud rekordiliselt kõrge (suurem kui 14%). Aastatel 2003–2014 jäi kogutud kaudsete maksude osakaal SKPst Eestis vahemikku 12,0–13,7%.

Kogutud kaudse maksutulu osakaalu vähendamiseks oleks ühe alternatiivina võimalik Eestis koguda rohkem vara- ja kapitalimakse. Ühena vähestest Euroopa Liidu riikidest puudub Eestis näiteks automaks. Kogutud vara- ja kapitalimaksude osakaal Eestis on madalaim nii Läänemeriiki kui ka Euroopa Liidu riikide võrdluses. Maksupoliitika seisukohalt on oluline, et tehtavad võimalikud maksumuudatused oleksid realselt toimivad ning maksulaekumine ei väheneks, samuti ei tohiks nende administreerimine olla ülemäära keerukas. Igasugustele maksumuudatustele peaksid eelnema põhjalikud mõjuanalüüsid ning maksukohuslastele tuleks anda piisavalt aega kohandumiseks ja vajalikeks ümberkorraldusteks.

Kogutud kaudne maksutulu
(2017, % SKP-st)

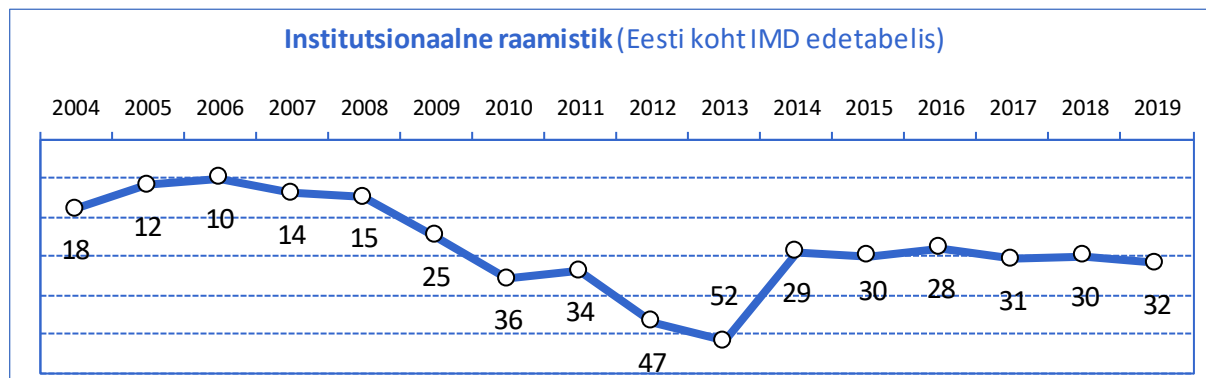

Kogutud kaudne maksutulu Eestis (% SKP-st inimese kohta)

5.2.3. Institutsionaalne raamistik

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti institutsionaalse raamistiku komponendi osas kahe koha võrra langenud 32. kohale. Viimased kuus aastat on Eesti, väikeste kõikumistega, sellel tasemel püsinud. Institutsionaalne raamistik kirjeldab riigi toimimise tõhusust ja komponent arvutatakse 14 näitaja põhjal.

Institutsionaalse raamistiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Õigusriigi põhimõtete indeks on kõrge (9. koht, tõus aastaga 3 kohta)
- Riigi krediitireiting (kolme reitingu indeks: Fitch, Moody's ja S&P, 22. koht, esmakordne)
- Bürokratia ei takista äritegevust (küsitlus, 24. koht, langus 7 kohta)
- Korruptsioonitase püsib varasemate aastate tasemel (küsitlus, 24. koht, tõus 2 kohta)

Nõrkused

- Välisvaluuta reserve maht elaniku kohta on väike (57. koht, tõus 6 kohta)
- Valitsuse poliitika võiks paremini arvestada muutusi majanduses (küsitlus, 47. koht, langus 5 kohta)
- Valitsuspoliitika ei ole läbipaistev (küsitlus, 40. koht, langus 4 kohta)
- Kapitali hind kallines (küsitlus, 33. koht, langus 16 kohta)
- Õiguslik ja seadusandlik raamistik toetab ettevõtete konkurentsivõimet (küsitlus, 27. koht, langus 7 kohta)

2019. aastal oli esmakordselt kasutusel riigi krediitireitingu indeks, mis olid kokku pandud kolme reitinguagentuuri (Fitch, Moody's ja S&P) andmetest. Maksimum väärtus oli 60 ja kümme riiki olid selle hindega esimesel kohal. Eesti reiting oli 50 ja jagasime Taiwaniga 22. kohta. Teistest endistest idabloki riikidest oli parem positsioon vaid Tšehhil.

Eestis on suhteliselt suur laenu- ja hoiuseintressi vahe. See oli 3.84 protsendipunkti ja asume sellega 43. kohal.

Suurim langus oli Eestil institutsionaalse raamistiku näitajate lõikes kapitali hinna osas (33. koht, langus 16 kohta). Kehvem koht on Eestis olnud vaid 2009–2011 aastatel. Järsk kukkumine on ilmselt tingitud muutustest Eesti pangandusturul, pankade kriitilisemast suhtumisest äriprojektidesse ja rahapesu vastase võitlusega kaasneva bürokraatia kasvust. Lisaks on ülekuumeneva kinnisvaraturu tingimustes pangad muutunud valivamaks arendajate ja ehitajate laenuaotluste suhtes.

Välisvaluuta reserve maht elaniku kohta oli Eestis teiste riikidega võrreldes väike ja siin oleme 63. riigi hulgas 57. kohal. Peale eurole üleminekut 2011. aastal, kui reserve maht vähenes üle 10 korra, oleme mõned korrad ka edetabeli viimased olnud.

Ettevõtjate hinnangul takistab bürokraatia Eestis äritegevust (24. koht, hinne 4,07 10-palli süsteemis) ja halvem on hinne olnud vaid 2009. kriisiaastal. Vaatamata halvenenud olukorrale ja alla rahuldava hinde oleme teiste riikide võrdluses tabeli esimeses pooles – siit näeme, et bürokraatia on suureks probleemiks paljudes riikides. Eestis on püütud astuda samme bürokraatia vähendamiseks, kuid samas lisandub ettevõtjatele uusi kohustusi kiiremini kui midagi ära kaob ja ettevõtjate halduskoormuse kasvu tõsiselt ei analüüsita.

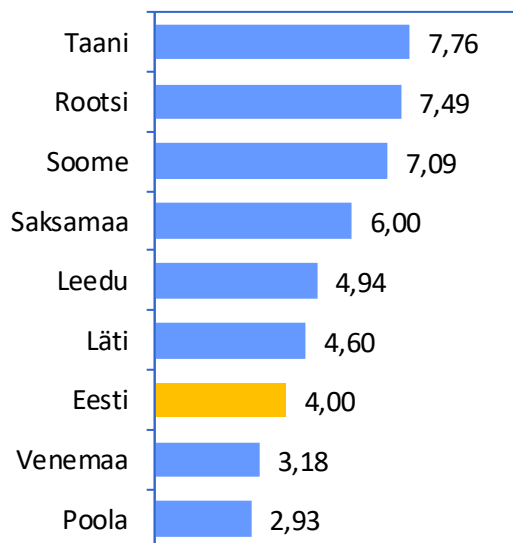
Eesti õiguslik ja seadusandlik raamistik üldiselt toetab ettevõtlust (hinne 5,43), kuid viimase aastaga on hinnangud muutunud negatiivsemaks. Segadus mitmete suurte reformidega (pensionireform, apteegireform) on ettevõtluskeskkonda lisanud ebakindlust.

Korruptsioonitase on ettevõtjate hinnangul Eestis vähenenud ning paranenud on koht edetabelis, kuid võrreldes Põhjamaadega on Eestis probleeme oluliselt enam (Eesti 24. kohal, Soome 1., Taani 2. ja Rootsi 11. kohal).

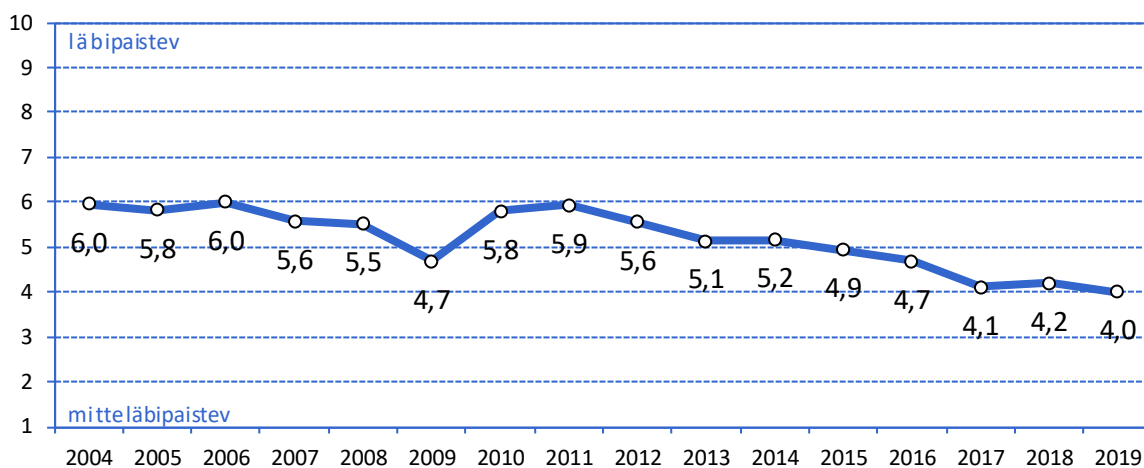
Eesti ettevõtjad olid 2019. aastal tavapärasest kriitilisemad valitsuse poliitika suhtes, mis on liiga vähe arvestanud muutunud majandusolukorraga. Ettevõtjad hindasid valitsuse majanduspoliitika paindlikkust 3,47 punktiga (10 palli skaalal) ja asusime siin tagasihoidlikul 47. kohal. Halvem hinnang anti vaid 2009. aastal.

Eesti ettevõtjate hinnang valitsuse poliitika läbipaistvusele on viimased viis aastat olnud alla rahuldavat taset. 2019. aasta küsitluses hindasid ettevõtjad valitsuse poliitika läbipaistvust 4 punktiga (skaalal 0...10) ja oleme riikide võrdluse 40. kohal (aasta tagasi 4,19 punkti ja 36. koht). Riigijuhtidel on oma tegevuse läbipaistvuse suurendamisel palju reserve, lähiriikidest on näiteks Soome ettevõtjad hinnanud valitsuse poliitika läbipaistvust kõrge 7,84 punktiga, Rootsis 7,49 punktiga, vaid Venemaa ja Poola ettevõtjate hinnangud on meist halvemad (vastavalt 3,18 ja 2,93).

**Valitsuspoliitika on mitteläbipaistev/
läbipaistev (2019, punktid 0...10)**

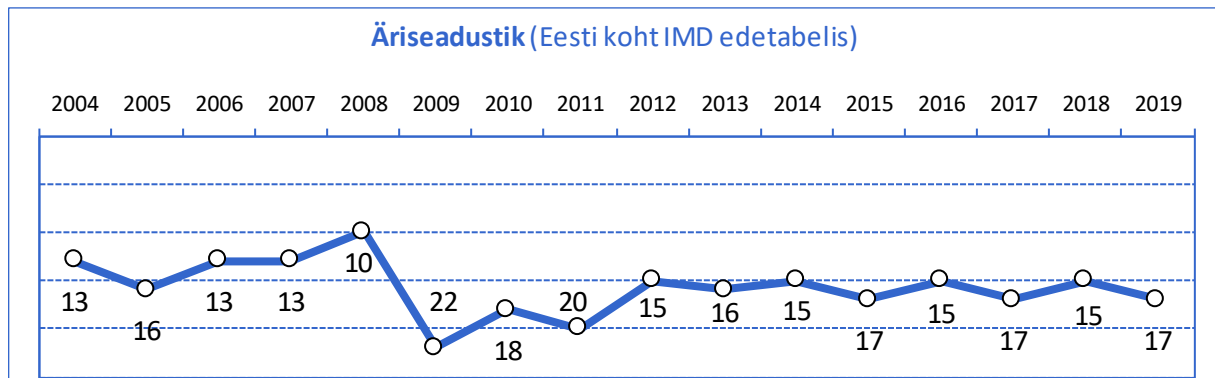

Valitsuspoliitika on läbipaistev/mitteläbipaistev (punktid 0...10)

5.2.4. Äriseadustik

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti äriseadustiku komponendi osas 63 riigi hulgas heal 17. kohal ja Eesti koht on läbi aja olnud suhteliselt stabiilne.

IMD konkurentsivõime edetabeli äriseadustiku teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: avatus, konkurents ja regulatsioonid ning tööseadusandlus.

Äriseadustiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ettevõtete asutamine on lihtne (küsitlus, 3. koht, koht ei muutunud) ja uusi ettevõtteid asutatakse palju (3. koht)
- Ettevõtte asutamismenetlus on võimalik läbi viia kolme toiminguga (7. koht, langus 2 kohta) ja ettevõtte asutamise mediaanaeg on 3,5 päeva (6. koht, koht ei muutunud)
- Valitsuse toetuste osakaal SKP-st on madal (7. koht, tõus 3 kohta)
- Tööregulatsioonid on paindlikud (küsitlus, 10. koht, langus 3 kohta)
- Riigihanked on piisavalt avatud välisriikide pakkujatele (küsitlus, 10. koht, tõus 3 kohta)
- Tollitariifid ei tõkesta ettevõtete äritegevust (14. koht, tõus 1 koht)

Nõrkused

- Immigratsiooniseadused raskendavad välistööjõu värbamist (küsitlus, 62. koht, langus 10 kohta)
- Riigi omandis olevad ettevõtted häirivad teatud määral majanduse efektiivset toimimist (küsitlus, 45. koht, tõus 4 kohta)
- Subsiidiumid moonutavad ausat konkurentsi (küsitlus, 44. koht, langus 10 kohta)
- Investeeringustiimulid ei ole välisinvestoritele piisavalt atraktiivsed (küsitlus, 43. koht, tõus 4 kohta)

Äriseadused aitavad korraldada Eesti majandust küllaltki efektiivselt. Eestis on lihtne firmat luua (3. koht) uusi ettevõtteid asutatakse palju (3. koht). Ettevõtte asutamismenetlusel on vaja teha kolm toimingut (7. koht) ning äri saab alustada kolme ja poole päevaga (6. koht). Valitsuse toetuste osakaal SKP-st on madal (0,4%, 7. koht) ja riigihanked on piisavalt avatud välisriikide pakkujatele (13. koht). Tööregulatsioonid on paindlikud (10. koht) ega takista ettevõtlust ning töötusealane seadusandlus (19. koht) soodustab uue töökoha otsimist. Koondamiskuludena peavad ettevõtted maksma 4,3 nädala palga (20. koht). Riigihanked on piisavalt avatud välisriikide pakkujatele (10. koht) ning välisinvestoritel on võimalik omandada kontroll Eesti firmades (19. koht). Tollitariifid (14. koht) ja proteksionism (23. koht) ei tõkesta ettevõtete äritegevust. Varimajandus majandusarengut oluliselt ei kahjusta (32. koht). Konkurentsialase seadusandluse tõhusus kõlvatu konkurentsi ennetamisel (34. koht) on rahuldav ning ligipääsetavus välis- ja kodumaisele kapitaliturule (38. koht) on keskmine. Investeeringustiimulid ei ole välisinvestoritele

piisavalt atraktiivsed (43. koht), toetused takistavad õiglast konkurentsi teatud määral (44. koht) ja riigi omandis olevad ettevõtted mõnevõrra häirivad majanduse efektiivset toimimist (45. koht).

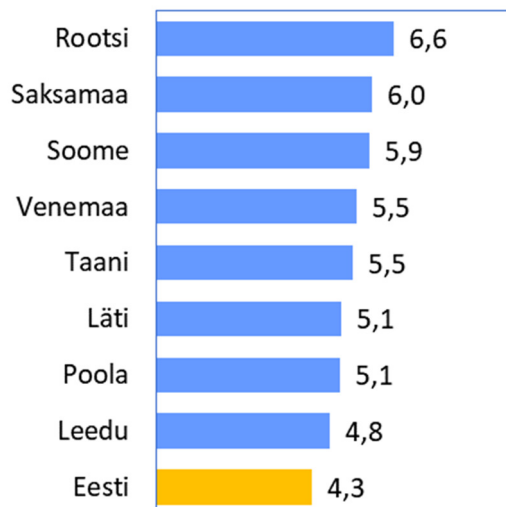
Immigratsiooniseadused

Eesti ettevõtete juhtide hinnangul on võõrtöö värbamine Eestis raskendatud – 2019. aasta edetabelis olime siin 62. kohal (ettevõtete juhtide hinne 4,3 punkti skaalal 0...10). Viimastel aastatel on hinne järjest langenud ja jõudnud sama madalale kui see oli 2004–2008. a.

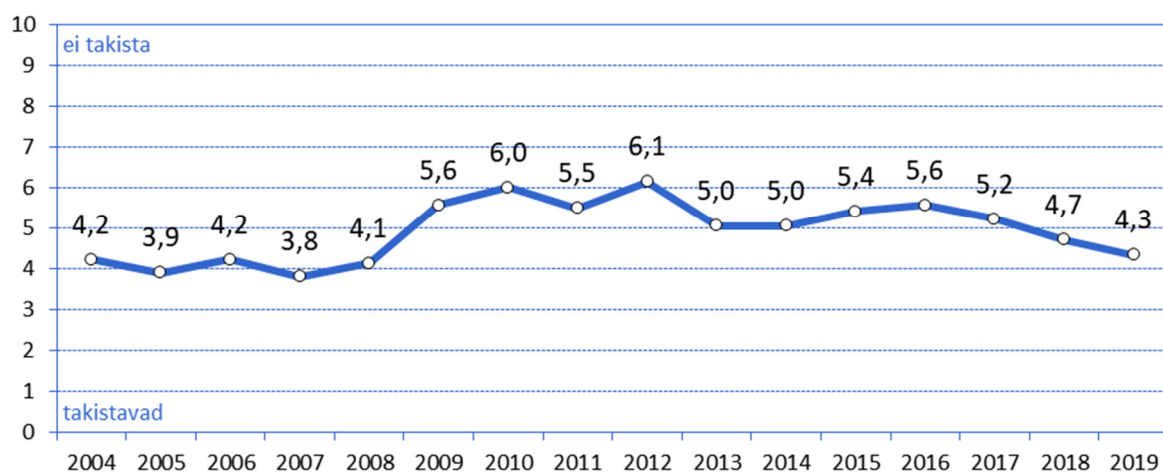
Euroopa majanduspiirkonnast töötajate palkamine on tööjõu vabast liikumisest tulenevalt suhteliselt lihtne, kuid kolmandatest riikidest tööjõu värbamine on keerukam. Tähtajalise elamisloa kvoot saab sageli täis kohe taotlemisperioodi alguses, lühiajaliselt on võimalik siiski töötada ja ettevõtlusega tegeleda ka ainult viisa alusel. Teatud määral leevendab olukorda asjaolu, et piirav ei kehti kõikide töötajate jaoks, selle alla ei kuulu näiteks tippspetsialistid, suurinvestorid, teadlased, õppejõud, üliõpilased, idufirmad, IKT erialased ametikohad.

Rootsi, Saksamaa ja Soome ettevõtete juhtide hinnangul ei takista nende seadused nii oluliselt võõrtööjõu värbamist (hinne vahemikus 6,2–6,6). Lihtsam on võõrtööjõu värbamine ka Venemaal ja Taanis (hinne mõlemas 5,5). Mõnevõrra probleemsem on võõrtööjõu värbamine Lätis, Poolas ja Leedus (hinne vahemikus 4,8–5,1). Läänemere riikide võrdluses takistavad Eesti immigratsiooniseadused ettevõttejuhtide hinnangul võõrtööjõu palkamist kõige rohkem.

Immigratsiooniseadused takistavad/ei takista tööjõudu värvata (2019, punktid 0...10)

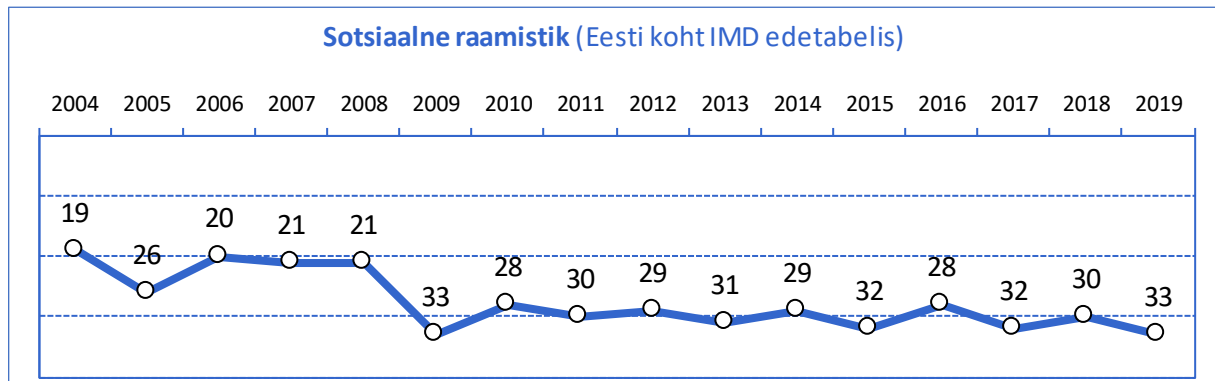

Immigratsiooniseadused takistavad/ei takista tööjõu värbamist Eestis (punktid 0...10)

5.2.5. Sotsiaalne raamistik

Eesti positsioon sotsiaalse raamistiku komponendi osas on IMD konkurentsivõime edetabelis võrreldes eelneva aastaga veidi halvenenud ja Eesti on 63 riigi hulgas langenud 30. kohalt 33. kohale, kus ta oli viimati 2009. aastal, kui toimus järsk langus varasemalt 21. kohalt.

IMD konkurentsivõime edetabeli sotsiaalse raamistiku teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: kohtusüsteemi usaldusväärsus, tapmiste arv, rahvastiku vananemine, poliitilise ebastabiilsuse risk, sotsiaalne sidusus, Gini koefitsient, tulude jaotus, naiste osalemine parlamendis, töötus soolises võrdluses, sooline ebavõrdsus ja netopalgade suurus soolises võrdluses.

Sotsiaalse raamistiku tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Meeste ja naiste töötuses ei ole suurt lõhet (22. koht, esmakordsed andmed)
- Kohtusüsteem on õiglaselt korraldatud (küsitlus, 24. koht, tõus 2 kohta)
- Meeste ja naiste netosissetulekuis ei ole suuri erinevusi (24. koht, tõus 9 kohta)
Naised osalevad parlamendi töös (28. koht, tõus 1 koht)
- Sissetulekute jaotus pole liialt ebavõrdne (Gini koefitsient, 26. koht, tõus 1 koht)

Nõrkused

- Kõrge mõrvade tase (44. koht, langus 2 kohta)
- Püsib poliitilise ebastabiilsuse risk (küsitlus, 39. koht, tõus 2 kohta)
- Sotsiaalne sidusus on suhteliselt madal (küsitlus, 38. koht, tõus 1 koht)
- Üle 65-aastaste suur osakaal elanikkonnast (51. koht, esmakordsed andmed)

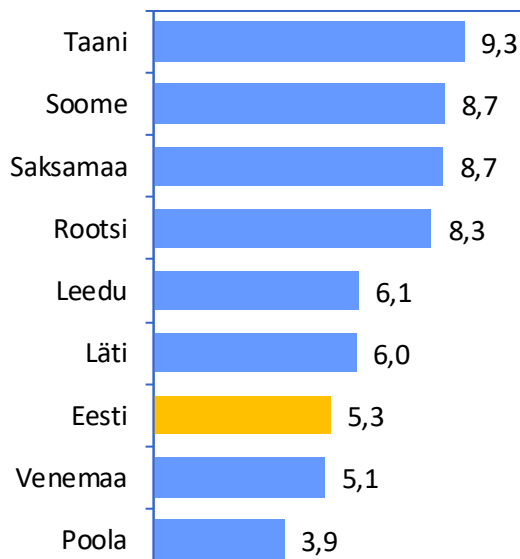
Eesti paistab positiivselt silma oma õigusemõistmise ning meeste ja naiste võrdsete õiguste poolest, asetudes 63 riigi võrdluses esimesse või teise kolmandikku. Eesti kohtusüsteem on püsinud stabiilne (tõus 26. kohalt 24. kohale), soolise ebavõrdsuse näitajatega (reproduktiivtervis, mõju ühiskonnas, tööturul osalemine) on Eesti 29. kohal ja naiste parlamendis esindatuse osas 28. kohal. Naiste ja meeste töötuse määras (vastavalt 5,3% ja 5,4%, 22. koht) ja ka netosissetulekuis ei ole järsku lõhet (24. koht). Keskmisel positsioonil püsib Eesti samuti oma Gini koefitsiendiga (26. koht, tõus 1 koha võrra).

Eesti nõrkuseks on rahvastiku vananemine ja pensioniealiste (vanemad kui 65 a) suur osakaal ühiskonnas, kus Eesti oma 19,6%-ga asetub 63 riigi võrdluses 51.–52. kohale koos Leeduga. Eestist paremas seisus on Venemaa (üle 65 aastaseid 14,4%) ja Poola (17,0%). Teistes Läänemere riikides on eakate osakaal Eestist suurem Saksamaal ja Soomes 21,4%, Lätis 20,1%.

Eesti poliitilise stabiilsuse suhtes on ettevõtjad jäänud konservatiivseks, paigutades Eesti 63 riigi võrdluses teise kolmandiku servale: 2019. aastal oli Eesti 5,3 punktiga 39. kohal ja 2018. aastal 5,0 punktiga

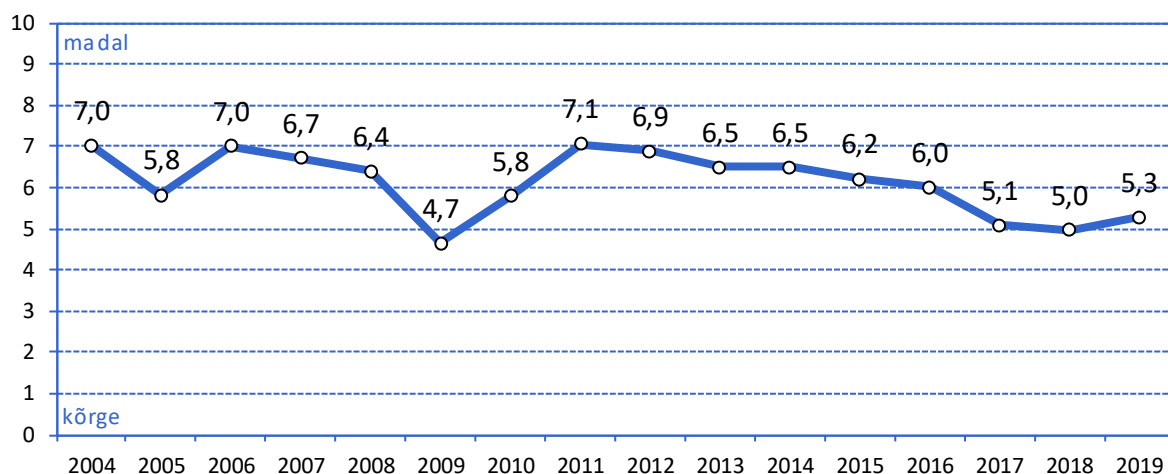
41. kohal (suurem punktide arv näitab suuremat stabiilsust). IMD küsitlus viidi läbi 2019. aasta veebruaris ja märtsis ning väike nihe positiivses suunas peegeldab ilmseid ootusi poliitilise olukorra muutumisele peale toimunud Riigikogu valimisi. Uus Jüri Ratase valitsus asus ametisse 29. aprillil 2019 ehk juba peale küsitlusperioodi, mis tähendab, et antud küsitluse tulemused ei sisalda hinnangut uuele valitsusele, vaid peegeldab Eesti ühiskonna poliitilisi riske üldisemalt. Kõige madalamaks hinnati Eesti poliitilise ebastabiilsuse riski 2011. aastal peale Riigikogu valimisi (7,06 punkti), kui Andrus Ansipi teine valitsus asendus Ansipi kolmanda valitsusega. Võrreldes Läänemere riikidega on poliitilise ebastabiilsuse faktor Eestis märkimisväärselt suur ja seda hinnati Eestist kõrgemaks vaid Poolas (3,88 punkti) ja Venemaal (5,11 punkti). See risk on kõige madalam Taanis (9,27 punkti), Soomes (8,69 punkti), Saksamaal (8,65 punkti) ja Rootsis (8,30 punkti) ning neist mõnevõrra kõrgem Leedus (6,11 punkti) ja Lätis (6,04 punkti). Kõigi 63 riigi võrdluses on risk suurim Venezuelas (0,33 punkti), Ukrainas (1,09 punkti) ja Mongoolias (1,16 punkti). Ka Brexitiga heitlevas Ühendkuningriikides hinnati poliitilise ebastabiilsuse riski kõrgeks (3,32 punkti).

Poliitilise ebastabiilsuse risk majanduse arengule on kõrge/madal
(2019, punktid 0...10)

Sotsiaalse sidususe osas (38. koht) on Eestis jätkuvalt probleemiks vaesusrisk ja sotsiaalne tõrjutus. Statistikaameti andmeil elas Eestis 2018. aastal suhtelises vaesuses 284 300 inimest ehk 21,7% elanikkonnast ja absoluutses vaesuses 2,4% elanikkonnast. Vanemaealistest inimestest (65 aastat ja vanemad) elas suhtelises vaesuses 43,1%, mis on võrreldes eelneva aastaga ligi 3% vähem.

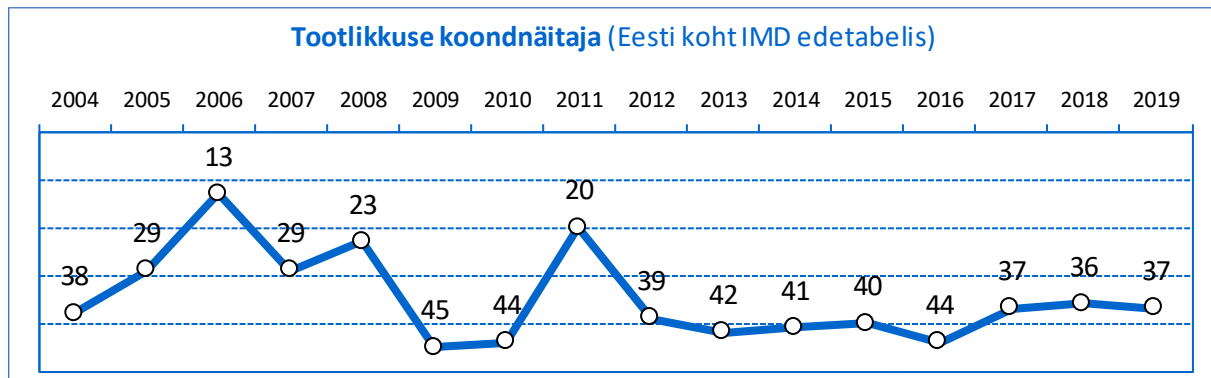
Poliitilise ebastabiilsuse risk Eesti majanduse arengule on kõrge/madal (punktid 0...10)

5.3. Äritegevuse efektiivsus

5.3.1. Tootlikkus

Tootlikkuse komponendi osas jäi Eesti 63 riigi edetabelis 37. kohale ja ei ole viimase 2 aastaga oma positsiooni parandanud.

Vaatamata sellele, et kõik Eesti tootlikkuse näitajad on vähehaaval tõusnud, püsib Eesti riikide pingereas kolmandat aastat enam-vähem samal positsioonil (37. kohal), sest tootlikkus kasvab enamikus riikides ja paljudes kiiremini kui Eestis. Ettevõtjate hinnangud saavutatud tootlikkuse tasemele aga langesid, mis näitab, et parema konkurentsivõime huvides võiks tootlikkus olla kõrgem.

Tootlikkuse komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Tootlikkuse kasv hõivatu kohta oli suhteliselt kiire (2,3% 2018. a ostujõu pariteedi alusel, 22. koht)
- Tootlikkus on järjekindlalt suurenenud ning tõusnud 66,8 tuh USD-le (SKP väärtus hõivatu kohta ostujõu pariteedi alusel; 39. koht, tõus 2 kohta)
- Kõrge tootlikkus põllumajanduses (52,5 tuh USD hõivatu kohta ostujõu pariteedi alusel, 24. koht, tõus 1 koht)

Nõrkused

- Ettevõtjate hinnangul ei ole tööjõu tootlikkus rahvusvaheliselt eriti konkurentsivõimeline (küsitlus, 48. koht, langus 7 kohta)
- Nii suur- kui väikeettevõtete juhtimise efektiivsus jääb teistele riikidele alla (küsitlus; langus vastavalt 3 ja 5 kohta 47. ja 37. kohale)
- Ettevõtjate hinnangul ei kasutata ettevõtetes veel vajalikul määral digitehnoloogiat (küsitlus; 28. koht, langus 15. kohta)
- Tootlikkus tööstuses küll tõusis 65,1 tuh USD-le, kuid on endiselt madal (ostujõu pariteedi alusel; 44. koht, tõus 6 kohta).

Sarnaselt Eestile langes enamik Läänemere riike 2019. aastal IMD tootlikkuse ja efektiivsuse edetabelis mõne koha võrra, sest tootlikkuse kasv aeglustus majanduskasvu aeglustumise tõttu, vaid Soome ja Leedu tõusid kolm kohta. IMD uuringus võrreldakse tootlikkust riigiti SKP väärtuse alusel ühe hõivatu kohta (tuh USD), mis riikide hinnataseme erinevuste mõju välistamiseks arvutatakse ümber vastavalt ostujõu pariteedile (PPP) eri riikides. Tootlikkus oleneb tehnoloogiast, tööjõu kvaliteedist, töökorraldusest, infrastruktuurist, toodete hinnast jm.

Eesti ettevõtjate arvates ei anna siin saavutatud tootlikkus piisavalt eeliseid konkurentsivõimelise välisurgudel ning ka ettevõtete juhtimine võiks olla efektiivsem. Suurettevõtete juhtimist hinnati teistes riikides enamasti efektiivsemaks ja Eesti jäi 63 riigi pingereas alles 47.-ks. Eestis on levinud väikeettevõtted,

mille juhtimise efektiivsus on madalavõitu ka mujal. Väikeettevõtete efektiivsusest on Eesti kogemused ja konkurentsivõime isegi paremad (37. koht) kui suurettevõtete puhul (47. koht).

IMD arvestuste kohaselt tõusis tootlikkus hõivatu kohta Eestis 66,8 tuh USD-le ostujõu pariteedi (PPP) alusel, mis andis edetabelis 39. koha mulluse 41. asemel. Tootlikkus on Eestis endiselt madalam kui Poolas ja Leedus (kus on soodsam hinnatase). Tootlikkuse vahe Põhjamaadega on küll vähenenud, kuid Eesti tootlikkus moodustab vaid 64% Rootsi ja 70% Soome tasemest.

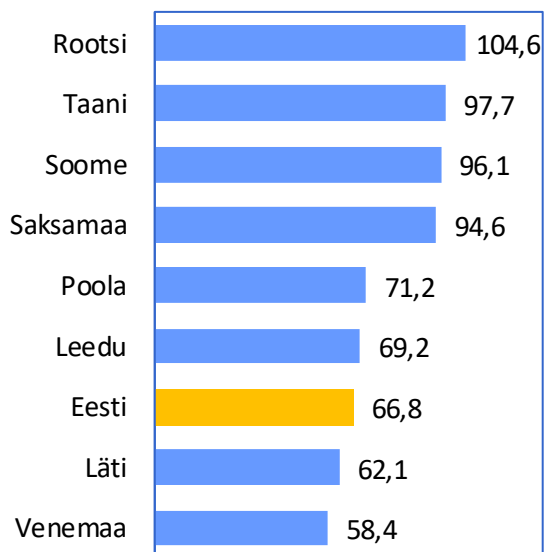
Tunnitootlikkuselt töötaja kohta (loodud SKP 35,9 USD PPP alusel tunnis) on Eesti mahajäämus edukamatest riikidest isegi suurem, mis näitab, et tulemus saavutatakse Eestis pikema töötaja arvel. Tunni-

tootlikkus Eestis moodustas ainult 52% Taani ja Saksamaa tasemest, 55% Rootsi, 61% Soome ja 96% Leedu tasemest. Tööjõukulud töötunni kohta on Eestis 30% kõrgemad kui Lätis ja Leedus, ent kolm korda madalamad kui Soomes. Eesti tööstusettevõtted kulutasid tööjõule 8,7 USD töötunni kohta (33. koht). 2018. aastal kasvasid tööjõukulud Eestis Läänemere riikidest kõige kiiremini (6,2%), mida soodustas tööjõupuudus.

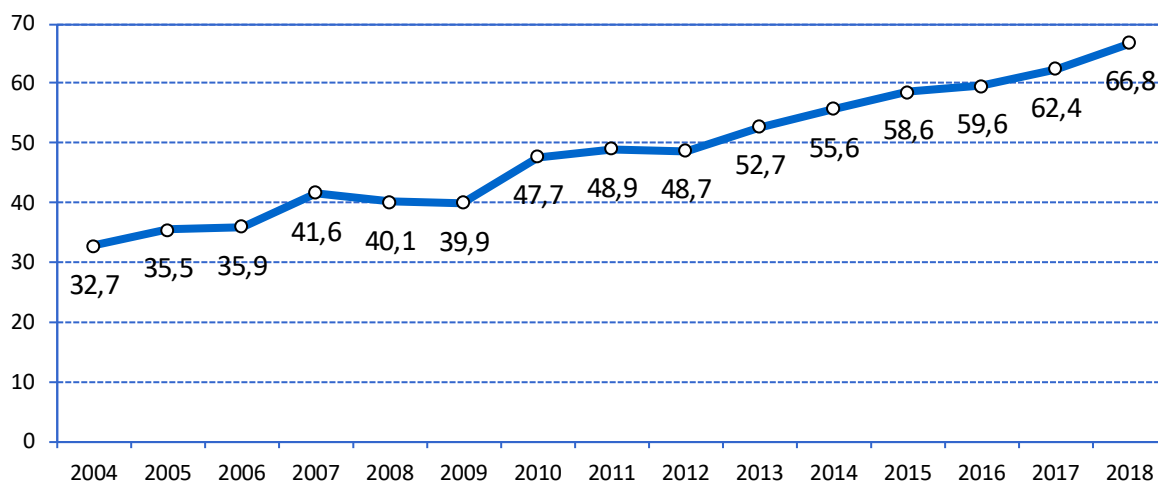
Tootlikkuse üsnagi kiire kasvu poolest (2,3% 2018. a) oli Eesti Läänemere riikide seas neljas. Kiiremini kasvas tootlikkus Lätis (3,0%), Leedus (3,3%) ja Poolas (3,8%), aeglasemalt aga Taanis, Soomes, Saksamaal ja Venemaal. Tootlikkus kasvas Eestis kõigis peamistes majandusharudes: teenindussektoris 69,5 tuh USD-le töötaja kohta (PPP alusel; 40. koht), töötlevas tööstuses 65,1 tuh USD-le (44. koht) ja põllumajanduses 52,5 tuh USD-le (24. koht). Põllumajanduse tootlikkus on Eestis kõrgem kui Lätis, Leedus ja Poolas, tööstuses ja teeninduses jääb Eesti aga nii Leedule kui Poolale alla.

Eesti ettevõtjate hinnangud digitehnoloogia kasutamise kohta ettevõtetes langesid 6,2 punktile (28. koht) ja jäid allapoole nii Põhjamaade kui Leedu taset (14. koht). Hinnangud tööjõu tootlikkuse konkurentsivõimele rahvusvahelises võrdluses langesid samuti (5,2 punktile – 48. koht), samas hindavad Taani, Saksamaa, Rootsi ja Soome enda tööjõu tootlikkust vägagi kõrgelt (7,5–8 punkti).

Tootlikkus ostujõu pariteedi alusel
(2018, tuh USD/hõivatu kohta)

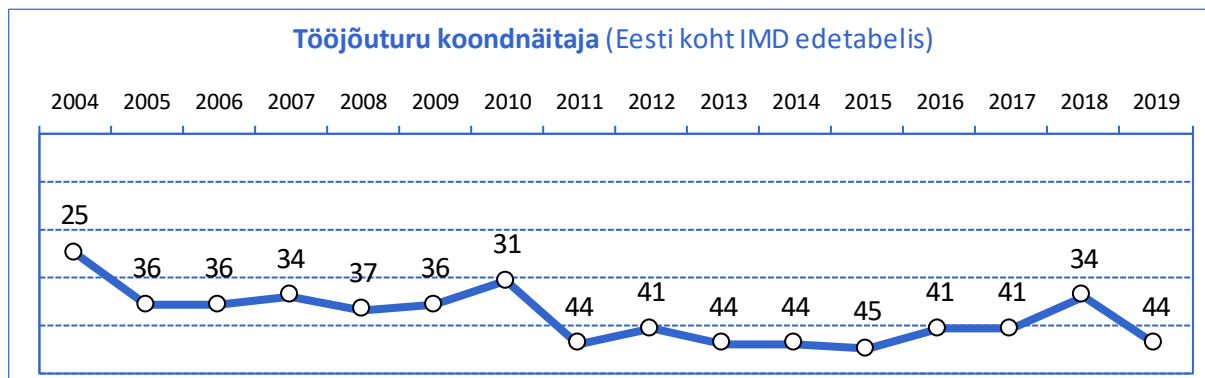

Tootlikkus ostujõu pariteedi alusel Eestis (tuh USD/hõivatu kohta)

5.3.2. Tööjõuturg

2019. aastal asus Eesti tööjõuturu komponendi osas 63 riigi võrdluses 44. kohal. Võrreldes 2018. aastaga langes Eesti 10 koha võrra tagasi, 2014.–2015. aasta tasemele. Parima tulemuse (25. koht) saavutas Eesti 2004. aastal; 2010. aastal kuulus Eestile 31. koht ning 2007. ja 2018. aastal 34. koht.

IMD konkurentsivõime edetabeli tööjõuturu teema alla kuuluvad sellised näitajate grupid nagu tööjõukulud, töösuhted ja kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus. Eesti paistab positiivselt silma töötajate koolitamise tähtsustamisega, naiste suure osakaaluga tööturul ja ettevõtete personalipoliitikaga, motiveerimaks talente oma ettevõttes jätkama.

Tööjõuturu komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Suur naistööjõu osakaal kogu tööjõust (7. koht, langus 1 koht)
- Töötajate koolitamise olulisus ettevõttele (küsitlus, 11. koht, tõus 3 kohta)
- Ettevõtete personalipoliitika talentide hoidmisel (küsitlus, 13. koht, tõus 14 kohta)

Nõrkused

- Ebapiisav kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus (küsitlus, 63. koht, langus 2 kohta)
- Finantsspetsialistide puudus (küsitlus, 58. koht, langus 8 kohta)
- Pädevate tippjuhtide puudus (küsitlus, 57. koht, langus 3 kohta)

Eesti kõrge tööhõive juures (vt 5.1.4) on probleemiks kujunenud tööjõu, sh kvalifitseeritud tööjõu nappus, mis pärsib ettevõtluse arengut ja survestab ettevõtete palgapoliitikat, vähendades sellega nende konkurentsivõimet. Positiivsete näitajatenähtav Eesti tööturгу töötajate koolitamise olulisus (11. koht), naiste kõrge tööhõive (7. koht) ja ettevõtete personalipoliitika talentide hoidmisel (13. koht). Samas pärsib Eesti majanduse arengut kõik see, mis puudutab kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavust ja nende värbamist väljastpoolt. Kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavuselt on Eesti 63. riigi hulgas kõige viimasel kohal ja tippjuhtide saadavuselt 57. kohal. Samas ei ole Eesti kõrgelt kvalifitseeritud välistööjõule kuigi atraktiivne, paiknedes selle näitajaga 37. kohal. Euroopa riikidest on selles osas esimeste hulgas Šveits, Iirimaa, Holland ja Luksemburg. Probleemiks Eestis on ka ajude äravool, kus Eesti asub võrdlustabelis 41. kohal. Eesti tööturгу iseloomustab välistööjõu väike osakaal kogu tööhõivest, kus Eesti paikneb 49 riigi loetelus 41. kohal.

Läänemere riikidest on kvalifitseeritud tööjõu vajadus paremini rahuldatud Soomes, Taanis, Rootsis ja Venemaal, mis 10 punkti süsteemis on pälvinud 6 või enam punkti. Eestis on sealjuures suurenenud tippjuhtide ja finantsspetsialistide puudus, millega Eesti on oma näitajailt viimase kümne riigi hulgas (vastavalt 57. ja 58. koht).

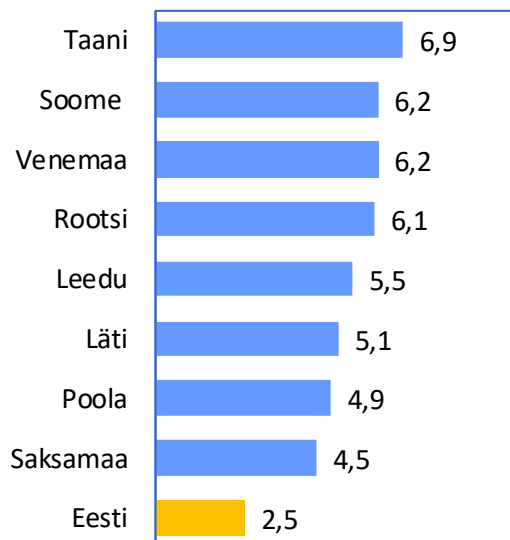
Tööjõu puuduse põhjuseks jätkuva majanduskasvu tingimustes on kõrgeks kasvanud tööhõive, mis on tööturule kaasanud juba ka 60% keskealisi ja vanemaid (50–74 aastaseid) inimesi. Eestit iseloomustab

Samuti suur tööränne kõrgema palgatasemega riikidesse, samas kui Eesti ise ei ole EL arenenud riikide tööjõule kuigi atraktiivne ega ole poliitilistel põhjustel nõus suurendama tööjõu sissetulekut ka kolmandatest riikidest. Ühe tulemusena on see kaasa toonud tööjõu värbamise renditööjõuna teistest riikidest (Poolast, Leedust jm), mille tulemusel jäävad Eestisse laekumata nende töötajate tööjõumaksud.

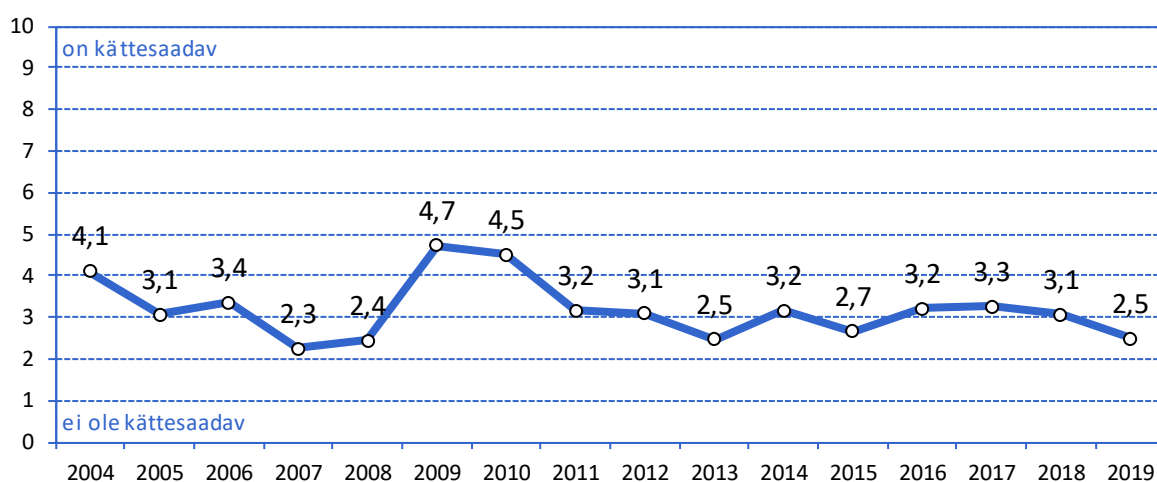
Mitme näitaja osas on Eesti 63 riigi võrdluses keskmiste hulgas, näiteks töötajate motivatsioonilt (31. koht, langus eelmise aastaga võrreldes 6 kohta) ja tööpraktika soosimiselt (40. koht, langus 12 kohta). Ettevõtjate silmis on teiselt poolt olulised sellised näitajad, mis puudutavad Eesti tööjõu konkurentsivõimet. Need on töötajate palgatase (33. koht, varem 32. koht) ja palgakulu kasv tootmistegevuses (46. koht, varem 33. koht), kus Eesti ei ole samuti kõige atraktiivsem. Kui IMD 2018. a ülevaate kohaselt

suurenes Eestis palgakulu osakaal tootmisväljundilt 2,28%, siis 2019. aastal juba 6,18%. Eesti paistab samas silma oma väheste töövaidluste ja (mitte)kaotatud tööajaga (streikide tõttu kaotatud tööpäevade arv arvestatuna 1000 elaniku kohta aastas), kus Eestil oli (2016. a andmeil) 1.–8. koht (0 tööpäeva) koos Austria, Tšehhi, Luksemburgi, Malaisia, Singapuri, Slovakkia ja Araabia Ühendemiraatidega. Euroopa riikidest on tööaja kadu kõige suurem Belgias (25,5 tööpäeva), Küprosel (20,8 tööpäeva) ja Prantsusmaal (13,7 tööpäeva). Soomes läheb töövaidluste tõttu kaduma 8,4, Leedus 6,3, Saksamaal 5,8, Lätis 5,6, Taanis 3,1, Poolas 1,4 ja Venemaal 0,02 tööpäeva tuhande elaniku kohta aastas. Kõigi ära toodud 46 riigi arvestuses on tööpäevade kadu suurim Argentinas (166 tööpäeva) ja Peruus (85 tööpäeva) tuhande elaniku kohta aastas.

Sobivate oskustega tööjõud ei ole/on Eestis kättesaadav (2018, punktid 0...10)

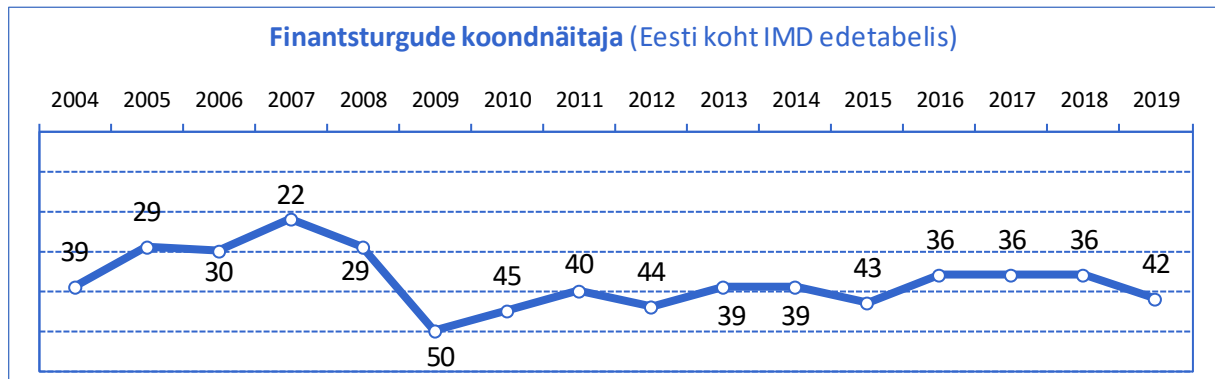

Sobivate oskustega tööjõud ei ole/on Eestis kättesaadav (punktid 0...10)

5.3.3. Finantsturud

Finantsturgude komponendi osas on Eesti 63 riigi seas 42. kohal ning võrreldes eelneva aastaga halvenes positsioon 6 koha võrra. Koondnäitajale osutasid kõige suuremat negatiivset mõju krediidi kättesaadavuse halvenemine ja pangandusnormide järgimise nõrgenemine.

IMD konkurentsivõime edetabeli finantsturgude teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: pankade efektiivsus, aktsiaturu toimimine ning finantsjuhtimine. Väikeriigina on Eesti puhul keskmisest madalam koht tingitud paljuski finantsturu väikesest mahust.

Finantsturgude komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Juurdepääs finantsteenustele on hea (15. koht), seda ka naiste osas (13. koht)
- Ühinemis- ja ülevõtmisteguvuste tehingute arv börsil noteeritud ettevõtete arvu suhtes (17. koht, langus 2 kohta)
- Riskikapital on ettevõtetele kättesaadav (küsitlus, 19. koht, langus 4 kohta)
- Börsiindeksi tõus (21. koht, langus 1 koht)
- Pangandus ja finantsteenused toetavad äritegevust piisavalt efektiivselt (küsitlus, 26. koht, langus 6 kohta)

Nõrkused

- Börsil noteeritud kodumaiste ettevõtete väike arv (61. koht, koht ei muutunud)
- Madal börsi kapitalisatsioon (rahalisel mahus 61. koht, langus 1 koht; osakaaluna SKP suhtes 58. koht, langus 1 koht)
- Aktsiate esmaste avalike pakumiste maht on madal (48. koht, tõus 2 kohta)
- Pangandussektori varade maht SKP suhtes on madal (47. koht, langus 1 koht)
- Börsi kauplemissuhte elaniku kohta on väike (45. koht, tõus 5 kohta)

Ettevõtlus saab edukalt areneda, kui ettevõtte arenguks on võimalik turult saada piisavalt finantstavahendeid. IMD kasutab riigi äritegevuse efektiivsuse iseloomustamiseks erinevaid börsiaktiivsust kajastavaid näitajaid, nendest üheks olulisemaks on börsi kapitalisatsioon SKP suhtes, mis näitab kohaliku aktsiabörsi suurust ja erakapitali olulisust majanduses. Eesti börs on maailma mõistes väga väike. Börsi kapitalisatsioon SKP suhtes oli 2018. aastal vaid 9,2%, millega Eesti oli 63 riigi hulgas 58. kohal (2017. aastal 11,2% ja 57. koht). Börsil noteeritud 17 ettevõtte arvult ja rahaliselt mahult oli Eesti mõlema osas 61. kohal. Kui viimasel kümnel aastal on börsikapitalisatsioon olnud vahemikus 9,2–13,8%, siis varasemalt on antud näitaja olnud suurem, seda suuresti tulenevalt toonase Hansapanga aktsiate börsil olekust.

IMD poolt kasutatud maailmapanga andmetel on teistest Läänemere riikidest edukaim Rootsi, kus börsi kapitalisatsioon oli 2018. aastal 124% SKP suhtes, mis ületab ka USA vastavat näitajat (115%) ja

Taani (106%). Börsi kapitalisatsioon oli Taanis (106%) ja Soomes (101%) SKP-ga sarnases suurusjärgus. Saksamaa, Venemaa ja Poola börsi kapitalisatsioon jäi vahemikku 38–52% SKP-st. Eesti koos Läti ja Leeduga kuulub riikide hulka, kus börsiettevõtteid on vähe ja börsi roll majanduses väike (börsi osakaal 9% SKP-st või väiksem).

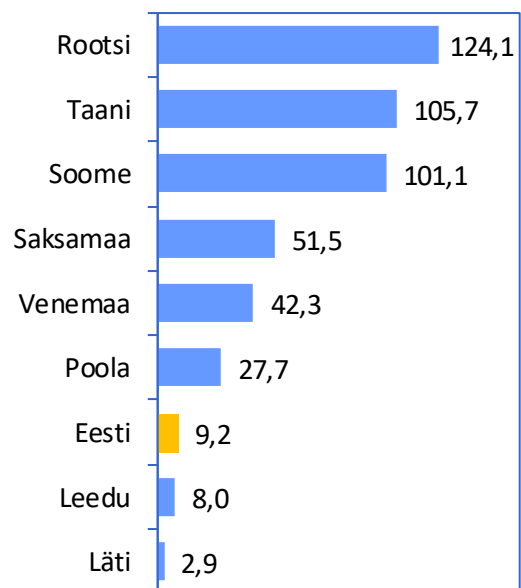
Positiivse näitajana võib mainida börsiindeksi tõusu, millega Eesti oli riikide pingereas 21. kohal. Ettevõtjate hinnangul ei paku Eesti börs samas piisavalt võimalusi ettevõtete finantseerimiseks, siin oleme 63 riigi hulgas 4,8 punktiga (maksimum 10 p) keskpärasel 38. kohal. Eesti lähiriikidest asuvad selle näitaja poolest meist tagapool ainult Läti (46. kohal) ja Venemaa (55. kohal).

Eesti ettevõtjad otsivad rahastamisvõimalusi enamasti mujalt kui börsilt, seda tulenevalt suurte ettevõtete vähesusest ja piisavalt soodsast laenukeskkonnast koos madalate intressimääradega euroalas. Eesti asub ettevõtete äritegevuseks laenu saamise näitaja (6,4 punkti) poolest edetabeli 33. kohal eespool Leedu, Läti ja Venemaa vastavast näitajast. Võrreldes eelneva aastaga on krediidi kättesaadavus Eesti ettevõtjate hinnangul halvenenud (2018. a küsitluses 7,0 punkti ja 16. koht, langus 17 kohta). Ettevõtjate hinnangul on nõrgenenud ka pangandusnormide järgimine (7,0 punkti, 31 koht, langus 11 kohta). Siin on kindlasti oma mõju avaldanud Danske panga lahkumine Eesti turult ja rahapesu skandaalid.

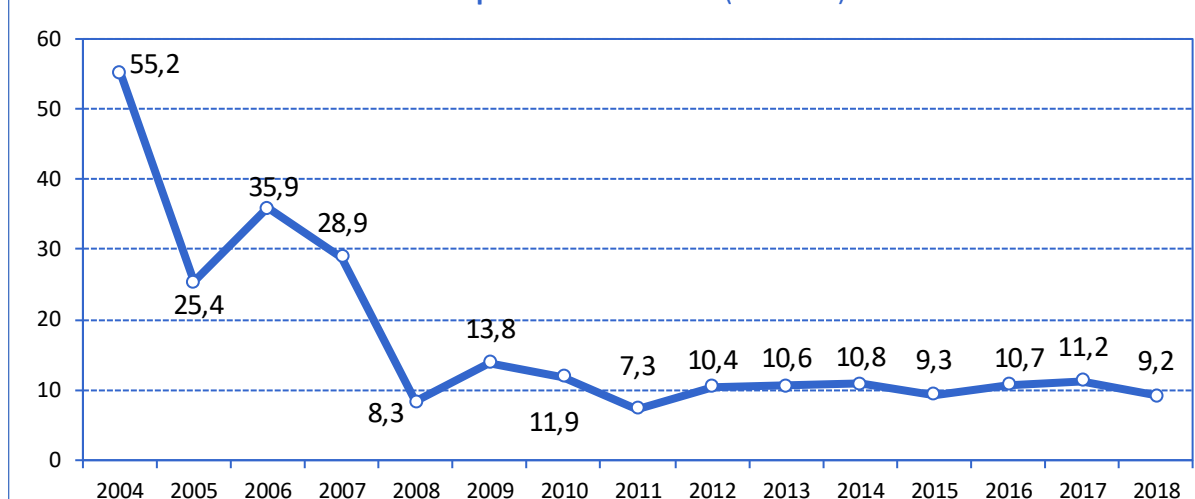
Riskikapital on ettevõtetele kättesaadav (19. koht). Aktsionäride õiguste tagamisel (6,5 punkti, 35. koht) ning laenamise ja võla mõjuga konkurentsivõimele (5,6 punktiga 39. koht) on Eesti ettevõtted rahvusvaheliselt keskmike hulgas.

Eesti riik saab kohalikku börsi elavdada, viies investoritele atraktiivsemad riigifirmad osaliselt börsile. Väikeaktsionäride huviga arvestav dividendipoliitika võimaldaks elanikel aktsiaid omades teenida suuremat tulu kui raha arvelduskontol või hoiustel hoides.

Börsi kapitalisatsioon (2018, % SKP-st)

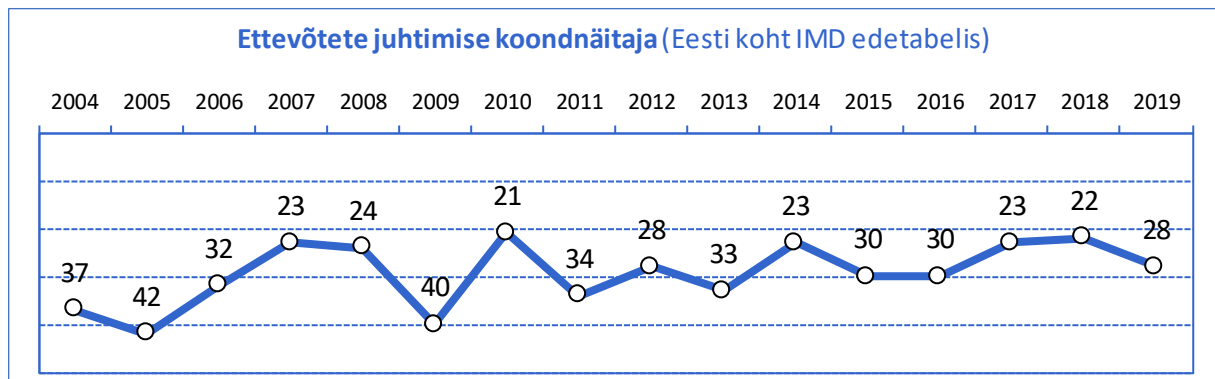

Börsi kapitalisatsioon Eestis (% SKP-st)

5.3.4. Ettevõtete juhtimine

Ettevõtete juhtimispraktikatelt on Eesti rahvusvahelises konkurentsiskeskmete hulgas (63 riigi võrdluses 28. kohal). Võrreldes eelmise aastaga langes Eesti kuue koha võrra. Suuremad tagasilangused on ettevõtete kohanemisvõimes muutuvate turutingimustega ja ettevõtete praktikas kasutada ja analüüsida suurandmeid. Eestis on silmatorkavalt väike ka naiste osakaal ettevõtete nõukogudes.

IMD konkurentsivõime edetabeli ettevõtete juhtimise teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: ettevõtete teadlikkus turu muutustest ja muutustega kohanemise võime, oskus turu võimalustele ja ohtudele reageerida, ettevõtetejuhtide usaldusväärsus, ettevõtete nõukogude võimekus juhatust kontrollida, ettevõtete majandustegevuse auditeerimine, majanduskeskkonna analüüs, tarbijate rahulolu, ettevõtetejuhtide ettevõtlikkus ja sotsiaalne vastutus, naiste osakaal ettevõtete juhatustes ja nõukogudes.

Ettevõtete juhtimise komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ettevõtetejuhtide ettevõtlikkus (küsitlus, 8. koht, koht ei muutunud)
- Auditeerimise ja raamatupidamise korrektne rakendamine ettevõtteis (küsitlus, 11. koht, tõus 10. kohta)
- Klientide rahulolu väärtustamine ettevõtteis (küsitlus, 12. koht, langus 4 kohta)
- Naiste suur osakaal tipp- ja keskastme juhtide hulgas (14. koht, esmakordsed andmed)
- Ettevõtete hea kohanemine/kiire reageerimine turu muutustele (küsitlus, 26. koht, langus 17. kohta)

Nõrkused

- Ettevõtete nõukogud ei ole piisavalt efektiivsed (küsitlus, 40. koht, tõus 4 kohta)
- Suurandmete kasutamine ja analüüs otsuste langetamisel (43. koht, langus 23 kohta)
- Naiste väike osakaal ettevõtete nõukogudes (45. koht, esmakordsed andmed)
- Ettevõtetejuhtide vähene usaldusväärsus ühiskonnas (küsitlus, 34. koht, langus 4 kohta)
- Ettevõtete vähene teadlikkus turutingimuste muutustest (küsitlus, 32. koht, langus 6 kohta)

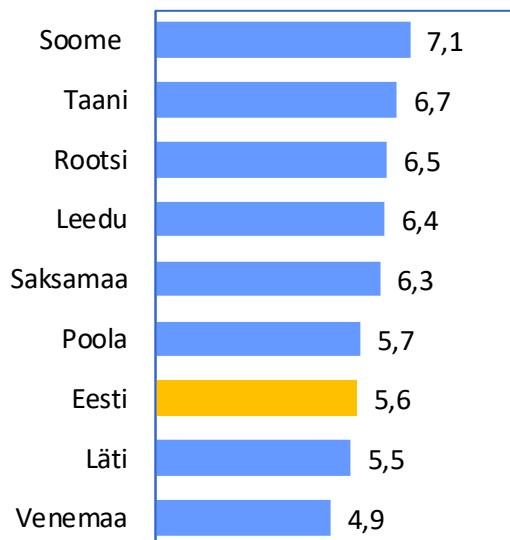
Eesti ettevõtete juhtimise kohta antud hinnanguis on kokkuvõttes küll tagasilangus, kuid mitme näitaja osas kuulub Eesti 63 riigi hulgas valdavalt kas edetabeli esimesse kolmandikku või vähemasti esimesse poole. Positiivselt paistab silma hinnang Eesti ärijuhtide ettevõtlikkusele (8. koht), auditeerimise ja raamatupidamise tavadele (11. koht) ning klientide rahulolu väärtustamisele (12. koht). Ka paistab Eesti positiivselt silma naiste suure osakaaluga (38,51%) tipp- ja keskastme juhtide hulgas (14. koht). Samas on ettevõtete nõukogus naisi vaid 8%, millega Eesti on 53 riigi võrdluses 45. kohal. Eestist tahapoole jäävad vaid Tšehhi (7,7%), Mehhiko (7,3%), Jaapan (6,4%), Indoneesia (3,3%), Araabia Ühendemiraadid (3,2%), Lõuna-Korea (2,3%) ja Katar (0%). Kõige rohkem naisi on nõukogudes Islandil (44%) ja Prantsusmaal (41,2%), Läänemere riikidest aga Rootsis (36,9%) ja Soomes (34,5%).

Ettevõtete nõukogude efektiivsuse hindamisel ja ettevõtete juhatuse üle kontrolli teostamisel on Eesti ettevõtjad jäänud konservatiivseks, viidates siiski nihkele paremuse suunas, kuivõrd Eesti on selle näitajaga tõusnud 44. kohalt 40. kohale.

Viimase 15 aasta jooksul ei ole olukord selles osas oluliselt muutunud ja hinnang nõukogude võimekusele kontrollida ettevõtete juhatuse tegevust on jäänud vahemikku 4,8–5,9 punkti, samas kui esikümnesse küündimiseks peaks see näitaja olema suurem kui 7 punkti.

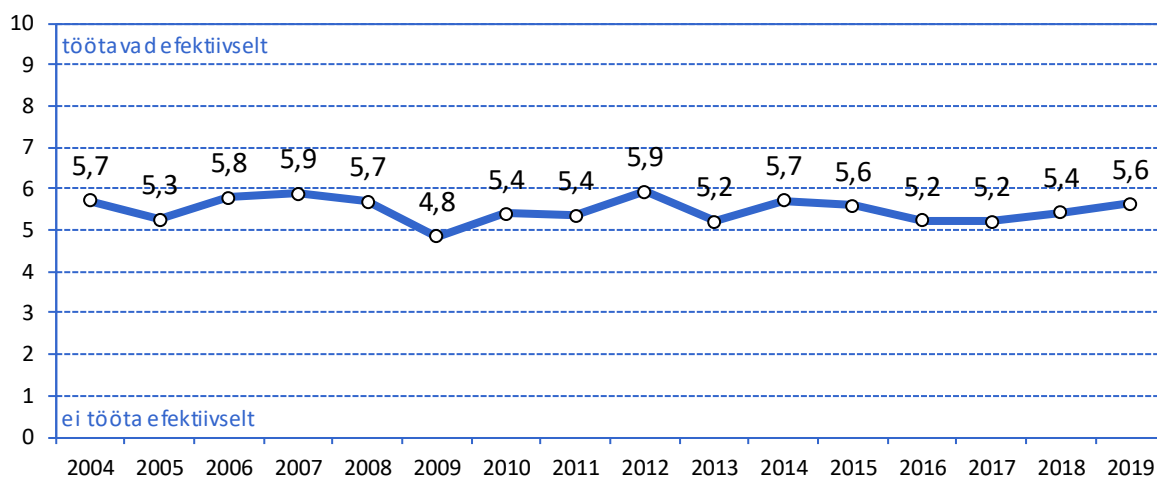
Läänemere riikidest hindasid ettevõtjad nõukogusid kõige kõrgemalt Soomes (kümne punkti süsteemis 7,1 punkti), järgnesid Taani (6,7 punkti), Rootsi (6,5 punkti), Leedu (6,4 punkti), Saksamaa (6,3 punkti), Poola (5,7 punkti), Eesti (5,6 punkti), Läti (5,5 punkti) ja Venemaa (4,9 punkti). Euroopa riikidest pälvisid nõukogud kõige suurema tunnustuse Austrias (7,36 punkti).

Ettevõtete nõukogud ei tööta/töötavad efektiivselt (2019, punktid 0...10)

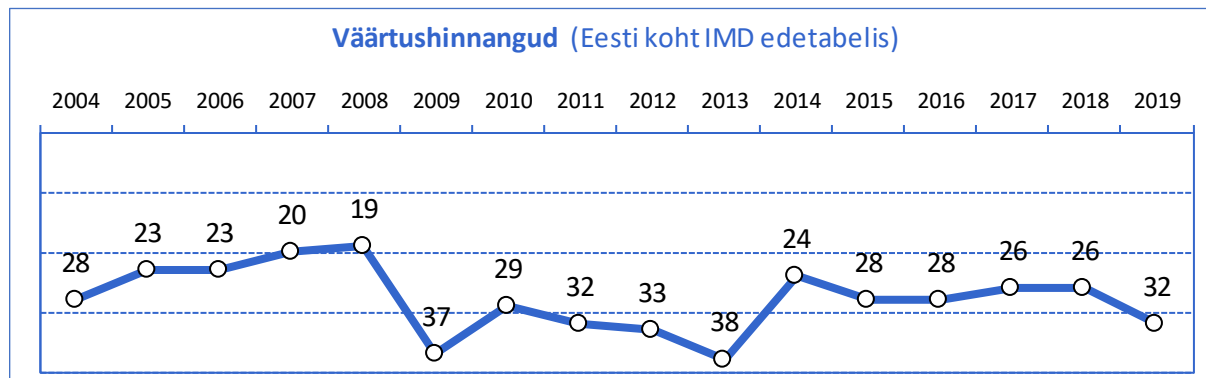
Eesti ettevõtjate hinnangul ei ole ettevõtete juhtimispraktikas kuigi levinud suurandmete (*big data*) kasutamine ja analüüs, mis võimaldab saada detailsemat informatsiooni nii turunduse-, finants- kui ka muudest majandustegevuse ja ühiskonna toimimise valdkondadest, kujundamaks vastavalt ettevõtete strateegiat. Küsitlusele vastanute hinnangul ei ole Eesti ettevõtted selles kuigi eesrindlikud ja aastaga on olukord pigem halvenenud (2019. a 43. koht, langus aastaga 23 koha võrra) ning Eesti jääb Läänemere riikide arvestuses selle näitajaga (4,57 punkti) kõige viimaseks. Rootsil on vastav näitaja 6,19, Leedul 5,94, Soomal 5,37, Poolal 5,31, Venemaal 5,22 ja Lätil 4,58 punkti.

Ettevõtete nõukogud ei tööta/töötavad Eestis efektiivselt (punktid 0...10)

5.3.5. Väärtushinnangud

Ettevõtlust puudutavate hoiakute ja väärtuste komponendi osas asub Eesti rahvusvahelises (63 riigi) võrdluses 32. kohal, langedes eelneva aastaga võrreldes kuus kohta. Püsib Eesti riigi suhteliselt hea maine ja ühiskonna väärtushinnangute konkurentsi toetav hoiak, kuid langenud on hinnangud globaliseerumisse ja digitaaltehnoloogia rakendamisse ettevõtteis.

IMD konkurentsivõime edetabeli väärtushinnangute teema alla kuuluvad järgmised näitajate grupid: suhtumine globaliseerumisse, riigi maine välismaal, rahvuskultuuri avatus välistele ideedele, inimeste paindlikkus ja kohanemisvõime uute väljakutsetega, vajadus majanduslike ja sotsiaalsete reformide järele, digitaaltehnoloogia rakendamine ettevõtteis, konkurentsi toetavad või mitte toetavad väärtushinnangud ühiskonnas.

Väärtushinnangute komponendi tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Ühiskonna väärtushinnangud toetavad konkurentsi (22. koht, tõus 9 kohta)
- Riigi maine toetab majandusarengut (küsitlus, 28. koht, langus 2 kohta)
- Tunnetatakse vajadust majanduslike ja sotsiaalsete reformide järele (küsitlus, 30. koht, koht ei muutunud)

Nõrkused

- Hoiakud ühiskonnas ei toeta globaliseerumist (küsitlus, 45. koht, langus 10 kohta)
- Rahvuskultuuri vähene avatus (küsitlus, 36. koht, tõus 7 kohta)
- Inimeste vähene paindlikkus ja kohanemisvõime uute väljakutsetega (küsitlus, 37. koht, tõus 5 kohta)
- Digitaaltehnoloogia rakendamine ettevõtteis, selle vajaduse mõistmine (küsitlus, 32. koht, langus 28 kohta)

Eesti on oma väärtushinnanguilt edetabeli keskmiste riikide hulgas. Eesti väärtushinnangud toetavad konkurentsi (22. koht) ja riigi maine soosib majanduse arengut (28. koht), rahuldavalt tunnetatakse vajadust majanduslike ja sotsiaalsete reformide järele (30. koht).

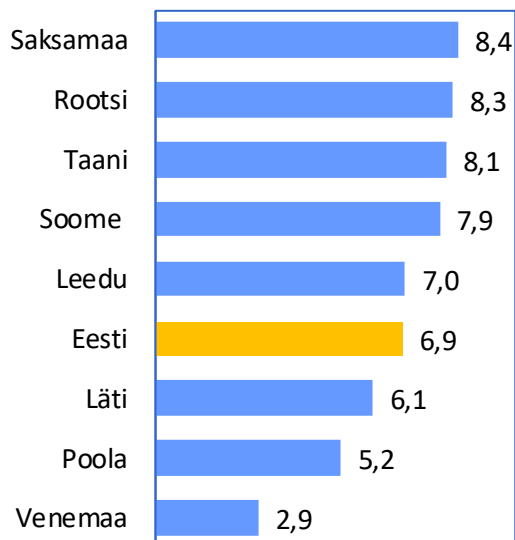
Suurima muutuse positiivses suunas (31. kohalt 22. kohale) on teinud ühiskonna üldised väärtushinnangud, mis ettevõtjate arvates toetavad konkurentsi. Ka on püsinud riigi majandusarengut toetav maine (6,90 punkti, 28. koht), mis on toetunud eelkõige Eesti kui e-riigi, suhteliselt lihtsa maksusüsteemiga riigi ja äritegevust soosiva seadusandlusega riigi kuvandile. Samas osutab langus ettevõtjate hinnangus ohumärkidele või ka seniste edumootorite pidurdumisele. Läänemere riikidest hindavad ettevõtjad riigi mainet kõrgemalt Saksamaal (8,44 punkti), Rootsis (8,30 punkti), Soomes (8,16 punkti), Taanis (8,11 punkti) ja Leedus (6,97 punkti). Eestist tahapoole jäävad Läti (6,08 punkti), Poola (5,19 punkti) ja Venemaa (2,90 punkti).

Digitaalsete uuendustega kaasamineku osas on Eesti teinud ettevõtjate hinnangul suure hüppe tagasi, langedes varasemalt 4. kohalt (7,09 punkti) 32. kohale (5,70 punkti), edestades Läänemere riikide arvestuses Lätit (5,63 punkti), Venemaad (5,49 punkti) ja Saksamaad (4,33 punkti) ning jäädes maha Rootsis (6,85 punkti), Leedust (6,64 punkti), Taanist (6,62 punkti), Soomest (6,28 punkti) ja Poolast (5,76 punkti). Ilmselt on suur kriitilisuse kasv seotud sellega, et me nüüd alles hakkame mõistma, kui suuri muutusi vajab reaalsektor, et digimuutustega kaasa minna ja milliseid ressursse see vajab. Suurim nappus on siin vastava haridusega spetsialistidest.

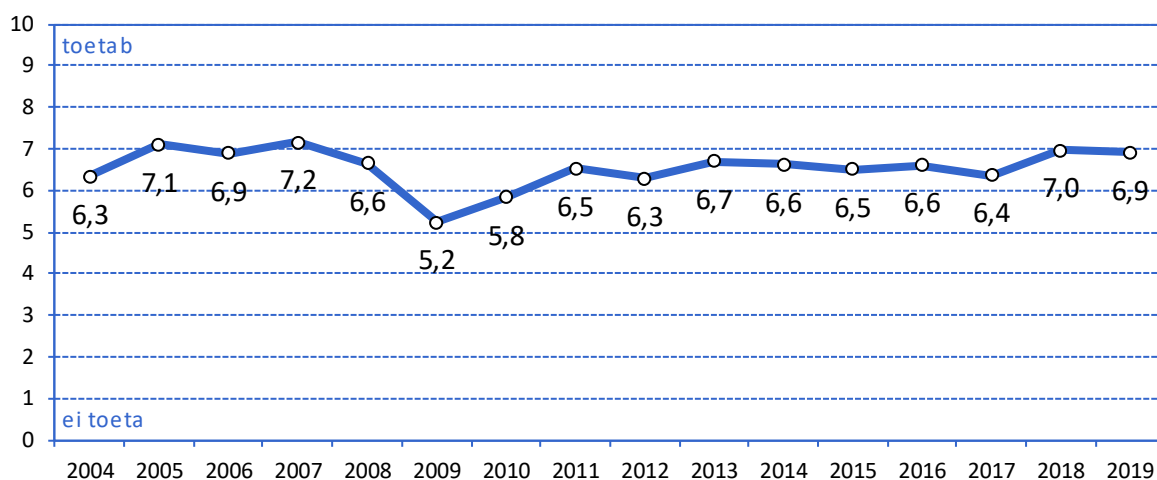
Ettevõtjate vastused osutavad Eestile kui valdavalt konservatiivsele riigile, mis ei ole kuigi vastuvõtlik globaliseerumisele (45. koht) ja mille kultuur pole väga avatud välismajadele (36. koht). Ka ei paista Eesti silma oma paindlikkuse ja kohanemisega uute väljakutsetega kaasaminekul (37. koht), kuigi selles osas on (varasemalt 42. kohalt) liigutud paremuse poole. Suur tagasilangus on toimunud suhtumises globaliseerumisse (varasemalt 35. koht), mida IMD vaatlleb kui majanduse avatuse ja konkurentsivõime positiivset näitajat. Eesti ühiskond samas ei pruugi seda nii mõista ja on oma hoiakutes pigem globaliseerumise vastu. Kõige positiivsem on suhtumine globaliseerumisse Araabia Ühendemiraatides (8,36 punkti), Rootsis (8,31 punkti), Hongkongis (8,03 punkti), Taanis (8,02 punkti) ja Soomes (7,49 punkti), mis kõik kuuluvad võrdlustabeli esikümnesse. Läänemere-riikidest on Rootsi ja Taani kõrval ka Leedu (6,60 punkti), Saksamaa (6,44 punkti) ja Läti (6,04 punkti) suhtumine globaliseerumisse Eestist positiivsem. Eestist tahapoole jääb vaid Venemaa (3,97 punkti).

Tabeli teise poolde (37. koht) jääb Eesti ka oma vastuvõtlikkuse ja kohanemisvõime poolest uutele ideedele, kus on võrreldes möödunud aastaga (42. koht) toimunud siiski teatud edasimineku. Samas ei ole me päris kindlad, kas vajame majanduslikke ja sotsiaalseid reforme (Eesti on tabelis juba teist aastat 30. kohal).

Riigi maine välismaal ei toeta/toetab äritegevust (2019, punktid 0...10)

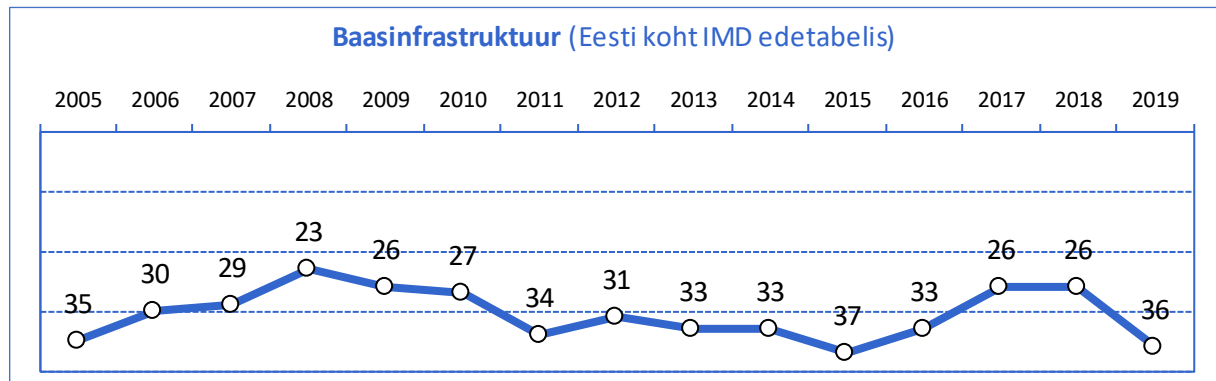
Riigi maine välismaal ei toeta/toetab äritegevust (punktid 0...10)

5.4. Infrastruktuur

5.4.1. Baasinfrastruktuur

IMD konkurentsivõime edetabelis langes Eesti baasinfrastruktuuri komponendi osas 36. kohale, selle põhjuseks on mitme näitaja märgatavalt halvemad hinnangud. Sealjuures suurema osa näitajate hinnangud ei ole oluliselt muutunud.

Arenenud baasinfrastruktuur toetab majanduse arengut, küll nõuab see suuri kapitalimahutusi.

Eesti baasinfrastruktuuri tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Piisavalt põllumaad (m² inimese kohta, 9. koht, tõus 1 koht)
- Piisavad veevarud inimese kohta (17. koht)
- Hea vee kättesaadavus (küsitlus, 16. koht, tõus 2. kohta)
- Suhteliselt arenenud teedevõrgustik (km teid km² kohta, 22. koht, langus 9 kohta)

Nõrkused

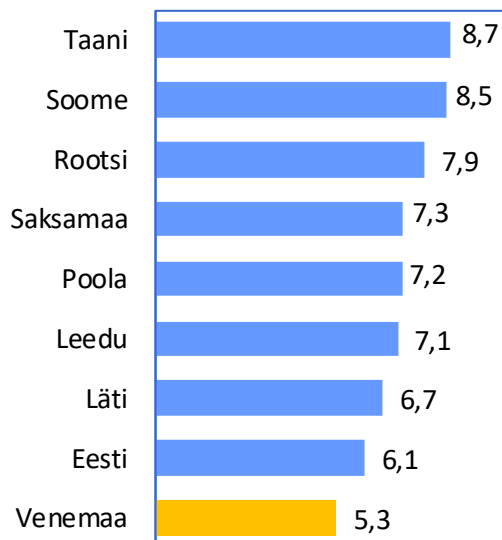
- Õhutranspordi seis on jätkuvalt halb (küsitlus, 61. koht, langus 1 koht)
- Kohalike omavalitsuste ebapiisav toetus äritegevuse arengule (küsitlus, 43. koht, langus 9 kohta)
- Kaupade ja teenuste jaotuslase infrastruktuuri vähenenud efektiivsus (küsitlus, 41. koht, langus 5 kohta)

Hinnangud Eesti baasinfrastruktuuri osas halvenesid, kuna positiivselt mõjuvaid komponente oli vähe. Eestis on endiselt piisavalt põllumaad ühe inimese kohta (9. koht), jätkub ka veevarusid (17. koht) ning hinnangud vee kättesaadavusele paranesid ühe koha võrra (2019. a 18. koht, 2018. a 19. koht). Teedevõrgustik ja raudteevõrgustiku tihedus on Eestis rahuldaval tasemel. Läänemere riikidest oli teedevõrgustik ja raudteed parimad Saksamaal. Nagu aasta tagasi hinnangud raudteevõrgustiku osas paiknevad edetabeli keskel (2019. a 32. koht, 2018. a 31. koht). Raudteevõrgustikule on Balti riikides tulevikus tugevaks toeks Rail Baltic, mille osas jääb loota, et selle projekti elluviimiseks suudetakse valitsuste poolt parandada juhtimise ja koostöö kvaliteeti. Halvenesid ettevõtjate poolt kaupade ja teenuste jaotuslasele infrastruktuurile antud hinnangud (2019. a 41. koht, 2018. a 36. koht). Õhutranspordi kehvapoolne seis on endiselt Eesti baasinfrastruktuuri kõige nõrgemaks lüliks ning takistab oluliselt ettevõtluse arengut. Selle näitaja järgi oli Eesti 2019. aastal 61. kohal (2018. a 60. kohal). Eesti ärijuhtide poolt antud hinnangud kohalike omavalitsuste äritegevuse arengut toetavatele tegvustele ei olnud kiitvad – paikneme 63 riigi võrdluses 43. kohal ning aastaga on olukord pigem halvenenud. Selle näitaja osas oli Läänemere riikide seas esikohal Taani (8,7 punkti), järgnesid Soome (8,5 punkti) ja Rootsi (7,9 punkti). Ka teistes Balti riikides oli kohalike omavalitsuste tugi ettevõtlusele suurem kui Eestis: Leedu tõusis 27. kohale (2018. a 35. koht) ja Läti paiknes 34. kohal.

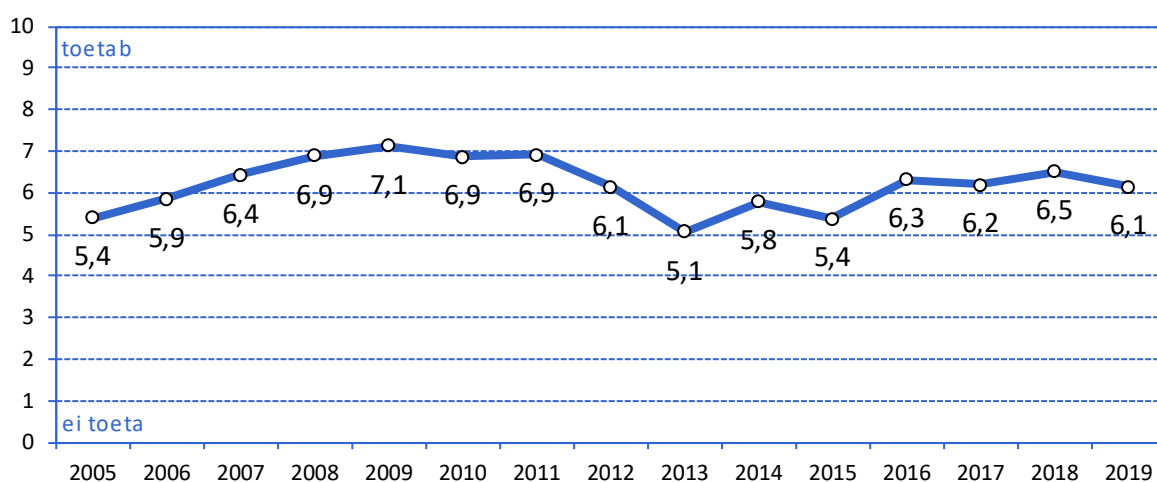
Kohalikes omavalitsustes, kus ettevõtlus on hästi arenenud, on väiksem töötus ja väljaränne ning suuremad sissetulekud ja maksutulud. Eesti kohalike omavalitsuste suurimaks probleemiks on vähene huvitatus ettevõtjatele töö vastu, kuna ei tajuta millist otsest kasu sellest saadakse. Muutmist vajab praegune omavalitsuste tulubaasi ja tasandusfondi süsteem, mis tagab automaatselt sarnased eelarvetulud ja vähendab omavalitsuste motivatsiooni pingutada oma territooriumil uute ettevõtete ja töökohtade loomiseks. Kuna ühiskonnas on käivitatud maksudebatt, peaks arutlema ka võimaluse üle suunata osa ettevõtete tulumaksust ja keskkonnamaksudest kohalike omavalitsuste eelarvesse.

Probleemiks on ka ettevõtlustundvate spetsialistide nappus omavalitsustes. Omamata teadmisi, ei olda võrdväärne partner ettevõtjatele. Sageli puudub ka visioon, mida teha, et ettevõtjaid regioonis hoida ja uusi investeeringuid regiooni meelitada. Selles vallas tasuks Eestil õppida Põhjamaade kogemusest. Oluline on teada, mida seal teisiti tehakse, et ettevõtjad on omavalitsute tööga rahul.

Kohalikud omavalitsused ei toeta/toetavad äritegevuse arengut (2019, punktid 0...10)

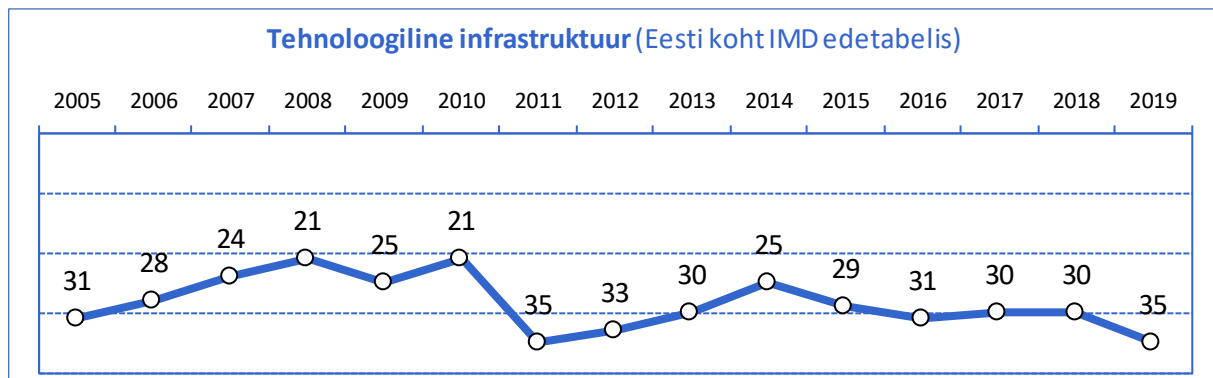

Kohalikud omavalitsused ei toeta/toetavad äritegevuse arengut (punktid 0...10)

5.4.2. Tehnoloogiline infrastruktuur

IMD konkurentsivõime edetabelis on Eesti tehnoloogilise infrastruktuuri komponendi poolest 35. kohal, st keskmiste hulgas. Eesti positsioon ei ole ajas paranenud ja viimase aastaga langesime 5 kohta.

IMD konkurentsivõime edetabelid näitavad, et Eesti püsib heal kohal mitme info- ja kommunikatsiooni-tehnoloogia näitaja osas, nagu küberturvalisus, interneti kasutajate arv ja interneti lairibaühenduse keskmine kiirus. Samas on varasemast raskem leida digitaal tehnoloogia oskustega spetsialiste, endiselt on ettevõtetel suuri probleeme heade inseneride tööle palkamisega.

Tehnoloogilise infrastruktuuri tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Interneti kasutajate arv (1000 elaniku kohta, 11. koht, koht ei muutunud)
- Interneti lairibaühenduse keskmise kiiruse kasv (megabitti sekundis, 14. koht, tõus 23 kohta).
- Küberturvalisuse hea tase (küsitlus, 14. koht, langus 5 kohta)
- Lairibaühenduse abonentide arv (1000 elaniku kohta, 15. koht, langus 4 kohta)
- Kõrgtehnoloogilise ekspordi osakaalu kasv tööstustoodangus (16. koht, tõus 19. kohta)

Nõrkused

- Kvalifitseeritud inseneride puudus (küsitlus, 61. koht, tõus 1. koht)
- Avaliku ja erasektori nõrk koostöö tehnoloogia arengu küsimustes (küsitlus, 53. koht, langus 13 kohta)
- Digitaal/tehnoloogiavaldkonna spetsialistide puudus (küsitlus, 50. koht, langus 12 kohta)

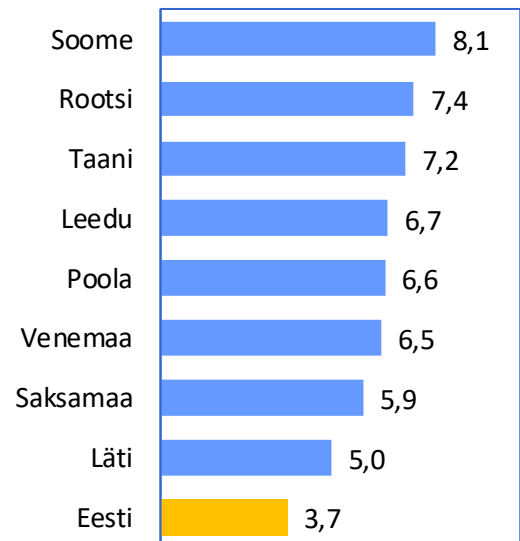
Interneti kasutajate arvu poolest püsisime IMD edetabelis aastatagusel tasemel (11. koht). Kõige suuremaks positiivseks muutuseks oli interneti lairibaühenduse suurenenud keskmine kiirus. Selle näitaja osas tõusis Eesti 63 riigi seas 14. kohale (2018. a 36. koht). Läänemere riikidest oli 2019. aastal kõige kiirem ühendus Rootsis (2. koht), kellele järgnes Taani (3. koht). Samal ajal lairibaühenduse abonentide arvu poolest 1000 elaniku kohta langesime 15. kohale (2018. a 11. koht). Eesti küberturvalisus on endiselt heal tasemel (14. koht) ja Läänemere riikide seas oleme 2. kohal. Kõige kõrgem tase oli Soomes (4. koht). Aastaga paranes Leedu positsioon (2019. a 16. koht, tõus 3 kohta), Läti püsis eelmise aasta tasemel (2019. a 31. koht, 2018. a 32. koht). Tehnoloogia arengu finantseerimise seisukohalt oleme aastaga langenud 5 kohta (2019. a 37. koht, 6,0 punkti) ning ka kommunikatsioonitehnoloogia vastavust äri vajadustele hindasid ettevõtjad negatiivsemalt kui aasta varem (2019. a 26. koht, 2018. a 23. koht). Tehnoloogia arengut ja rakendust ei toeta piisavalt seadusandlus (2019. a 32. koht, 2018. a 28. koht). Oluliselt nõrgenes ettevõtjate hinnangul avaliku ja erasektori koostöö tehnoloogia arengu küsimustes (2019. a hinne 4,97 ja 53. koht, 2018. a 40. koht). Läbi aegade on Eestis takistanud ettevõtluskeskkonna

arengut kvalifitseeritud tööjõu puudus. Varasemast raskem on leida digitaal/tehnoloogia oskustega spetsialiste, selle näitaja järgi paikneb Eesti 50. kohal (2018. a 38. koht). Jätkuvalt ohustab Eesti rahvusvahelist konkurentsivõimet kvalifitseeritud inseneride puudus, nende kättesaadavuse poolest püsime riikide pingerea eelviimasel 62. kohal.

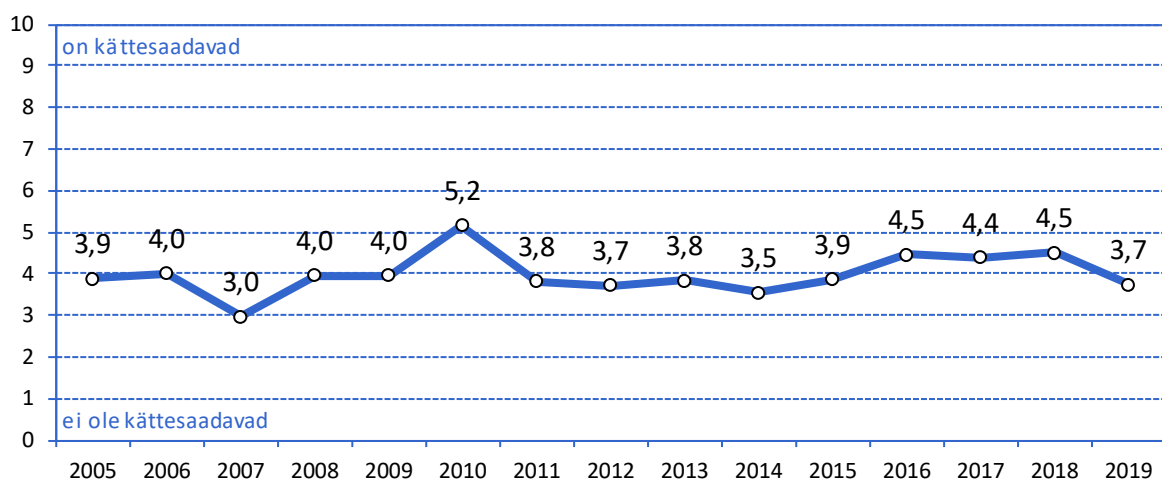
Läänemere riikidest on kvalifitseeritud insenere kõige rohkem Soome tööturul (3. koht 63 riigi pingereas). Paranenud hinnangute tulemusel tõusis Rootsi selle näitaja osas 14. kohale (aasta tagasi 30. koht). Inseneride kättesaadavus halvenes ka naaberriikides. Kõige parem olukord oli Leedus (32. koht; langus 6 kohta). Venemaa langes 37. positsioonile (2018. a 23. koht), Läti koos Eestiga püsisid edetabeli lõpus, vastavalt 58. ja 61. kohtadel.

Eduka kõrgtehnoloogilise ettevõtluse arendamisel on kvalifitseeritud inseneride olemasolu tähtsaks eeltingimuseks. Kahjuks Eesti õppeasutused praegu ei suuda katta tööturu nõudlust ning vajalike spetsialistide puudus süveneb. Eesti tööturu tööjõu- ja oskuste vajadust analüüsib seire- ja prognoosisüsteem OSKA. Uuringud näitavad, et ka lähitulevikus tehnikavaldkonna spetsialistide pakkumine jääb alla nõudlusele. Probleemi juured peituvad põhihariduses ja reaalinete väheses populaarsuses. Nõrga reaalinete baasiga on raske minna omandama tehnikaalast kõrgharidust. Seega vajaks Eesti programme ja meetmeid, mis aitaks suurendada reaalinete populaarsust põhikoolis ja gümnaasiumis. Paljud algab headest ja motiveerivatest õpetajatest, keda meil praegu napib. Kuni Eesti ei suuda ise haridussüsteemis toota piisavalt tehnikaala spetsialiste vajab Eesti aktiivsemat töörändepoliitikat, kus teiste riikide kõrgharidusega tehnikaala spetsialistid saaks siseneda Eesti tööturule võimalikult väikeste piirangutega.

Kvalifitseeritud insenerid ei ole/on kättesaadavad (2019, punktid 0...10)

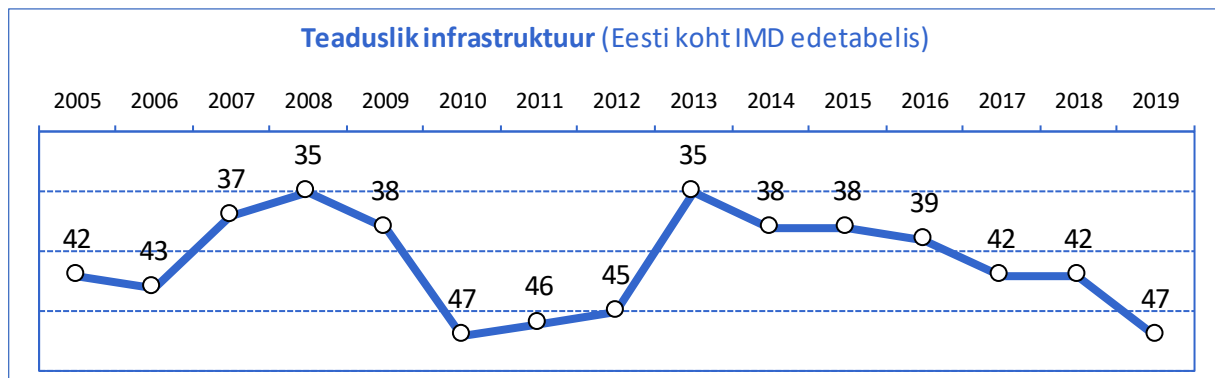

Kvalifitseeritud insenerid ei ole/on Eestis kättesaadavad (punktid 0...10)

5.4.3. Teaduslik infrastruktuur

Teadusliku infrastruktuuri komponendi osas langes Eesti IMD konkurentsivõime edetabelis 47. kohale, mis on 5 kohta allpool kui aasta tagasi.

Ärijuhtide hinnangul on teaduslik infrastruktuur jätkuvalt Eesti riigi infrastruktuuri kõige nõrgem komponent, mis langes riikide pingereas 42. kohalt 2018. aastal 47. kohale 2019. aastal. Teadus- ja arendustegevusse suunatud ressursside osakaal SKP suhtes on aastate jooksul püsinud enam-vähem samal tasemel (2019. a 1,3%; 2018. a 1,3%; 2017. a 1,5%; 2016. a 1,4%).

Teadusliku infrastruktuuri tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Teadus- ja arendustöötajate arv 1000 elaniku kohta (27. koht, tõus 1 koht)
- Patenditaotluste arv 100 000 elaniku kohta (30. koht, tõus 1 koht)
- Keskmisel tasemel olev Intellektuaalse omandi õiguste kaitse (küsitlus, 36. koht, langus 11 kohta)

Nõrkused

- Teadus- ja arenduskulutuste väike maht (56. koht, koht ei muutunud)
- Avaldatud teadusartiklite vähesus (55. koht, koht ei muutunud)
- Patenditaotluste vähesus (55. koht, langus 1 koht)
- Teadus- ja arendustöötajate vähesus (50. koht, tõus 1 koht)
- Seadused, mis puudutavad teaduslikke uurimuid, ergutavad innovatsiooni on suhteliselt vähe (küsitlus, 39. koht, langus 11. kohta)
- Vähe on arenenud ettevõtete ja ülikoolide vaheline teadmiste liikumine (küsitlus, 46. koht, langus 17. kohta)

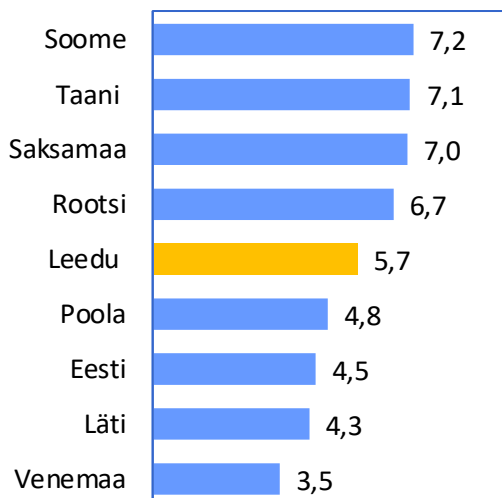
Nagu varemgi, on Eesti kui väike riik absoluutnäitajate poolest (kulutused teadus-arendustööle, teadustöötajate arv, patenditaotluste hulk) riikide pingerea viimastel kohtadel, kuid vastavate suhtarvude osas püsib Eesti enam-vähem edetabelite keskel. IMD andmetest nähtub, et Eesti panus teaduse arengusse on nii kulutuste kui inimeste arvu poolest väike, samas kulutuste poolest SKP suhtes püsib Eesti edetabeli keskel (28. koht). Teadustöötajate arvu poolest elaniku kohta tõusis Eesti 25. kohale (aasta tagasi 28. koht). Ka patenditaotluste arvu poolest elaniku kohta paikneb Eesti 63 riigi pingereas keskmisel positsioonil (30. koht).

Märkimisväärselt halvenesid ärijuhtide hinnangud innovatsiooni toetavatele seadustele (2019. a 39. koht, 2018. a 28. koht). Ka intellektuaalse omandi õigused on ettevõtjate hinnangul halvemini kaitstud kui 2018. aastal (2019. aastal 36. koht, 2018. a 25. koht).

IMD konkurentsivõime tabelist nähtub, et teadmiste liikumine ettevõtete ja ülikoolide vahel on kõige suuremaks konkurentsieeliseks Šveitsis, kes püsis 63 riigi hulgas esikohal. Läänemere riikide võrdlus näitab, et teadmiste liikumine ja koostöö ettevõtete ning ülikoolide vahel on tihedam Põhjamaades. Soome, mis aasta tagasi paiknes 4. kohal, on tõusnud Läänemere riikide pingerea ette, samal ajal Taani ja Saksamaa langesid ühe koha võrra, vastaval 2. kohale ja 3. kohale.

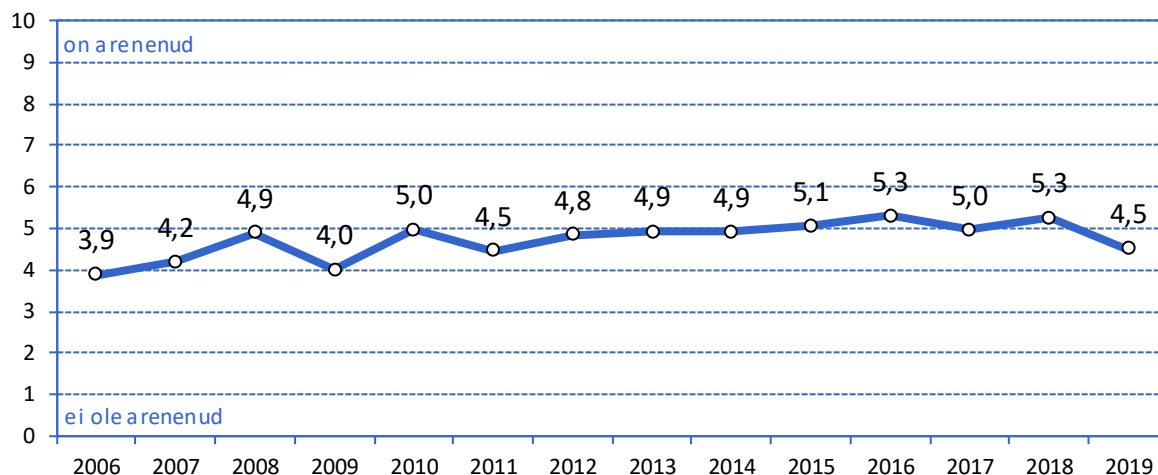
Eestis ärijuhtide hinnangul teadmiste liikumine ettevõtete ja ülikoolide vahel aastaga halvenes (2019. a 46. koht, 4,5 punkti; 2018. a 29. koht, 5,3 punkti). Balti riikidest on kõige parem olukord Leedus (25. koht, 5,7 punkti), Läti järgnes Eestile (48. koht, 4,3 punkti). Mõnevõrra paranes olukord Poolas (2019. a 38. koht, 4,8 punkti; 2018. a 49. koht 4,1 punkti). Kõige halvem positsioon oli Venemaal (2019. a 57. koht, 2018. a 54. koht).

Teadmiste liikumine ei ole/on arenenud ettevõtete ja ülikoolide vahel
(2019, punktid 0...10)

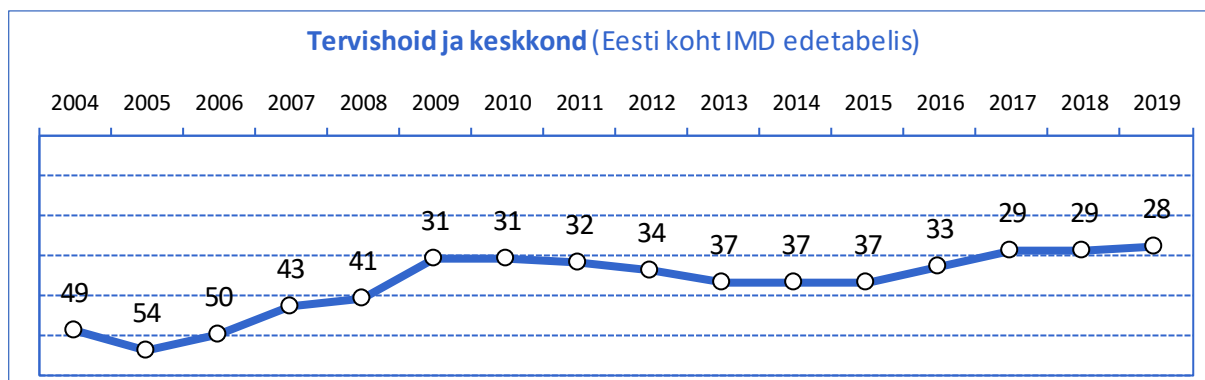
Eestis on olukorra parandamiseks loodud platvorm ADAPTER, mille eesmärgiks on viia kokku ettevõtjad ja teadlased, kuid seni ei ole see veel ettevõtjate hinnangutes muutust toonud. OÜ Meediapilt on avaldanud mitme eksperdi arvamused ülikoolide ja ettevõtete koostöö kohta, mis on aastaid üks räägitumaid teemasid nii haridus- kui ka ettevõtluspoliitikas. Ülikoolide ja ettevõtete koostööd saab jagada mitmeks. Ühelt poolt peaks õppeasutused koolitama inimesi, keda firmad vajavad. Teiselt poolt peaks kõrgkoolide töö toetama ettevõtete teadus- ja arendustegevust. Kolmandaks, peaks sündima ärimudelid, millest kasvavad välja ettevõtted, mis ülikooli abiga elujõuliseks arenevad. Eeltoodust nähtub, et ettevõtetel ja teadlastel peab olema huvi tegeleda samade asjadega, mis on Eesti jaoks kitsaskohaks. Ekspertide arvamust mööda Eestis oleks mõistlik arendada välja teadus- ja arendusvõimekust valdkondades, kus on arvestatav eksportiv sektor. Selleks, et tugevdada ettevõtete ja ülikoolide vahelist sisulist koostööd ning suunata akadeemilisi huve ka praktilisematele probleemidele, on üheks võimalikuks lahenduseks Tallinna Tehnikaülikooli tööstusdoktorantuur, mis on doktoriõppe erivorm, kus teadus- ja arendustööd viiakse läbi era- või avaliku sektori organisatsiooni huvides.

Teadmiste liikumine Eestis ei ole/on arenenud ettevõtete ja ülikoolide vahel (punktid 0...10)

5.4.4. Tervishoid ja keskkond

Tervishoiu ja keskkonna komponendi osas on Eesti 63 riigi seas 28. kohal, eelmise aastaga võrreldes tõusime pingereas ühe koha võrra.

Tervishoid ja keskkond mõjutavad oluliselt konkurentsivõimet, tagades riigi jätkusuutlikkust elujõulise tööjõu, eluterve ja puhta keskkonna näol. Eesti ettevõtjate hinnangud elukvaliteedile ja jätkusuutliku arengu olulisusele on paranenud ning üldiselt on suundumus keskkonnasõbralikkuse poole.

Tervishoiu ja keskkonna tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Madal peenosakeste saaste (6. koht, tõus 1 koht)
- Suur biokapatsiteet (6. koht, tõus 2 kohta)
- Madalal tasemel väikelaste suremus (8. koht, tõus 2 kohta)
- Jätkusuutlik areng on ettevõtetele oluline (küsitlus, 13. koht, tõus 2 kohta)
- Avaliku sektori suhteliselt suured kulutused tervishoiule (% kogu tervishoiu kulutustest, 22. koht, koht ei muutunud)

Nõrkused

- SKP suhtes liialt väikesed kulutused tervishoiule (% SKP-st 37. koht, langus 1 koht)
- Keskmisest lühem eluiga ja vähem tervelt elatud aastaid (vastavalt 36. koht, tõus 1 koht ja 37. koht, langus 7 kohta)
- Majanduse energiamahukus (36. koht, tõus 1 koht)
- Reostusprobleemid mõjuvad majandusele pigem takistavalt (küsitlus, 30. koht, langus 8 kohta)
- Suur ökoloogiline jalajälg (53. koht, koht ei muutunud)

Eesti energia tarbimine ühe ühiku SKP tootmiseks on küll vähesel määral langenud, kuid püsib jätkuvalt kõrgel tasemel (36. koht). Hoolimata riigi ja ettevõtjate pingutustest keskkonnasõbralikumaks põlevkivi kaevandamiseks ja kasutamiseks, tekitab see endiselt suuri probleeme. Veekasutus SKP suhtes on kasvanud (49. koht) ja CO₂ emissioon SKP suhtes püsib suur (53. koht). Taastuvate energiaallikate kasutamisel oleme tabelis 22. kohal (tõus 2 kohta). Peenosakeste heite kogus õhusaastes on vähenenud (6. koht). Kokkuvõtlikult on Eesti ökoloogiline jalajälg suur, asume riikide edetabelis 53. kohal. Reostusprobleemide pärssivat mõju majanduse arengule hindavad ettevõtete juhid suuremaks kui eelmisel aastal ja langesime riikide arvestuses 8 kohta (hinne 5,9 punkti maksimaalsest 10 punktist, 30. koht). Säästva arengu olulisust ettevõtjatele näitab tõus riikide pingerea 13. kohale (hinne 7,2 punkti). Keskkonnakaitsealaste seaduste piiravat mõju konkurentsivõimele hindavad ettevõtjad väiksemaks kui eelmisel aastal (hinne 6,5 punkti). Keskkonnakaitsealased seadused takistavad teiste riikide konkurentsivõimet ettevõtjate hinnangul veelgi vähem, see annab neile suurema konkurentsieelse ning asetab Eesti riikide võrdluses 26. kohale, tõus 15 kohta.

Tervishoiu kogukulud SKP suhtes on vähesel määral kasvanud, kuid on jätkuvalt madalad (37. koht). See tõttu on tervishoiuteenuste kättesaadavus jätkuvalt halb: arstiabi (eriti eriarstiabi, hambaravi) kättesaadavus langeb, ravijärjekorrad on pikad ja arstiabi teenus jaguneb riigis ebaühtlaselt.

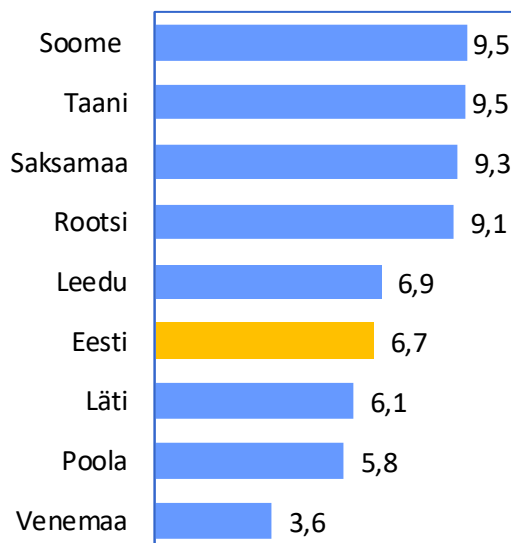
Tervishoiu infrastruktuuri hindasid ettevõtjad kehveks kui aasta tagasi ja langesime riikide arvestuses 7 kohta (39. koht, 5,3 punkti). Väga positiivne on see, et väikelaste suremuse näitaja püsib madal ja oleme riikide võrdluses 8. kohal.

Eestis on oodatav keskmine eluiga sünnimomendil 77,7 aastat (2017. aasta, 36. koht). Põhjamaadega võrreldes on see 3–5 aasta võrra lühem, teiste Balti riikidega võrreldes on see ca 3 aastat pikem. Kuigi keskmine eluiga sünnimomendil Eestis kasvab (2018. aastal oli see Statistikaameti andmetel 78,4 aastat), siis tervena elatud aastate näitaja Eestis langeb (68,6 aastat, 37. koht, langus 7 kohta). Tervena elatud aastate näitaja langes kõigis Balti riikides. Inimeste eluiga on küll pikem, kuid lisanduvad aastad elatakse tõsiste terviseprobleemidega, mis vähendab võimalust osaleda tööjõuturul ning kasvatab kulutusi tervishoiule. Sotsiaalministeeriumi järgmise 10 aasta rahvastiku tervise arengukava eesmärkideks on nii keskmise eluea kui ka tervena elatud aastate näitajate tõstmine. Selleks rõhutatakse tervislikkust väljaspool meditsiinisektorit (tervem õpi-, töö- ja elukeskkond) ja soovitakse kaasata tervishoidu rohkem kogukondi alates omavalitsustest kuni üksikisikuni välja ning vähendada ebavõrdsust meditsiinis.

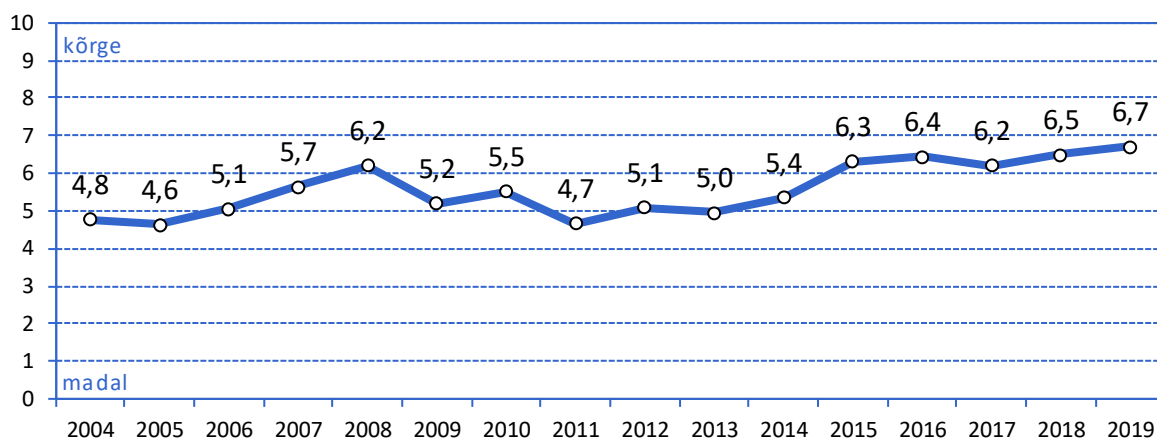
Elukvaliteet Eestis on ettevõtjate hinnangul paranemas ja sai viimase 15 aasta kõrgeima hinnangu, mis asetab Eesti edetabeli keskele (34. koht, hinne 6,7 punkti, tõus 1 koht).

Läänemere riikidest tõusis elukvaliteedi näitaja järgi kõige kõrgemale kohale Soome (9,5 punkti, tõus üldtabelis 7. kohalt 3. kohale), järgneb Taani (9,5 punkti, üldtabelis 4. koht). Saksamaa jäi Läänemere riikide hulgas endiselt kolmandale positsioonile (9,1 punkti, tõus üldtabelis 9. kohalt 6. kohale). Rootsi äriühingute hinnangud elukvaliteedile paranesid ja Läänemere riikide hulgas jäi ta 4. kohale (9,1 punkti, üldtabelis 12. kohalt 8. kohale). Aastaga paranesid ettevõtete juhtide hinnangud elukvaliteedile kõigis kolmes Balti riigis. Leedu on kolme koha võrra kõrgemal (31. koht, tõus 3 kohta, 6,9 punkti) ja Läti kuue koha võrra madalamal positsioonil kui Eesti (40. koht, tõus 1 koht, 6,1 punkti).

Elukvaliteet on madal/kõrge
(2019, punktid 0...10)

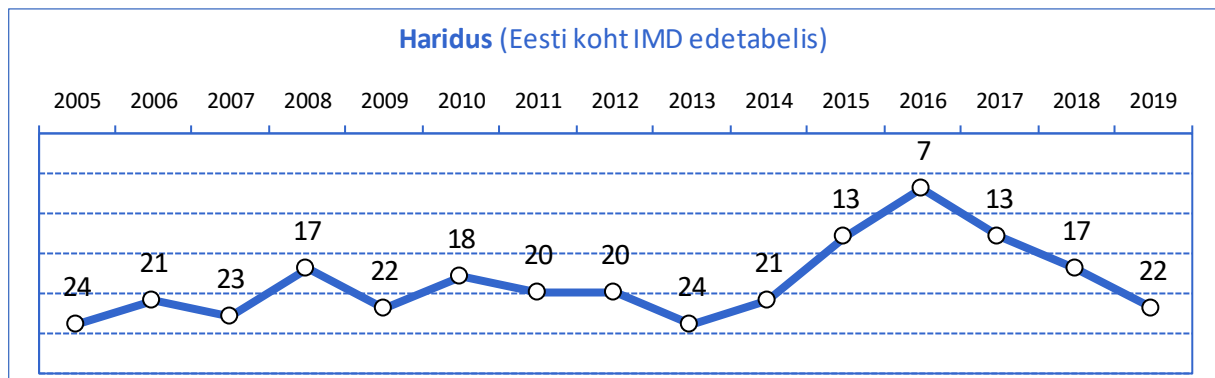

Elukvaliteet on Eestis madal/kõrge (punktid 0...10)

5.4.5. Haridus

Hariduse koondindikaatori osas paikneb Eesti 22. kohal ning Eesti positsioon on kolm viimast aastat halvenenud, mis näitab, et Eesti hariduse vastavus konkurentsivõimelisele majandusele väheneb.

Hariduse komponent hõlmab kulutusi haridusele ning näitab haridussüsteemi vastavust konkurentsivõimelise majanduse nõudmistele. Ärijuhtide hinnangutest nähtub, et haridussüsteem ei arvesta piisavalt tööturu vajadustega. Konkurentsivõimelise majanduse juurde kuulub ka välistudengite õppimine Eestis kui ka vastupidi – Eesti tudengite õppimine välismaal.

Hariduse valdkonna tugevad ja nõrgad küljed

Tugevused

- Head tulemused PISA testides (5. koht, koht ei muutunud)
- Avaliku sektori kulutused haridusele (% SKP suhtes, 11. koht, tõus 1 koht)
- Palju Eesti tudengeid omandab haridust välismaal (13. koht, koht ei muutunud)
- Täiskasvanute kõrge kirjaoskus (99%)

Nõrkused

- Valitsuse kulutused õpilase kohta (% SKP suhtes, 42. koht, langus 7 kohta)
- Juhtimisalane haridus ei vasta äriringkondade vajadustele (küsitlus, 36. koht, langus 8 kohta)
- Ülikooliharidus ei vasta konkurentsivõimelise majanduse nõuetele (küsitlus, 30. koht, langus 6 kohta)
- Eesti vähene atraktiivsus välistudengite jaoks (29. koht, tõus 2 kohta)
- Töötajate keeleoskus ei rahulda ettevõtete vajadusi (küsitlus, 27. koht, langus 5 kohta)

Enamus näitajaid ja hinnanguid Eesti haridusele on halvemad kui aasta tagasi. Vähenenud on valitsuse kulutused haridusele, mis õpilase kohta langesid 35. kohalt 2018. aastal 42. kohale 2019. aastal.

Eesti põhihariduse tase on jätkuvalt kõrgel tasemel, seda kinnitavad PISA testi tulemused. Nende põhjal on Eesti põhikooliõpilaste oskused kõigis uuritud valdkondades – matemaatikas, lugemises ja loodusteadustes IMD konkurentsivõime edetabelis 5. kohal ja Euroopas esikohal. Suhteliselt head on äriringkondade hinnangud põhi- ja keskhariiduse vastavusele konkurentsivõimelise majanduse nõudlusele, paiknedes edetabeli esimeses pooles (23. koht). Soome on selle komponendi osas esikohal, teiste Balti riikide ärijuhtide hinnangud on Eesti omadest halvemad: Leedu paikneb 34. kohal ja Läti 35. kohal. Kõrge kvalifikatsiooniga inimeste suurem osatähtsus ühiskonnas kiirendab riigi majanduse arengut. Eesti tööturg vajab üha enam inimesi, kes suudavad olla uuendusmeelsed, paindlikud, käsitleda keerulisi seadmeid, loominguiliselt mõelda. Samal ajal vajaliku haridusega spetsialistide leidmine ei ole aastate jooksul ettevõtjate jaoks kergemaks muutunud ja seda nii inseneride, IT-spetsialistide, kvalifitseeritud

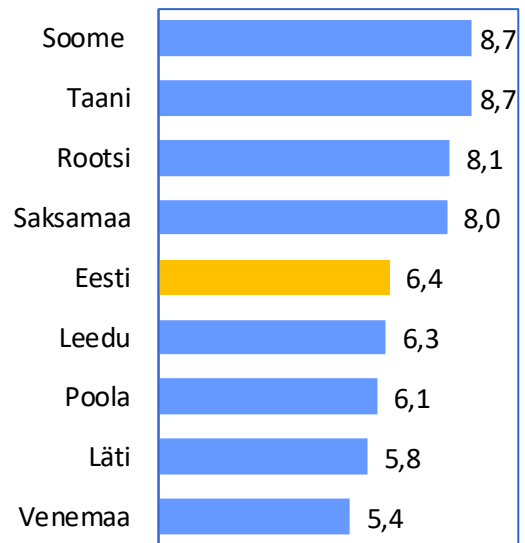
finantsspetsialistide kui ka kompetentsete tippjuhtide osas. Üheks olulisimaks Eesti majanduse arenguvõimaluseks on info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) kasutamine kõigis valdkondades. IKT tõstab traditsiooniliste majandusharude konkurentsivõimet, aitab kaasa majanduse struktuuri muutmisele ja võimaldab paremini toime tulla madalama kvalifikatsiooniga tööjõu nappusega. Vaatamata viimastel aastatel tehtud olulistele algatustele IKT hariduse kvaliteedi tõstmiseks ja kvantiteedi parandamiseks on Eestis IKT spetsialistide puudus jätkuvalt oluliseks takistuseks majanduse digitaliseerimisel.

Viimase aastaga halvenesid ka ettevõtjate hinnangud meie juhtimisalasele haridusele (2019. a 36. koht, 2018. a 28. koht).

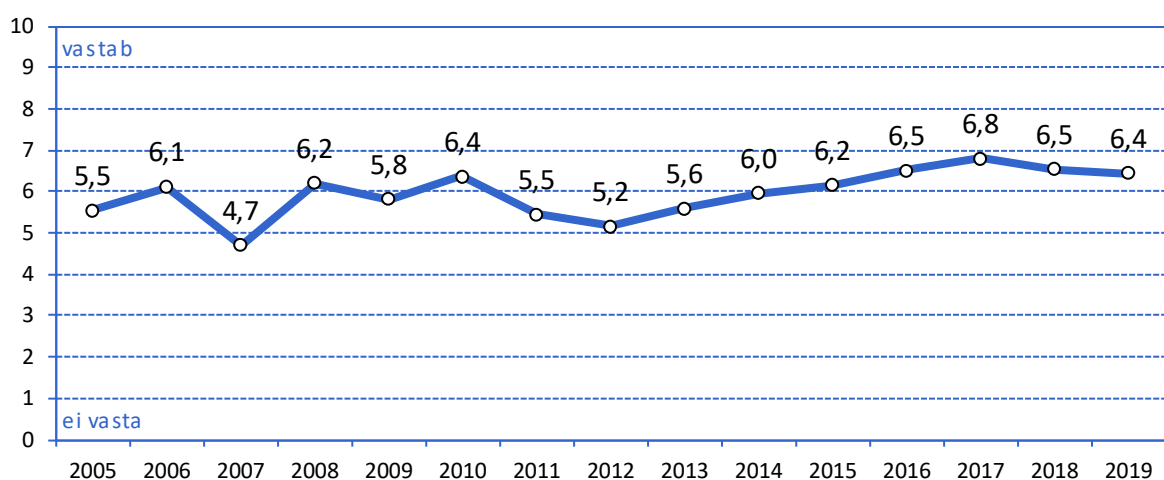
Jätkuvalt omandab suur osa Eesti tudengeid haridust välismaal, ka välistudengeid oli kõrgkoolides rohkem kui 2017/2018 õppeaastal. Hariduse Infosüsteemi andmetel oli 2018/2019 õppeaastal kraadiõppes 5047 välistudengit (aasta tagasi 4395 välistudengit) ning Eesti on muutunud nende jaoks varasemast veidi atraktiivsemaks (2019. a 29. koht, 2018. a 31. koht). Oluline on suurendada eesti keele ja kultuuri õpet välistudengitele, et leida nende hulgast talente, kes sooviksid Eestisse ka tööle jääda.

Eesti ülikooliharidus ei vasta ettevõtjate hinnangul täiel määral konkurentsivõimelise majanduse vajadustele (30. koht, mis on 6 kohta madalam kui aasta tagasi). Läänemere riikidest vastab ülikooliharidus konkurentsivõimelise majanduse nõuetele teistest rohkem Soomes ja Taanis (mõlemal riigil hinne 8,7 punkti). Kolmandale positsioonile tõusis Rootsi, kes IMD 63 riigi võrdluses oli 6. kohal. Saksamaa langes Läänemere riikide seas 4. kohale, tõustes 63 riigi seas 7. kohale (2018. a 12. koht). Nagu eespool öeldud, Eesti ettevõtjate hinnangud on halvemad kui aasta tagasi (2019. a 30. koht; 2018. a 24. koht), samal ajal paremad kui Leedus (32. koht) ja Lätis (41. koht).

Ülikooliharidus ei vasta/vastab majanduse vajadustele (2019, punktid 0...10)

Ülikooliharidus Eestis ei vasta/vastab majanduse vajadustele (punktid 0...10)

6. MAJANDUSARENGUT TAKISTAVAD TEGURID

Ifo Instituudi poolt läbiviidavas uuringus World Economic Survey hindavad eksperdid üle maailma 2 korda aastas, millised on riigi arengut takistavad tegurid. Kokku osaleb ligi 1300 eksperti 120-st riigist. Eesti on EKI ekspertide paneeli abil antud uuringus osalenud alates 1992. aastast ja küsitlustel osaleb regulaarselt ligi 20 majanduseksperti.

Kõigi Euroopa Liidu ekspertide koondina¹ oli 2019. a teisel poolel suurimaks majandusarengut takistavaks probleemiks oskustööjõu puudus (nimetas 68% ekspertidest), innovatsiooni vähesus (nimetas 63% ekspertidest), vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suhtes (nimetas 61% ekspertidest) ja infrastruktuuri mahajäämus (57%).

Riikide ja riigigruppide lõikes on majandusarengut takistavad tegurid vägagi erinevad. Kui Euroopa Liidu riikidel on suurimaks probleemiks oskustööjõu puudus ja innovatsiooni nappus, siis Aafrika riikide suurimaks probleemiks on korruptsioon ja sotsiaalse ebavõrdsuse suurenemine. Oskustööjõu nappuse probleem on jõudnud ka Aiasse, kus see oli koos vähese innovatsiooniga suurimateks probleemideks. USA suurimateks probleemideks on sotsiaalse ebavõrdsuse suurenemine (nimetas 83% eksperte) ja ebapiisav infrastruktuur (79% eksperte).

Oskustööjõu puudust nimetas kolme kõige olulisema majandusarengut takistava tegurina 18 riiki Euroopa Liidu 27-st riigist (tabel 6.1). Siit näeme, et tegemist ei ole kuidagi Eestile ainuomase probleemiga, vaid kiirelt areneva tehnoloogia ja majanduse tingimustes on headest töötajatest nappus väga paljudes riikides. Võidavad konkurentsivõimes need, kes suudavad tagada läbi hea hariduse ühiskonnale vajalikke spetsialiste ja olla headele spetsialistidele atraktiivsed. Aina enam nimetatakse probleemidena ka vähest innovatsiooni (nimetas 15 riiki) ja infrastruktuuri mahajäämust (10 riiki). Elanike rahulolematuse oma majandusliku olukorraga on hea baas populismi kasvule ja nii on aina enam mõistetud, et sissetulekute ebavõrdsuse suurenemine mõjub negatiivselt riigi konkurentsivõimele.

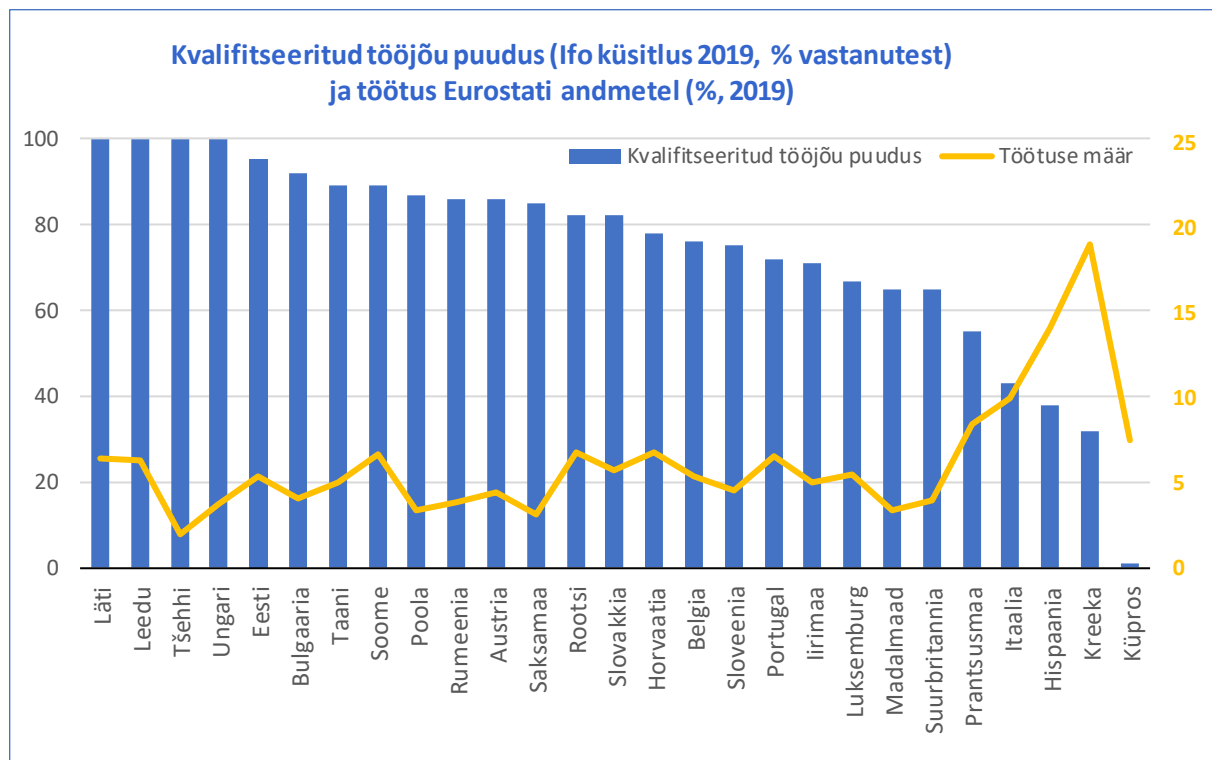
Tabel 6.1. Ekspertide hinnang riigi ees seisvate suurimate takistavate tegurite kohta (% antud riigis vastanutest, sai valida 15 teguri hulgast, tegurite loetelu tabelis 6.2).

Riik	I takistav tegur	II takistav tegur	III takistav tegur
Austria	Oskustööjõu puudus 86%	Juriidilised ja administratiivsed takistused äritegevusele 52%	Vähene innovatsioon 48%
Belgia	Oskustööjõu puudus 76%	Infrastruktuuri mahajäämus 70%	Vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suhtes 64%
Küpros	Vähene innovatsioon 100%	Sissetulekute ebavõrdsuse suurenemine 67%	Infrastruktuuri mahajäämus 67%
Eesti	Oskustööjõu puudus 95%	Vähene innovatsioon 90%	Vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suhtes 78%
Soome	Oskustööjõu puudus 89%	Vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suhtes 74%	Nõudluse nappus 74%
Prantsusmaa	Rahvusvahelise konkurentsivõime vähesus 71%	Vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suhtes 58%	Vähene innovatsioon 58%
Saksamaa	Oskustööjõu puudus 85%	Infrastruktuuri mahajäämus 65%	Vähene innovatsioon 52%
Kreeka	Kapitali vähesus 96%	Juriidilised ja administratiivsed takistused äritegevusele 96%	Nõudluse nappus 87%

¹ Ifo World Economic Survey WES 146 – IV/2019

Riik	I takistav tegur	II takistav tegur	III takistav tegur
Iirimaa	Infrastruktuuri mahajäämus 83%	Oskustööjõu puudus 71%	Rahvusvahelise konkurentsivõime vähesus 17%
Itaalia	Infrastruktuuri mahajäämus 94%	Juriidilised ja administratiivsed takistused äritegevusele 94%	Nõudluse nappus 85%
Läti	Oskustööjõu puudus 100%	Korruptsioon 83%	Vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suhtes 75%
Leedu	Oskustööjõu puudus 100%	Vähene innovatsioon 100%	Sissetulekute ebavõrdsuse suurenemine 67%
Luksemburg	Oskustööjõu puudus 67%	Juriidilised ja administratiivsed takistused äritegevusele 33%	Rahvusvahelise konkurentsivõime vähesus 33%
Holland	Oskustööjõu puudus 65%	Vähene innovatsioon 41%	Sissetulekute ebavõrdsuse suurenemine 36%
Portugal	Vähene innovatsioon 80%	Kapitali vähesus 75%	Sissetulekute ebavõrdsuse suurenemine 75%
Slovakkia	Korruptsioon 88%	Oskustööjõu puudus 82%	Vähene innovatsioon 77%
Sloveenia	Oskustööjõu puudus 75%	Vähene innovatsioon 75%	Infrastruktuuri mahajäämus 63%
Hispaania	Poliitiline ebastabiilsus 100%	Vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suhtes 85%	Vähene innovatsioon 77%
Suurbritannia	Vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suhtes 98%	Poliitiline ebastabiilsus 95%	Infrastruktuuri mahajäämus 81%
Tšehhi	Oskustööjõu puudus 100%	Korruptsioon 83%	Juriidilised ja administratiivsed takistused äritegevusele 67%
Taani	Oskustööjõu puudus 89%	Vähene innovatsioon 44%	Infrastruktuuri mahajäämus 44%
Rootsi	Oskustööjõu puudus 82%	Sissetulekute ebavõrdsuse suurenemine 73%	Infrastruktuuri mahajäämus 67%
Bulgaaria	Vähene innovatsioon 100%	Oskustööjõu puudus 92%	Infrastruktuuri mahajäämus 92%
Horvaatia	Rahvusvahelise konkurentsivõime vähesus 100%	Vähene innovatsioon 100%	Juriidilised ja administratiivsed takistused äritegevusele 89%
Ungari	Oskustööjõu puudus 100%	Rahvusvahelise konkurentsivõime vähesus 93%	Korruptsioon 86%
Poola	Oskustööjõu puudus 87%	Vähene innovatsioon 87%	Vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suhtes 80%
Rumeenia	Korruptsioon 100%	Vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suhtes 95%	Vähene innovatsioon 86%

Oskustööjõu puudus on enamasti neis riikides, kus demograafilised probleemid (väike sündimus, rahva väljaränne) on kaasa toonud väheneva pakkumise tööjõu turul. Viimastel aastatel on töötus enamikus Euroopa Liidu riikides madal (v.a Hispaanias ja Kreekas). Lisaks on suureks väljakutseks tehnoloogia kiire areng, mis nõuab oluliselt enam innovatiivseid insener-tehniliste erialade spetsialiste. Neid spetsialiste ei jätku väga paljudes riikides ja kui see saab takistuseks innovatsioonile ja digiarengule, mõjutab see riigi konkurentsivõimet tervikuna.

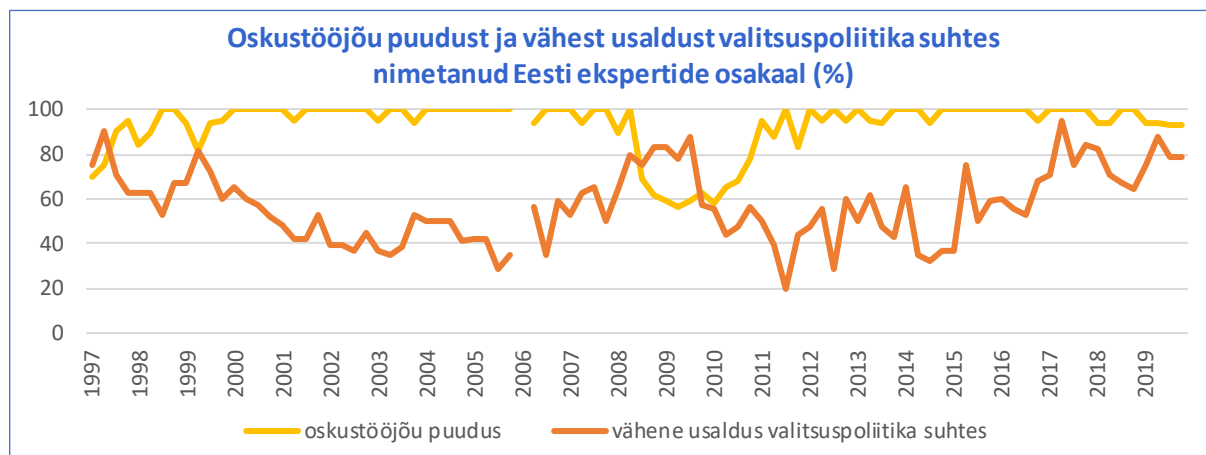

Eesti ekspertide hinnangul on Eesti arengut viimastel aastatel enim takistanud vähene innovatsioon, oskustööjõu puudus ja rahvusvahelise konkurentsivõime vähesus (tabel 6.2). Teiste suuremate probleemidena nimetatakse vähest usaldust valitsuse majanduspoliitika suhtes ja suurenenud poliitilist ebastabiilsust.

**Tabel 6.2. Eesti ekspertide hinnangud riigi ees seisvatele probleemidele
(% ekspertidest, kes antud tegurit nimetasid)**

	2019 detsember
Vähene innovatsioon	100
Oskustööjõu puudus	93
Vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suhtes	79
Rahvusvahelise konkurentsivõime vähesus	64
Poliitiline ebastabiilsus	50
Ebapiisav nõudlus	43
Infrastruktuuri mahajäämus	38
Sissetulekute ebavõrdsuse suurenemine	31
Kaubandustõkked ekspordile	29
Korruptsioon	17
Võlgade ebaefektiivne haldamine	15
Juriidilised ja administratiivsed takistused äritegevusele	8
Ebasoodne keskkond välisinvestoritele	8
Kapitali vähesus	7
Keskpanga poliitika vähene usaldusväärsus	0

Oskustööjõu puudus on ekspertide hinnangul Eestis väga oluliseks probleemiks olnud aastaid. Vaid 2008–2010 majanduskriisi käigus ei olnud vähenenud nõudluse ja kasvanud töötuse taustal see nii kriitiline.

Üheks regulaarselt ilmuvaks ülevaateks, mis annab rohkem rahvusvahelist taustainformatsiooni tööturu probleemide kohta, on IMD poolt koostatav World Talent Ranking. 2019. aasta väljaande andmetel asus Eesti selles reitingus² 27. kohal 63 riigi hulgas (vt tabel 6.3) ja parandas teist aastat järjest oma kohta ühe koha võrra. Reiting tugineb kolmele sambale: haridusse ja tööjõu arendamisse tehtud investeeringud; riigi atraktiivsus tööjõule; tööturu tegelik olukord. Eesti parandas viimase aastaga oluliselt oma kohta riigi atraktiivsuse osas (oleme 23. kohal, aastaga tõusime 10 kohta). Eesti ettevõtjad on enam hakanud hindama ja värbama kvalifitseeritud tööjõudu. Haridusse ja tööjõu arendamiseks tehtavate investeeringute samba osas oleme 21. kohal ning kaotasime aastaga viis kohta. Tööturu tegeliku olukorra osas oleme 35. kohal, aastaga langus 4 kohta. Oskustööjõu kättesaadavuse osas oleme siin viimasel (63.) kohal ja väga raske on tööurult leida ka heade finantsoskustega ja juhioskustega töötajat.

Maa ilma riigid võib tinglikult jagada nelja gruppi:

- riigid, kes panustavad tagasihoidlikult haridusse ja tööjõu arendamisse, ei ole tööjõule atraktiivsed ja kus tööturu olukord on halb (näiteks Mongoolia, Venezuela, Brasiilia, Türgi, Slovakkia);
- riigid, kes panustavad tagasihoidlikult haridusse ja täiendkoolitusse, kuid on tänu muudele teguritele (huvitav maa, hea kliima) või läbi valitsuse atraktiivse immigratsioonipoliitika või tänu demograafilisele situatsioonile (suur sündimus) saavutanud selle, et tööturul suuri probleeme ei ole (Filipiinid, India, AÜE);
- riigid, kes panustavad haridusse ja tööjõu arendamisse ning kus atraktiivsus ja tööturu olukord on hea (Taani, Šveits, Rootsi);
- riigid, kes panustavad aktiivselt haridusse ja tööjõu arendamisse, kuid kelle atraktiivsus on keskpärane ja tööturul olukord kehvapoolne (Eesti, Läti, Leedu, Küpros).

Võrreldes paljude teiste riikidega, on Eestil jätkuvalt suur negatiivne lõhe haridusse tehtud investeeringute ja tööturu tegeliku olukorra vahel. Veel halvem on olukord Leedus, Lätis, Ukrainas, Horvaatias.

² IMD World Talent Ranking 2019.

Tabel 6.3. Riikide positsioonid IMD oskustööjõu uuringus sammaste lõikes 2019. a

Riik	Kokku riigi koht	Haridusse tehtud kulutused (I samm)	Riigi atraktiivsus kohalikule ja välistööjõule (II samm)	Tööturu olukord (III samm)	Tulemi ja kulutuste vahe (I ja III samba kohtade erinevus)
Šveits	1	2	1	2	0
Taani	2	1	11	6	-5
Rootsi	3	7	3	9	-2
Austria	4	4	13	10	-6
Luksemburg	5	5	4	17	-12
Norra	6	3	10	21	-18
Island	7	6	6	18	-12
Soome	8	10	16	3	7
Holland	9	16	7	7	9
Singapur	10	25	20	1	24
Saksamaa	11	11	9	14	-3
USA	12	15	2	28	-13
Kanada	13	26	5	15	11
Belgia	14	9	17	24	-15
Hongkong	15	20	18	4	16
Austraalia	16	34	15	5	29
Uus-Meremaa	17	29	14	11	18
Iirimaa	18	44	8	8	36
Israael	19	17	28	19	-2
Taiwan	20	24	29	12	12
Küpros	21	8	33	32	-24
Malaisia	22	32	27	16	16
Portugal	23	13	32	27	-14
Suurbritannia	24	38	19	23	15
Prantsusmaa	25	23	25	29	-6
Katar	26	41	21	20	21
Eesti	27	21	23	35	-14
Leedu	28	14	35	33	-19
Saudi Araabia	29	28	43	22	6
AÜE	30	53	12	13	40
Sloveenia	31	22	42	30	-8
Hispaania	32	35	22	41	-6
Lõuna-Korea	33	19	41	34	-15
Läti	34	12	48	40	-28
Jaapan	35	30	26	49	-19
Itaalia	36	31	38	37	-6
Poola	37	27	46	45	-18
Kasahstan	38	39	39	38	1
Tšehhi	39	40	45	39	1
Kreeka	40	37	51	44	-7
Indoneesia	41	51	24	42	9
Hiina	42	42	55	31	11
Tai	43	49	30	43	6
Ukraina	44	18	60	51	-33
Ungari	45	33	56	57	-24

Riik	Kokku riigi koht	Haridusse tehtud kulutused (I sammas)	Riigi atraktiivsus kohalikule ja välistööjõule (II sammas)	Tööturu olukord (III sammas)	Tulemi ja kulutuste vahe (I ja III samba kohtade erinevus)
Tšiili	46	50	34	46	4
Venemaa	47	45	59	36	9
Argentina	48	43	50	52	-9
Filipiinid	49	61	31	26	35
LAV	50	56	37	48	8
Jordaania	51	57	44	54	3
Bulgaaria	52	46	58	55	-9
Horvaatia	53	36	61	60	-24
Kolumbia	54	60	36	53	7
Rumeenia	55	54	52	50	4
Peruu	56	55	47	58	-3
Slovakkia	57	47	54	59	-12
Türgi	58	58	53	56	2
India	59	63	57	25	38
Mehhiko	60	62	40	47	15
Brasiilia	61	52	49	62	-10
Venezuela	62	48	62	61	-13
Mongoolia	63	59	63	63	-4

Haridusse ja täiendkoolitusse tehtud investeeringute osas on Eesti 63 riigi hulgas 21. kohal. Eestis on naised hästi kaasatud tööturule (7. koht), hästi on korraldatud töötajate täienduskoolitus (11. koht), haridusele eraldatud osa on SKP suhtes piisavalt suur (12. koht).

Tööturu atraktiivsuse osas oleme 23. kohal ja parandasime viimase aastaga oma kohta 10 koha võrra. Probleemideks on juhtide madalad palgad (47. koht) ja ajude väljavool (41. koht). Ettevõtted on muutunud aktiivsemaks hea tööjõu ettevõttesse meelitamises (2018. a 27. koht, 2019. a 13. koht). Elukalliduse tase pigem toetab Eesti atraktiivsust (14. koht) ja tugevus on ka puhas keskkond.

Tööturu olukorra poolest oleme 35. kohal ja aastaga langesime 4 kohta. Ettevõtjate hinnangul on kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus väga halb (63. koht). Ei jätku hea haridusega töötajaid kriitilise tähtsusega töökohtadele (rahvusvahelise kogemusega tippjuhid, finantsjuhid, müügijuhid, IT-spetsialistid jne).

Eesti on jõudnud majandusarengus staadiumi, kus lisandväärtuse suurendamiseks ja tootlikkuse kasvuks on määrava tähtsusega tööjõu hea kvalifikatsioon ja investeeringud innovatsiooni. Samas ei lisandu demograafilise olukorra tõttu lähiaastatel tööturule piisavalt uut haritud tööjõudu ja eriti napib IT ning inseneri erialade spetsialiste. Oskustööjõudu napib paljudes maailma riikides. Seega on lähiaastate võtmeküsimuseks, kuidas suurendada riigi atraktiivsust, et vältida ajude äravoolu ja olla huvipakkuv sihtmaa välismaa spetsialistidele. Riigi muudavad atraktiivseks arenenud majandus, turvalisus, õigusriigi põhimõtete järgimine, arenguvõimalusi pakkuv keskkond, sõbralik elanikkond, hea infrastruktuur, kõrge elatustase. Pehmemad sotsiaalsed väärtused omavad sama suurt tähtsust kui teenitav palk. Pikemas perspektiivis mõjuvad negatiivselt suur sotsiaalne kihistumine, poliitiline ebastabiilsus, korruptsioon.

7. EASI PIKEMAAJALISEM MÕÕDETAVAL EESMÄRK

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus

Perioodil 2019–2023 on EASI strateegiast lähtuvalt seatud 5 aasta eesmärgid ettevõtluse ja ekspordi, välisinvesteeringute ning turismivaldkonnas (vt Joonis 7.1). Nende kolme valdkonna ühisosana on fookuses ettevõtete lisandväärtuse kasv, mis on ka riiklike strateegiate sihiks.

Joonis 7.1. EASI strateegilised eesmärgid 2019–2023

Rohkem ekspordi	+135 uut kõrge lisand- väärtusega eksportijat	+0,64 mld eurot lisandväärtust	+20 rahvusvaheliselt tuntud kaubamärki	
Rohkem välisinves- teeringuid	+5000 töökohta	1,25x lisandväärtus kõrgem regiooni keskmisest	+1,34 mld eurot investeeringuid	
Rohkem turismitulu	700 mln eurot kõrgem turismiteenuste ekspordi tase	+7% lisandväärtust aastas	3x Aasia turistide ööbimise tase	+10-15 rahvusvahelist konverentsi aastas

EASI 2019. aasta eesmärgid

2019. aastal alustasime EASI strateegilise tegevuskava 2019–2023 ellu viimist arendamaks kõrge lisandväärtusega eksportivaid ettevõtteid, välisinvesteeringuid ja turismi. Meie visioon on aidata parandada Eesti positsiooni World Economic Forumi rahvusvahelise konkurentsivõime edetabelis, kus Eesti asub 2019. aasta väljaandes 31. kohal 141 riigi hulgas.

Panustame sellesse eelkõige ettevõtluse ärimudelite arendamise ja innovatsiooni edendamise kaudu.

EASI fookuses on ambitsioonikad ettevõtted, kes loovad eksportimise kaudu kõrget lisandväärtust. Kolme põhivaldkonna vaates olid 2019. aasta eesmärkide saavutamiseks strateegilised tegevused järgmised:

Ettevõtluse ja ekspordi valdkonnas:

- klientide tundmiseks ja leidmiseks on oluline ettevõtlusmaastiku kaardistamine ja ambitsioonikate ettevõtete tuvastamine;
- kliendihalduses on oluline õigete ettevõtete tuvastamine, kes soovivad kasvada, ja neile vajalike teenuste pakkumine.

Välisinvesteeringute ja välisturgude tegevuste valdkonnas:

- globaalselt tihenevas konkurentsivõime tugevate välisinvestorite kaardistamine ja kontakti saavutamine;
- sektoripõhiste väärtuspakkumiste koostamine potentsiaalsetele investoritele, tuues välja Eesti majanduskeskkonna tugevused ja võimalused lähtuvalt investeerimisplaanides välja toodud otsustuskriteeriumitele;
- Eesti ettevõtluskeskkonna turundamine.

Turismi valdkonnas:

- prioriteetsete ja kasvavate sihtturgude esma- ja korduvkülastuste soodustamine, sh kõrghooaja väliselt;
- äriturismi (sh konverentsiturismi) arendamine;
- turismi tulu suurendamiseks külastuste kestuse pikendamine ja turismiteenuste tarbimise kasvatamine.

EASi eesmärkide mõõdikud

Valdavalt on 2019. aastal seatud eesmärgid täidetud. Ettevõtlusvaldkonnas jäi alla ootuste klientide müügitulu kasv võrreldes Eesti keskmisega ja klientide lisandväärtuse kasv. Turismivaldkonnas jäi saavutamata Aasia turistide ööbimiste arv. Järgmisel joonisel on kajastatud EASi 2019. aasta eesmärkide saavutustasemed.

Joonis 7.2. EASi tulemused 2019. aastal

Ettevõtlus

Klientide ekspordimüügitulu kasvas 189 mln eurot (eesmärk 100)	Klientide lisandväärtus kasvas 55 mln eurot (eesmärk 140)	Ekspordinõunike teenuseid kasutanud ettevõtete ekspordimaht kasvas 17 mln eurot (eesmärk 11)	EASi klientide müügitulu kasvas Eesti keskmisest 2,7% enam (eesmärk 5%)
Kõrge lisandväärtusega eksportijate arv kasvas 575 ettevõtet (eesmärk 340)	Ettevõtluskeskuse kliendiportfellis on 694 ettevõtet (eesmärk 680)	e-Estonia esitluskeskust külastas 972 delegatsiooni (eesmärk 1000)	44 ettevõtet tõi turule uue toote (eesmärk 20)

Välisinvesteeringud

EASi kaasabil tehti 235 mln eurot välisinvesteeringuid (eesmärk 200)	Välisinvesteeringute toel lisandus 1241 uut töökohta (eesmärk 1000)	Välisinvesteeringute keskus korraldas 214 visiiti Eestisse ja Eestist välja (eesmärk 150)	Välisinvesteeringute keskuse kliendihalduses on 164 ettevõtet (eesmärk 160)
--	--	---	--

Turism

Turismiteenuste eksport kasvas 2,06 mld euronit (eesmärk 2,00)	EASi teenindatud turismiettevõtete lisandväärtus kasvas 140 mln eurot (eesmärk 106)	Eestit külastas 57 tuhat äriturismi valdkonna välisdelegaati (eesmärk 50)
Turismiarenduskeskuse tegevuse tulemusena suurenes turismitulu 28,9 mln eurot (eesmärk 26,6)	Eestis ööbis 161 tuhat Aasia turisti (eesmärk 216)	Lisandus 8 otselennuühendust ja/või lissagedust (eesmärk 3)

Ettevõtluse ja ekspordivaldkonna olulisemad tegevused

2019. aasta prioriteediks oli EASi uue strateegia järgi seatud ambitsioonikate eesmärkide saavutamine. Kuna 2019 oli esimene aasta, kus rakendasime EASi uut strateegiat, siis oli aasta täis väljakutseid – saavutasime nii töövõite kui ka leidsime õppimiskohti. Saavutasime kõrge lisandväärtusega

eksportijate eesmärgi, kuid saavutamata jäi klientide lisandväärtuse kasvu eesmärk. Samas suutsid meie kliendid siiski näidata märgatavat lisandväärtuse kasvu.

Teenuste arendamise suunal oli peamiseks fookuseks uue strateegia järgi uute tegevuste väljatöötamine. Kasvuprogrammid, mis aitavad ettevõtetel tervikliku tegevuste paketi abil välisurget vallutada, rahvusvaheliste ekspertide kaasamine, sektoripõhine riigiturundus, Aasia keskus ja ettevõtete ning teadusasutuste kokku viimine on peamised märksõnad, mis 2019. aasta arenguid iseloomustavad. Lisaks oli jätkuvalt prioriteediks ettevõtte arenguprogramm, mis aitab ettevõtetel tegeleda nii tootearenduse, tootlikkuse kui ka välisturgudele minekuga. 2019. aasta oli peamiselt uute teenuste käimatõmbamise ja ettevõtetele kasulike tegevuste jätkumise aasta.

Eksportnõunike meeskonna jaoks oli kõige suurem fookus kahe uue esinduse avamisel: Araabia Ühendemiraatides (Dubais) ja Ameerika Ühendriikides (New Yorgis). Esindused sai edukalt avatud ja mõlemal avamisel osales ka meie Peaminister.

Kliendihaldus oli vääriline partner ettevõtetele valdkondliku või sihtturgudega seotud informatsiooni vahendamisel, tagades ettevõtte huvide kaitsmise kliendisuhtluse käigus kaardistatud äri kitsaskohtade ja võimaluste osas. Seda kinnitab ka portfellis olevate ettevõtete tagasiside kliendihaldurite nõustamisoskusele ja kompetentsile saavutas NPS meetodika alusel kõrge +81 skoori. 2019. aastal oli kliendiportfellis 694 ettevõtet. Regulaarne ja struktureeritud töö klientidega kinnistus läbi mõlemapoolse usaldusliku koostöö ettevõtte esindajatega ning seeläbi kasvas märkimisväärselt portfellis olevate aktiivsete teenuskasutajate osakaal, 73%-lt 84%-ni.

Valdkonna tippettevõtete poolelt lisandus 2019. aastal portfelli väarikaid ettevõtteid. Koostöökohaks ettevõtete vajadustest lähtuvate personaalsete lahenduste pakkumine ja tugi ambitsioonide realiseerimisel. Näidetena lisandusid ettevõtetest ETS Nord AS, ADM Interactive OÜ, Cryotec Nordic AS, Milrem AS, Huum OÜ, Silen AS jt. Kokku lisandus 2019. aasta portfelli 158 uut ettevõtet.

Välisinvesteeringute valdkonna olulisemad tegevused

Välisinvesteeringute keskuse fookuses oli kapitalimahukate ja kõrge lisandväärtusega investeeringute Eestisse toomine. Väliskapitalil projektide otsimisel lähtusime parimate võimalike asukohtade pakkumisest üle Eesti. Sektoripõhiste väärtuspakkumiste (koostasime väärtuspakkumisi tööstuse, tugiteenuste, IT, logistika, riskikapitali sektorite kohta) koostamise ja tutvustamise abil saime tuua Eestisse selliseid investeeringuid, mis tõstavad riigi konkurentsivõimet. Sektorite üleselt olid eelistatud investeeringud, mis rakendavad oma protsessides suures mahus uudseid tehnoloogiaid, teaduspõhisust ja on suunatud kõrgele automatiseeritusele. Jooksvalt uuendasime olemasolevaid väärtuspakkumisi ning arendasime koostöös partnerorganisatsioonidega erinevaid Eesti majanduse väärtusahelaid sellistes valdkondades nagu vesiviljelus, taastuveneergetika, keemiatööstus jt.

Keskendusime töökohtade loomisele, mille kaudu toodi piirkonda uusi kõrgema palgaga töökohti ja loodi kohalikus kogukonnas uusi teadmisi ja oskusi. Heaks näiteks kõrge lisandväärtusega välisinvesteeringu maandamisest oli maailma juhtiva tööstusgaasi ettevõtte Linde AG kompetentsikeskuse rajamine Tallinnasse, mille puhul panustasid projekti edukaks kujunemisse kõik välisinvesteeringute keskuse tegevusvaldkonnad. Investori esmapäring läbis elektroonilise kliendihaldusprotsessi ning jõudis prioriteetseks liigitatuna investorkonsultandi töölauale. Esmase väärtuspakkumise väljasaatmise järgselt korraldasime ettevõtte esindajatele nädalase visiidi Eestisse. Visiidi käigus tutvustasime Lindele erinevate Eesti regioonide äri võimalusi. Jätkusid investorteeninduse tegevused ning 2019. aasta oktoobris rajas ettevõtte Eestisse kompetentsikeskuse, kus asuvad tööle 50 infotehnoloogia ja logistika inseneri.

Tegelesime aktiivselt välisettevõtete jätkuinvesteeringutele ärgitamisega. Näiteks oli Fortaco Estonia OÜ üheks ettevõtteks, kes otsustas teha lisainvesteeringu tootmise laiendamisesse, soetades uusi seadmeid ning luues uusi kõrgema lisandväärtusega töökohti. Meie roll oli aktiivne investorteenindus

ja laienemisvõimaluste tutvustamine Ida-Virumaal sh ka töökohtade loomise toetusmeetmete tutvustamine ning välisinvestori julgustamine jätkuinvesteeringule.

Kokku sõlmisime 2019. aastal 850 uut kontakti võimalike välisettevõtete ja investeerimisfondidega, koostasime ligi 500 sektoripõhist väärtuspakkumist loodud kontaktidele, aktiivselt tegelesime 332 projektiga, mille eesmärk oli investeering Eestisse. Korraldasime koos müügitoe meeskonnaga 200 sisetulevat visiiti. Kõige rohkem külastas Eestit delegatsioonid Jaapanist, Soomest ja Saksamaalt.

Investeeringute kaasamisel omas EAS olulist rolli erinevate äriarenduse osapoolte ühendamisel ja võimalike tõrgete kõrvaldamisel. Investoritelt koondatud tagasiside alusel andsime sisendit seadusloomesse Eesti investeerimiskeskonna konkurentsivõime parandamise kohta. Kaasasime äriarendusvaldkonna meeskonda uued kompetentsid, mis tõstsid analüütika ning seadusloome parandusettepanekute võimekust.

Välisinvesteeringute kaasamisel oli oluline rolli e-residentsuse programmi raames liituvatel ettevõtjatel ja Work in Estonia programmi kaudu saabuvatel välisspetsialistidel. Mõlemad programmid andsid Eestile investeeringute kaasamisel juurde olulisi konkurentsieeliseid. Koostöös Work in Estonia programmiga saime teha sihtotsinguid välisturgudel, et leeveneks tööjõupuudus kõrge lisandväärtusega töökohtadel nii olemasolevatel kui ka uutel investoritel.

Turismivaldkonna olulisemad tegevused

Koostöös turismisektoriga oli eesmärgiks suurendada Eesti tulu turismieksportidest. Selleks keskendusime kasvule valdkondades, mis toovad Eesti majandusse kõige enam tulu.

Kuna lennureisijad kulutavad keskmiselt kaks korda enam kui muul viisil Eestisse jõudnud külastajad, aitasime turundustegevuse kaudu kaasa lennuühenduste arvu ja sageduse suurendamisele. Seejuures on oluline hõlmata kasvupotentsiaaliga uusi sihtturgu nii Euroopas (nt Holland, Belgia, Prantsusmaa, Leedu) kui ka kaugemal (laienev turundus Aasias). Kasvatasime ka kallima segmendi teenuseid tarbivate ärituristide hulka.

Aitame kaasa uute ärimudelite sünnile, et kasvaks ettevõtete lisandväärtus ning tänu nutikuse ja uudsusargumentidele suureneks nõudlus Eesti turismiteenuste järele. Arendame oma eksperdirolli kogu sektori andmete koguja, levitaja ja tõlgendajana, et sektor ja riik saaks teha võimalikult põhjendatud tootearendus- ja juhtimisotsuseid. Jälgime rahvusvahelisi trende, et Eesti kui turismissihtkoht oleks tutvustatud parimal võimalikul viisil ja võimalikult optimaalselt: välisesindajate võrgustik, digi- ja sotsiaalmeedia strateegia, info levitamine rahvusvahelistesse meediakanalitesse jmt.

Alustasime ettevalmistusi turismiinfo digitaliseerimiseks eesmärgiga anda ettevõtjatele, sihtkohtadele ja kohalikele elanikele piisavalt infot turismi mõjude mõtestamiseks ning teenuste ja külastajateekonna disainimiseks, samuti et vähendada turismiettevõtjate halduskoormust. Olulisemaks tööriistaks selles valdkonnas on digitaalne majutusregister.

Samuti alustasime koostööd üle-euroopalise projektiga Horizon 2020, mille eesmärgiks on kultuuriturismi sotsiaalmajandusliku mõju analüüsi mudeli väljatöötamine. Projekti kuuluvad nii tehnikaülikoolide teadlased kui ka turismivaldkonna praktikud.

Aastaeesmärgid on valdavalt ületatud, mõnevõrra jääb prognoositule alla Aasia turistide arv, mis küll suurenes, kuid liialt optimistlikule kasvuprognoosile siiski ei vasta.

Kasutatud kirjandus

IMD World Competitiveness Yearbook 2004
IMD World Competitiveness Yearbook 2005
IMD World Competitiveness Yearbook 2006
IMD World Competitiveness Yearbook 2007
IMD World Competitiveness Yearbook 2008
IMD World Competitiveness Yearbook 2009
IMD World Competitiveness Yearbook 2010
IMD World Competitiveness Yearbook 2011
IMD World Competitiveness Yearbook 2012
IMD World Competitiveness Yearbook 2013
IMD World Competitiveness Yearbook 2014
IMD World Competitiveness Yearbook 2015
IMD World Competitiveness Yearbook 2016
IMD World Competitiveness Yearbook 2017
IMD World Competitiveness Yearbook 2018
IMD World Competitiveness Yearbook 2019
IMD World Talent Report 2018
IMD World Talent Report 2016
IMD World Talent Ranking 2017
IMD World Talent Ranking 2018
IMD World Talent Ranking 2019
The Global Competitiveness Report 2015–2016
The Global Competitiveness Report 2016–2017
The Global Competitiveness Report 2017–2018
The Global Competitiveness Report 2018–2019
The Global Competitiveness Report 2019–2020
Ifo World Economic Survey WES 146 – IV/2019